

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

İslâm Akâidi

**İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması
ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi
lâzım gelen esâslar
(İ'tikâdî Hükümler)**

Y a z a n

Sabahat Karakılıç (seviktekin)

Gözden geçirip yazan
A.Celâleddin Karakılıç

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hukûmler)

İslâm Akâidi

**İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması
ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi
lâzım gelen esâslar
(İ'tikâdî Hukûmler)**

Y a z a n

Sabahat Karakılıç (seviktekin)

Gözden geçirip yazan
A.Celâleddin Karakılıç

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ. وَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى
الظَّالِمِينَ.
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الطَّيِّبِينَ
الطَّاهِرِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla

Âlemlerin Rabb'i olan Allâh'a hamd olsun. Nihâî zafer (iyi sonuç, güzel nefice, Allâh'a yönelip O'nun ikâbından sakınan, azâbından korkan) **müttekî'lerindir.** (Keskî îmâna yönelik İslâmî hakikatlere gönül vermeyerek nefsine zulmeden) **zâlimlerden başkasına düşmanlık yoktur”.**

Salât ve selâm, Rasûl'ümüz Hazreti Muhammed üzerine, tayyîb ve tâhir olan Âl ve Ashâb'ının üzerine ve Kıyâmet'e kadar ihsân ile Âl ve Ashâb'ına tâbi' olanların üzerine olsun.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

“(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) :

Lâ ilâhe illâ'llâh, Muhammedü'r-Rasûlü'llâh

“Allâh'dan başka hiç bir ilâh, -hiç bir tanrı, hiç bir ma'bûd- yoktur, ancak O vardır; Muhammed -aleyhi's-selâm- Allâh'ın (kulu ve) Rasûlü'dür”.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ.

“Ben cinleri de, insanları da (başka bir hikmetle değil) ancak bana kulluk etsinler, (benim varlığımı ve birliğimi bilsinler, beni noksan sıfatlardan münezze kılıp kemâl sıfatları ile muttasıf kılarak bana kulluk etsinler), **diye yaratdım**”.¹

¹ -Zâriyât, 56.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Akâid nedir

Akâid kelimesi, “**Akîde**” kelimesinin çoğulu olup bir şey'e kesinlikle inanmak, bağlanmak anlamına gelir ki **İslâm Dîni**'nin i'tikâdî hükümlerini ihtiva edip amelî hükümlerini ihtivâ etmez. Bunun için bu kitapçıkta anlatılan konuların tamâmı i'tikâdî hükümler ile ilgili olup amelî konuları içermez.

Din nedir ve gâyesi nedir?

Din, Arabca bir kelime olup **lûgatde**, ivaz, cezâ, mükâfât, tâat, yol, şân, akıl, üstünlük, yücelik, sâhip olmak, idâre etmek, kulluk etmek, iyilik etmek, teslim olmak, karşılığını vermek, hal, huy, hüküm, ferman gibi ma'nâlara gelir.

İstılahda ise, Allâhü Teâlâ Hazretleri tarafından peygamberlere vahy suretiyle bildirilen emir ve yasaklar olup ilâhî bir kânûndur. Başka bir deyimle **din**, insanı insana, insanı Allâh'na bağlayan yoldur. Peygamberler Allâh'dan aldıkları bu ilâhî emirleri insanlara teblîğ ederler. Çünkü, Kur'ân-ı Kerîm'de,

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ.

“**Şimdi sen ne ile emr olunuyorsan apaçık bildir. Müşriklere aldırış etme**”.² buyurulmuştur. Demekki peygamberler şeriat vaz' edemezler. Onlara şeriat vaz'ı denilmesi mecâzî anlamdadır. Çünkü, **İslâm Dîni**, ferdi ile, ailesi ile, toplumu ile, devleti ile, bir bütündür, parçalanma

² -Hicr, 94.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

kabul etmez. Onda herhangi bir değişiklik yapmak, yalnız ve yalnız Allâhü Teâlâ'ya âittir. Bu hususta Rasûlü'llâh *aleyhi's-selâm*'ın bile en ufak bir yetkisi yoktur.

Dînin ğâyesi

Din, insanlara yaradılışlarındaki ğâye ve hıkmetsi öğretir. İnsanların evvelâ bu dünyâda sonra öbür dünyâda saâdetini te'min eder. Allâh'a nasıl inanılacağını ve nasıl ibâdet edileceğini bildirir. Allâh'ın emirlerini kabul eden akıl sâhiplerini hayır olan işlere sevk eder. Şerr ve fenâ olan amel ve hareketlerden men eder. Dîn'in, akl'ın, nefs'in, nesl'in ve mal'ın muhâfaza yollarını öğretir. İnsanları ilim ve irfan sâhibi yapar. Hayâtı sevdirecek yaşama şartlarını kolaylaştırır.

Dinlerin çeşitleri

Dinler, menşei bakımından üç guruba ayrılırlar.

1-İlâhî dinler.

2-Ğayr-i ilâhî dinler.

3-Muharref dinler.

İlâhî Dinler

Esâsları, ahlâkî fazîlet üzerine kurulmuş, ilmi kâinâtı kuşatmış, kudret ve irâdesi her şey'e hâkim, kemâl sıfatlarıyla muttasıf, noksan sıfatlardan münezze olan bir Allâh'a ve O'nun peygamberlerine îmânı ve yalnız Allâh'a ibâdeti emreden dinlere **ilâhî dinler** denir. Yahûdîlik, Hristiyanlık, İslâmiyet gibi. Bu dinler, hakk ve hakîkâti öğretdikleri için Hakk Dinler, Allâhü Teâlâ tarafından peygamberlere inzâl oldukları için Semâvî Dinler, bir Allâh'a kulluk ve ibâdeti emr etdikleri için de Tek Tanrılı (Monoteiz) Dinler ismini alırlar. Yahûdîlik, Hristiyanlık ve İslâmiyet gibi.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Muharref Dinler

Hristiyanlık ve Yahûdîlik aslında birer ilâhî din idiler. Bunların esâsını teşkil eden Kitâb-ı mukaddes, sonradan insanlar tarafından değiştirilmiştir. Onun için bu iki din ilâhî olmak vasfını kaybetmiştir. Bunun içindir ki bu iki dîne şimdi Muharref Dîn ismi verilmiştir. Bu dinler muharref olunca, Allâhü Teâlâ bunları hükümsüz bırakmıştır. Âl-i İmrân Sûresi'nin 19. âyet-i kerîme'sinde “ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ”

:Allâh katında din olarak ancak İslâm vardır” buyurarak insanların yalnız İslâm Dini gereğince amel etmelerini emretmiştir.

Yukarıda saydığımız ilâhî dinlerin vasıflarına sâhip olmayan dinlere de bâtil dinler, beşerî dinler, ğayr-i semâvî, ğayr-i İlâhî ve çok tanrılı (Politeizm) dinler adı verilir.

Animizm, Naturizm, Totemizm, Mazdeizm, Maniheizm, Zerdüşlük, Mecûsîlik, putperestlik ve Konfüçyüs dîni gibi dinler de bu sınıfa dâhildirler.

İlâhî Din'leri diğer dinlerden ayıran vasıflar

İlâhî Din'lerin vaz'ı, Allâhü Teâlâ tarafındandır. Bâtil din'ler ise, insanlar tarafından ortaya çıkarılmışlardır. Kaynakları tamamen biri birinden farklı olan bu iki din gurubu arasındaki farkları, başlıca sekiz gurubda inceleyebiliriz.

1-İlâhî Din'ler, kâinatda irâdesi mutlak (kayıtsız) olan, kemâl sıfatları ile muttasıf, noksan sıfatlardan münezzeh, vâcibü'l-vicûd bir Allâh'a îmânî ve yalnız O'na ibâdeti kabul ederler.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

2-İlâhî bir eğitim ve öğretim terbiyesi ile büyütülmüş, resul unvanını taşıyan beşerî şahsiyetlerin Allâhü Teâlâ'nın vahy ve ilhâmına mazhar olduğunu kabul ederler.

3-Âhîret hayâtını ve âhîret âlemindeki cezâ' ve mükâfâtı kabul ederler.

4-Melek denilen nûrânî ve rûhânî varlıkların mevcudiyetine, Allâhü Teâlâ'nın kendilerine verdiği vazîfeleri harfîyyen yaptıklarına inanırlar.

5-Vahy'e ve ilhâm'a istinad eden, tevâtüren sâbit olan, Allâhü Teâlâ'nın varlığını, vasıflarını bildiren, i'tikâdî, ahlâkî ve ictimâî umdeleri te'sîs eden bir mukaddes kitâbın mevcudiyetine îmân ederler.

6-Allâhü Teâlâ'nın emir ve nehiyelerinin ferdlerin menfaatleri için emr olduğuna, bu hükümlerin toplumların sosyal ve mükemmel bir nizam üzere devam etmesini sağlayacağına inanırlar.,

7-Ahlâk ve ibâdete âid hükümlerin mevcudiyetini tasdik ve kabûl ederler.

8-Mukaddes kitabların bildirdiği esâslar arasında akıl, ilim ve tabiat ile çarpışacak bir inancın bulunmadığına, bu dinlerin sosyal hayatta en büyük işi eşitliği, kardeşliği ve adâleti te'min etmek olduğuna, zâhirî ve i'tibârî her türlü imtiyazları ortadan kaldırdığına inanırlar.

Bâtıl dinlerde, bu vasıfların hiç biri bulunmaz.

Bâtıl din ve i'tikadlar ne suretle çıkmışlardır

Ehl-i sünnet i'tikâdına göre ilk yaratılan insan Hazreti Âdem *aleyhi's-selâm*'dır. Diğer insanlar O'nun zürriyetinden

yaratılmışlardır. Nisâ' suresi'nin birinci âyet-i kerîme'sinde **“Ey insanlar, sizi bir tek candan yaratan ve ikisinden bir çok erkekler ve kadınlar türeten Rabb'inize karşı gelmekten çekinin (korkun)”** buyurulmaktadır; Âl-i İmran sûresi'nin 59. Âyet-ikerîme'sinde **“Allâh, Âdemi topraktan yaptı, sonra ona -Ol- dedi, o da -can gelib- oluverdi”**. Dâ-Hâ sûresi'nin 115. Âyet-i kerîme'sinde de **“And olsun, biz bundan evvel Âdem'e de vahy (ve emr) etmişizdir”**.

Bu âyet-i kerîme'lerden anlaşıldığı vachile ilk insanlara Allâhü Teâlâ'nın varlığı ve birliği bildirilmiş ve onlar **Tevhîd Dîni'**ne çağırılmışlardır. Beşeriyet böylece Allâhü Teâlâ'yı tanımış, O'na lâyük olduğu şekilde kulluk ve ibâdet etmiştir. İnsanların maddî ve ma'nevî ihtiyaçlarını tanzim eden vahiyler ile toplumlar irşâd olunmuşdur.

Demek ki, bâzı nazariyecilerin zannettikleri gibi toplumların din başlangıcı vahşet değil, mutlak bir kemâldir. İnsanlar, sonradan hırs ve cehâletin te'sîriyle doğru yoldan uzaklaşmışlar; bâzı hurâfeler ve bâtıl i'tikadları ortaya çıkarmışlardır. Bu durum karşısında Allâhü Teâlâ yeniden peygamberler göndererek insanları hakk yola da'vet etmiştir. Bu husus, Nahl sûresi'nin aşağıdaki 36. Âyet-i kerîme'si ile te'yîd edilmiştir. **“Biz her ümmete Allâh'a kulluk edin, putlara tapmaktan kaçının diye bir peygamber göndermişizdir”**

Peygamberler hangi kavme gönderilmişlerse onları Hakk Dîne çağırılmışlar, Allâhü Teâlâ'nın emirlerini tutanları mükâfâtla müjdelemişler, onları dinlemiyenleri de azâb ile korkutmuşlardır. Fakat insanların bir çoğu nefislerine uymakta devam etmişlerdir. Bunun bir neticesi olan bâtıl

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

i'tikadlar da, toplumların içerisinde yaşamasına ve yayılmasına devam etmiştir.

Dîn-i Tabii nâmiyle ortaya atılan esâsların kıymeti

Fransız filozoflarından Jan Jak Russo, Rönan, Jul Simon gibi bâzı felsefeciler, Hristiyanlığın tahrif edilmiş olan bu günkü hâlinin, vicdanların din ihtiyâcını karşılamadığını müşâhede ederek, rûhun bu ihtiyâcını gidermek ve aynı zamanda toplumların âhenk ve nizâmını te'mîn etmek için

Dîn-i Tabii nâmiyle bir takım esâslar vaz' etmişlerdir. Bu esâslar, insanlar tarafından meydana getirilen birer felsefî fikirlerdir. Bunun için de vicdanların din ihtiyâcını karşılayamamış ve toplumların saâdetini te'min edememişlerdir.

Fertlerin huzur ve refâh içinde yaşamaları, ancak ahlâkî kâdelere uymakla mümkündür. Bu kâdeleri te'sîs eden müessese ise dindir. Fertler ilâhî bir dîne sâhip olmadıkça onlarda ahlâk ve fazîletten bir eser görülemez. Böyle insanlar ise toplum hâlinde yaşayamazlar. İnsanın yaşaması için bedeninin gıdâ maddelerine nasıl ihtiyâcı varsa, rûhun huzur bulması için de dîne aynı şekilde ihtiyâcı vardır. Bu din, ilâhî vahy ve ilhâma dayanırsa o zaman insanların kalblerinin derinliklerine kadar nüfuz eder ve ferd huzur içerisinde yaşayabilir. Toplumlar arasında yaşayan mütefekkir kişilerin dâimâ ilâhî dinleri kabul etmeleri bunun su götürmez bir delilidir. Bunun için de dinin yerini hiçbir felsefî meslek tutamaz.

Vicdan nedir? Dînin yerini tutabilir mi?

Vicdan, insanlarda bulunan fitrî bir isti'dâddir. Ya'nî hayır ve şerri ayırd eden bir melekedir. Bu meleke, kendi fiillerimiz

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

ile başkalarının fiillerini ölçer, takdir eder; işlerimizin inanç ve an'anelerimize uygun olup olmadığına göre hüküm verir. Şems sûresi'nin sekizinci âyet-i kerime'sinde **“Allâh, nefse şerr ve ma'siyet olan şey'lerle, hayır ve tâat olanları ilham etdi”** buyurulmaktadır. Bundan anlaşılıyor ki vicdan, firaten insanlarda mevcuttur.

Fiillerimizden önce vicdânımız, yapacağımız işin güzel veyâ çirkin, şu yolda bir hareketin, hayır ve şerr olduğuna hükmeder. Vicdan burada hal ve hareketlerimizi ta'yin eden bir üstad'dır. Bu husus, Hazreti Peygamber Efendimizin *“İçini tırmalayan kalbinde çarpıntı husûle getiren, gönlünü bulandıran şey'i terket”* buyurmasıyla gâyet güzel ifade edilmiştir.

Fiillerimizi işledikten sonra, iyi ve güzel olduğuna inandığımız bir şey'i yapmışsak bir zevk ve ferahlık duyarız. Fenâ ve çirkin olan bir şey'i yapmışsak ızdırab duyar ve pişmanlık hissederiz. Vicdânımız bizi iyi işlerimizden dolayı mükâfatlandırır, kötü işlerimizden dolayı da mahkum eder ki bu da vicdânın fiilden sonra verdiği bir hükümdür. Burada vicdânımız hâkimlik vazifesi yapmaktadır.

Vicdânımızın böyle bir hüküm verebilmesi için, vicdanımızın, bâtil i'tikadlar, fenâ âdetler, cehâlet, kötü niyet, fenâ arkadaş ve fenâ muhitlerin kötü te'sirlerinden uzak olması lâzımdır. Bu te'sirlerle vicdan zayıflar ve hattâ yok denecek derecede körleşebilir. Buna misal olarak Hazreti Ömer radiye'llâhü anh'ı verebiliriz.

Çünkü Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*, İslâm'ı kabul etmeden önce ne kadar zâlim idi. Öz kızını diri diri hunharca kumlara gömmüş, dünyâ menfaati için Allâh'ın Rasûlünün

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

başını kesmeye ve müşriklerin eline teslim etmeye cür'et etmişti. İslâm'ı kabul etdikden sonra ise, adâleti ile şöhret kazanmış, “*Adâlet mülkün temelidir*” düsturunu o koymuşdur. Hilâfeti zamânında aç kalan üç yetim yavrunun acı feryatlarını ve büyük annelerinin bedduâlarını devriye gezerken duyunca, hazineden sırtına aldığı çuvalı inliyerek onların evine getirmiş, onlara çorba yapıp eliyle yedirip onların gönüllerini almış, bu ma'nevî sorumluluktan Allâhü Teâlâ'nın onu afvetmesi için ne kadar yalvarıp yakarmışdır.

İhmal, isyan, kötü insanlarla arkadaşlık, fenâ muhitlerde yetişme, bâtil inançlar, Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh'*ı öyle zâlim yapmıştı. İslâm'ı kabul edince, îmân, İslâmî terbiye, vazifeye bağlılık, uhrevî mes'ûliyyet, ebedî saâdet duygusu, O'nun vicdânını inkişaf ettirerek kemâl mertebesine ulaştırmışdır. Aynı insan üzerinde yapılan bu vicdan tecrübesi, insanda fitraten mevcut olan bu melekenin te'sirlere bağlı olarak kemâl mertebesine ulaşabileceğini veyâ yok denecek derecede körleşebileceğini bize göstermektedir.

Vicdân, doğru bir hüküm verebilmesi için bir rehber muhtaçdır ki bu da vahy-i ilâhî olan bir dindir . İlâhî bir dînin rehberlik yaptığı bir vicdânın hükümleri de elbette doğrudur.

Şâir Eşref,

“Müebbeddir, silinmez nakş-ı te'sîrâtı vicdânın,

Berâet etse de mücrim derûni müsterih olmaz”.

demek suretiyle vicdânın fillerimiz üzerindeki te'sîrini ne güzel belirtmişdir.

Bu hakikatler bize gösteriyor ki vicdan insana ne gideceği doğru yolu gösterebilir, ne de hayrı şerden ayırt edebilir. Öyleyse vicdan, dînin yerini tutamaz.

Beşeriyet için dinin lüzûmu

İnsan, beden ile ruhun birleşmesinden meydana gelen bir varlıktır. Yaşamamız için bedenî ihtiyaçlarımız olan su, hava, besin ve yaşayabileceğimiz bir ortama nasıl ihtiyacımız varsa, ruhumuzun muhtaç olduğu ihtirasların tatmin edilmesi de ruhumuz için çok elzem bir ihtiyaçtır. Ruhumuz, sığınacak bir kudrete, dayanacak bir desteğe ve bir rehberle dâimâ muhtaçtır.

Tabiat ve insan aklından doğan felsefî görüşler, ruhun bu ma'nevî ihtiyacını tatmin edemez. Ruhun bu arzularını tatmin ve ızdırablarını teskin için, bütün mahlûkâtın fevkinde, kâinatda irâdesi mutlak bir hâkimin, her şey'i dilediği gibi idâre eden ilâhî bir varlığın mevcudiyetini kabul etmesi ve ebedî bir hayâtın olduğunu tasdik etmesi inancına sâhip olması lâzımdır. Bunun için,

1-Ruh, bu inancını tatmin edemezse cismânî arzu, şehevî ihtiraslarımızın esîri olarak maddî âlemde rezîlet çukurları içinde bocalar durur. Ruhun yükselmesi için vahy-i ilâhî olan emirlere ihtiyacı vardır. Bu vahiylere emrettiği îmân ve ibâdetler, ruhun kemâle kavuşmasına birer vesîle olurlar. Bunun için din, fertlerin ruhlarını kemâle ulaştırması bakımından toplumlara lâzım olan bir müessesedir.

2-Din, insanların dünyâ ve âhiret saâdetini te'min için bir takım esâslar koymuştur. Yalan söylemeyiniz, hırsızlık yapmayınız, ananıza ve babanıza itâat ediniz, fitne ve fesâd çıkarmayınız, birbirlerinize hoş geçininiz gibi. Bu emirler sâyesinde toplumların nizâm ve intizâmını te'min eder.

3-Din, insanların toplum hâlinde yaşamalarını te'min için bir takım emirler vaz' etmiştir. Yalan şâhitliği yapmayınız,

kimseye iftirâ etmeyiniz, kimsenin canına ve malına tecâvüz etmeyiniz, afv ediniz, merhamet ediniz gibi kânunlar fertlerin sosyal durumda yaşamasını sağlarlar.

4-Din, Toplumların âhenginin muhâfazası için zarûrî bir müessesedir. Dînî zâbıta, insanlardan hiçbir zaman ayrılmaz, her yerde ve her zamanda insanları konturol altında bulundurur. İyi ve güzel olan işleri yapmaya sevk eder, fenâ ve kötü olan şey'lerden men eder. Kumar oynamayınız, şarap içmeyiniz, fâiz almayınız, mallarınızın zekâtını veriniz, fakirin, dul kadının, yetimin, hakkını yemeyiniz. Zinâ etmeyiniz, adam öldürmeyiniz gibi şey'leri emr eder.

Toplumların nizâmını te'min için hazırlanmış olan anayasa ve cezâ kânunları dînî kânunlar kadar insanlara nüfuz edemezler. Çünkü fertler suç işledikleri zaman lâzım gelen cezanın verilmesi için suçların insanların gözleri önünde işlenmiş olması, şahitlerin şehâdetleri ile mevcut suç delillerine göre hâkim hükmünü verir. İlâhî kânunlara gelince, Allâhü Teâlâ gizli ve âşikâr her şey'i bilir. Kirâmen Kâtibîn melekleri insanların yaptıkları şey'leri tesbit eder. Azrâil aleyhi's-selâm insanın canını amel ve îmânına uygun bir sûretde alır. Münker ve Nekir melekleri insanların amellerine göre şedîd veyâ mülâyim olarak süal sorar. Allâhü Teâlâ dilerse şirkden başka her türlü günâhı efveder, kul hakları ise fertlerin dünyâda helâlleşmelerine bağlıdır. Hiç bir kimse zerre kadar bir haksızlığa uğratılmayacaktır. Her kimki zerre miktârı kadar iyilik işlerse sevâbını, her kimki zerre miktârı kadar kötülük işlerse cezâsını görecekdir, gibi kânunlar inanan insanları dağ başında olsa dahî dâimâ sıkı bir disiplin altında bulundurur.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

5-Din, insanların şiddetli arzularını mu'tedil bir hâle koyan bir zâbita olması bakımından da toplumlara lâzım bir müessesedir. Alın teri ile rızık kazanmayı, helâl lokma ile beslenmeyi, sinirlendiği zaman haddi aşmamayı, zâlimlere Allâhü Teâlâ'nın hidâyet etmiyeceğini, acımayana merhamet edilmeyeceğini bildiren kânunlar, insanların şiddetli arzularını dâimâ firenler ve onları mu'tedil bir hâle sokar.

6-Din, ahlâkî hükümleri te'sîs eder. Yalan yere şehâdet etmeyiniz, biri birinize iyilik ediniz, kimseye iftira etmeyiniz, ananıza babanıza hürmet ediniz, yetim malına el sürmeyiniz gibi emirler sâyesinde toplumların ahlâkını te'min eder.

7-Din, toplumların hukuk kâidelerinin esâslarını da vaz' eder. Evlenmede, boşanmada, mîrasların taksiminde, alış-veriş işlerinde, her türlü muâmelâtda, ilâhî adâlete uygun hareketleri emreder.

8-Din, insanları aynı mukaddes duygularla birleştirerek millî tesânüdü te'min eder. Aynı dînî duyguları taşıyan insanlar, sevinç ve kederleri dâimâ paylaşırlar. Hiç tanımadığımız başka devletlerde yaşayan Müslüman milletlerin başlarına bir musibet geldiği zaman aynı acıyı biz de hissederiz. Bir mutluluğa ulaştıkları zaman da içimizde bir ferahlık duyarız. Bu onlarla aynı müşterek his ve duygulara sâhip olmamızın bir eseridir.

9-Din, toplumların ilâhî emirlerden yüz çevirdiklerinde başlarına gelen bâzı musibetlerden örnekler vererek insanlara dinsiz yaşamının fenâ âkıbetlerini göstererek dînin cemiyet hayâtının zarûrâtından olduğunu bildirir. Din en kuvvetli ictimâî bir hisdir. Allâh fikrine sâhip olmayan bir millette

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

yalnız menfaat ve zillet bulunur. Bu ise nihâyetsiz bir uçuruma gitmek demektir.

10-Din, dünyanın bitmek tükenmek bilmeyen acı ve bu elemeleri karşısında ruha teselli, kalbe metânet vererek yaşama şartlarını kolaylaştırması bakımından da beşeriyete lâzım bir müessesedir.

11-Din, hayat mücâdelesinde, her türlü maddî sebeblere baş vurduğu halde muvaffak olmayan bir insanın, ilâhî kudretin daha büyük olduğunu, azmi elden bırakmayanlara her zaman yardım edileceğini, îcâbında kendisine bu hususta öbür dünyâda mükâfât verileceği inancını verir ve ye'se kapılmaz, yine azimle mücadelesine devam eder.

12-Din, adâleti, ilim, irfan, hüner sâhibi olmayı emreder. İstibdâd, evham ve hurâfâta inanmaktan insanları men etmesi bakımından da toplumlara lâzım olan bir müessesedir.

13-Nerede bir insan topluluğu varsa mutlaka orada bir din inancının mevcut olması, insanların hayatları boyunca münkir (inançsız) bir halde yaşayamayacaklarını bize isbat eder. Öyle ise toplumların din ihtiyâcını karşılaması bakımından da beşeriyete lâzım bir müessesedir.

Bu saydığımız maddelerden anlaşıldığı vechile din, cemiyet hayâtında çok lüzumlu bir ictimâî bir müessesedir.

Dinlerin tekâmülü

İslâm inancına göre, dinlerin îmân ve i'tikad esâslarını teşkil eden "**İ'tikâd-i esâsiyye**" bütün peygamberlerin teblîğâtında müşterektir. Din denilince, akla bu değişmeyen esâslar gelir ki bu esâslara "**Usûl-i din**", ya'nî dinde

değişmeyen esâslar, ana hatlar denir. Tüm peygamberler hep aynı din esâslar ile gönderilmişlerdir.

“Biz enbiyâ cemâati bir din ile geldik, dînimiz birdir” hadîs-i şerîf'inde ve Şûrâ suresi'nin 13. Âyet-i kerimesinde, **“O -dîni doğru tutun, onda ayrılığa düşmeyin-, diye (asl-ı) dinden hem Nûha tavsiye ettiğini, hem sana vahy eylediğimizi, hem İbrâhîm'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya da tavsiye ettiğimizi sizin (fâideniz) için şeriat yaptı”** buyurulmaktadır.

Bu âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf'den anlaşıldığı veçhile din lâfzı her dinde sâbit olan akâid-i esâsiyyeye itlak olunmaktadır. Bunun için her dinde değişen ibâdet ve ictimâî hükümler hakkındaki **“Şerîat”** tabiri, şer'î'dir.

İmâm A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh* “Biliniz ki bütün enbiyâ', edyân-ı müttefika ve şerâyi-i muhtelifê üzere idiler. Binâen-aleyh din tebeddül ve teğayyür kabul etmez. Şerîat ise tebdil ve tağyir olunmuşdur” demek suretiyle açık olarak îzah buyurmuşdur. Mâide sûresi'nin 48. âyet-i kerimesinde “(Ey Mûsâ'nın, İsâ'nın, Muhammed'in ümmetleri) **sizden her biriniz için bir şeriat, bir yol ta'yin etdik. Eğer o dileseydi (topunuzu bir şeriatı tâbi') tek bir ümmet yapardı. Fakat O, size verdiği** (muhtelif şeriatler dairesi) **nde) sizi imtihana çekmek istediği için** (ayırıldı)”. buyurulması da Bu hususu daha vâzıh bir şekilde îzah eder.

Enbiyânın usûl-i dinde müttefik oldukları, Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i şerîf ve ulemâ'nın kavli ile sâbitdir. Allâhü Teâlâ'nın varlığına ve birliğine, âhiret gününe, meleklerle, kitablara, peygamberlere, kazâ ve kadere îmân, usûl-i dindedir.

Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'ın "*Ben ancak ahlâkî fazîletleri tamamlamak için gönderildim*" buyurması; Mülk sûresi'nin ikinci âyet-i kerîme'sinde "**O, hnginizin daha güzel amel ve hareketlerde bulunacağınızı imtihan etmek için ölümü de, dirimi de takdir eden ve yaratandır**" emri, i'tikad ile fiiller arasındaki vicdânî münâsebetleri terbiye edecek olan ahlâkıyyet ile ibâdetlerin (iyi amellerin) de, usûl-i dinin esâslarından olduğu anlaşılmalıdır.

Hazreti Âdem aleyhi's-selâm'a tebliğ edilen i'tikâd-ı esâsiyye ne ise, Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'a tebliğ edilen i'tikâd-ı esâsiyye de aynıdır. Esâs olan, **Tevhîd-ilâhî**'dir. Bu esâslarda hiçbir değişiklik ve tekâmül yoktur. Dînin esâsını teşkil eden bu hususlar, tebdilden uzak oldukları için, biz bunlara dinlerde değişmeyen esâslar adını veriyoruz.

Dînin esâsını teşkil eden hakikatlere gelince, bunlar günlük hâdiseler ile alâkalı oldukları için dâimâ değişmektedirler.

İbâdetlerin şekilleri, âdet ve muâmelâta müteallik olan ahkâm-ı şer'iyye, zaman, mekân ve şahıslara bağlı olarak bâzı değişiklikler olmuştur. Bir peygamberin şerîatinde bulunan bâzı hükümler, sonraki peygamberin şerîatinde nesh ve tebdil edilmek suretiyle değişmiş, bâzan da mevcut olmayan yeni hükümler konulmuştur. Bunun için Bakara sûresi'nin 106. Âyet-i kerîme'sinde şöyle buyurulmuştur: "**Biz bir âyeti nesh edersek (hükümünü diğer bir âyet ile değiştirirsek) veyâ unutturursak ondan daha hayırlısını veyâ benzerini getiririz**". Demekki daha iyi ve hayırlı olan bir hüküm gelmek suretiyle peygamberlerin şerîatinde i'tikâdî olmayan bir değişiklik yapılarak gelmiştir ki bunun da hıkmeti ilm-i ilâhî gereğidir. Allâhü Teâlâ'ında her peygamberin şerîatinin ne

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

kadar hüküm süreceği ma'lumdur. Böyle bir değişikliğin yapılması akıl ve hikmete uygundur.

Şer'î hükümlerin gâyesi

İnsanların nefislerini temizlemek, ahlâklarını güzelleştirmek, kalblerine Allâh sevgisini ve Allâh korkusunu yerleştirmek, dolayısıyla de toplumların saâdetini te'min etmektir. Kur'ân-ı Kerîm, her asırda yaşayan insanların i'tikâdî, amelî, ahlâkî, ictimâî ve vicdânî bütün ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekilde olduğu için bu dînin hükümleri kendinden önceki şerâatlerin hükümlerini nesh ederek kıyâmete kadar bâkî olmuştur. Bunun için Mâide sûresi'nin üçüncü âyet-i kerîme'sinde şöyle buyurulmuştur: "**Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki ni'metimi tamamladım ve size dîn olarak İslâm'ı beğenip seçtim, ondan (ve onun îcâblarını yerine getirenlerden) râzı oldum**".

A'râf sûresi'nin 158. Âyet-i kerîme'sinde de şöyle buyurulmuştur. "(Habîbim) **de ki: Ey insanlar, şübhesiz ben göklerin ve yerin mülk (-ü tasarruf) una mâlik olan, kendisinden başka hiçbir Tanrı bulunmayan, hem dirilten, hem öldüren Allâh'ın size, hepinize gönderdiği peygamberim. O halde Allâh'a ve O'nun ümmî nebî olan rasûlüne -ki kendisi de O Allâh'a ve O'nun sözlerine îmân etmekde olandır- îmân edin, O'na tâbi' olun. Tâki doğru yolu bulmuş olasınız**".

İslâm mezheplerinin zuhûru ve belli başlı mezhepler

Allâhü Teâlâ Hazretleri Ahzâb sûresi'nin 45 ve 46. Âyet-i kerîme'lerinde, "**Ey Peygamber biz seni bir şâhid, bir**

müjdecî, bir korkutucu ve Allâh'a, O'nun emri ile bir da'vetci ve nur saçan bir kandil olarak gönderdik”;

A'râf sûresi'nin 158. âyet-i kerîme'sinde, “**Ey insanlar, şübhesiz ben göklerin ve yerin mülk (-ü tasarruf) una mâlik olan, kendisinden başka hiçbir Tanrı bulunmayan, hem diriltlen, hem öldüren Allâh'ın size, hepinize gönderdiği peygamberim”;**

Enbiyâ sûresi'nin 107. Âyet-i kerîme'sinde, ”**Biz seni âlemlere rahmet olarak gönderdik”;** Ahzâb sûresi'nin 40. âyet-i kerîme'sinde “**Muhammed, adamlarınızdan hiç birinin babası değildir. Fakat O, Allâh'ın rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur”;** ve Cin sûresi'nin 1-2 ve 13.âyet-i kerîme'lerinde de, “**De ki: Bana şu hakâkat vahy olunmuştur. Cin'den bir zümre (benim Kur'ân okuyuşumu) dinlemiş de (şöyle) söylemişler: Biz, hakîki hayranlık veren bir Kur'ân dinledik”;** “**ki o, Hakka ve doğruya götürüyor. Bundan dolayı biz de ona îmân etdik. Rabb'imize (bundan sonra) hiçbir (şey) i aslâ ortak tutmayacağız”.** “**Doğrusu, biz o hidâyeti (Kur'ân'ı) dinleyince ona îmân etdik. Kim de Rabb'ine îmân ederse o, ne bir (ecrinin) eksileceğinden, ne de bir haksızlığa uğrayacağından korkmaz”.** buyurularak Hazret Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın hem insanlara hem de cinlere peygamber olarak (*Rasûlü's-sakaleyn* olarak) gönderildiği bildirilmektedir.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* Allâhü Teâlâ'nın emir ve nehiyelerini bildirerek ins ve cinni dalâlet ve cehâletten kurtarmış, gidecekleri yolu göstererek saâdet kapılarını açmıştır.

Kur'ânî Kerîm

Kur'ân-ı Kerîm, 22 sene 2 ay 22 günde âyet âyet nâzil olmuştur. Bu Kitâb-ı mübîn'de i'tikad, ahlâk, ibâdet ve hükümlerin asılları bildirilmiştir. Bunların îzâhı, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından yapılmıştır. O, Kur'ân-ı Kerîm'in tefsirini yapar, müşkil olanları îzâh, mücmel olanları tafsil eder, birkaç ma'nâya gelenleri ta'yîn ederek ihtivâ ettiği hükümleri beyân etmiştir. Akâid-i esâsiye ve ahkâm-ı şer'iyye kısmını açıklayıp îzâh etmiştir. Sahâbeleri de bunları böylece kabul ederlerdi. Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından yapılan bu açıklamalar, Kur'ân-ı Kerîm metnine karışmaması için O'nun emirlerine uyularak tesbit edilmemiştir. Tâbiîn ve Tebe-i tâbiîn devirlerinde bir müşkil ile karşılaşıldığı vakit sahâbelerden sorulup öğrenilirdi.

Kur'ân-ı Kerîm ve sünnet'de bahs olunmayan bâzı mes'elelerin hallinde de, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, rey ve ictihâda müsâade etmiştir. Bunun neticesinde de bâzı mes'elerin hallinde çeşitli ictehadlar ortaya çıkmış; zamanla ictehad kudretini hâiz olmayan kişiler, ictehad sâhibi fakihlerin ictehadlarını kabul etmeleri neticesinde çeşitli i'tikâdî ve amelî mezheblerin ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır.

Bu mezheb sâhibleri biz bir mezheb kuruyoruz, bize uyunuz, benim mezhebimi kabul ediniz, o mezhebi benim isimle söyleyiniz gibi bir teklifde bulunmamışlardır. Onlar sâdece meclislerine devam eden kimselere şer'î ve dînî ilimleri öğretmişlerdir. Bu fakihlerin meclislerine devam edenler de onları imâm olarak kabul etmişler ve mezheblerini, üstadlarının isimleri ile yâd etmişlerdir.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Zamanla ortaya çıkan İslâm düşmanları, Müslümanların inanç esâslarını ve amelî mes'eleleri bulandırmak maksâdıyla garazkâr fikirler ileri sürünce Mâtürîdî ve Eş'arî *rahmetü'llâhi aleyhimâ* i'tikâdî mes'eleleri; İmâm A'zam, İmâm Mâlik, İmâm Şâfiî ve İmâm Hanbelî *rahmetü'llâhi aleyhim* hazretleri de amelî mes'eleri inceden inceye tetkik edip aralarındaki incelikleri bildirmişler, bunun neticesi olarak da i'tikâdî ve amelî mezhebler ortaya çıkmıştır.

İ'tikâdî mezhebler

İ'tikad demek, bir şey'e gönül bağlamak, kalbi ile inanmak, varlığı ve yokluğu hakkında gözle görüyormuş gibi inanmak demektir. Allâh vardır ve birdir, eşi, benzeri ve dengi yoktur, Muhammed *aleyhi's-selâm* O'nun kulu ve rasûlüdür gibi.

İslâm'da, i'tikâdî hükümler yakîne müsteniddir, yâni gözüyle görmüş gibi inanmaktır. Bunlar Kur'ân-ı Kerîm ile tesbit edilip bildirilmiştir. Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* zamanında bütün Müslümanlar aynı akîde üzerinde idiler. Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, “*Ümmetm, benden sonra 73 fırkaya ayrılacak, bunlardan benim ve ashâbımın yolunda olanlar müstesna, diğerleri azâba müstehik olacaktır*” buyurarak bu tefrikayı bir mu'cize olarak haber vermiştir.

İ'tikâdî mezhebler ikiye ayrılırlar: 1-Ehl-i bid'at. 2-Ehl-i sünnet

1-Ehl-i bid'at

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın tebliğ buyurduğu ahkâmı kendi keyf ve arzularına göre te'vîl ve tefsîr edip değiştirenlere “**Ehl-i bid'at**” denir. Ehl-i bid'at'ın, bir çok şubeleri ve kısımları vardır ki bunlar, Kelâm ve Akâid

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

kitâblarında anlatılmışdır. Bunlara fırka-i dâlle (dalâlet üzere bulunan fırkalar) da denir. Mutezile (câhiziye, cübâiyye, şia (ğâliye, zeydiye, imâmiyye) havâric, mürcie, neccâriye, cedbriyye, müşebbihe, bunların belli başlılarıdır.

2-Ehl-i sünnet

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın gösterdiği yoldan gidenlere ve O'nun **Sünnet**'ine yapışanlara **“Ehl-i sünnet”** denir ki buna **Fırka-i nâciye** (selâmete kavuşan fırka) ismi verilir. Bu mezheb mansubları kitab ve sünneti ve sünnete muvafık olan aklî delilleri kabul eden kimselerin mezhebidir.

Ehl-i sünnet, Selefîyye, Mâtürîdiyye ve Eş'ariyye isimleri altında toplanırlar.

Selefîyye

Sahâbe ve Tâbiîn yolundan giden fakihler ve muhaddisler selefîyye mexhebindendir. Bunlar, Allâhü Teâlâ'ya yüksek bir ta'zim duygusu ile îmân ederler. Allâhü Teâlâ'nın varlığı hakkında Kur'ân-ı kerîm'de ne haber verilmiş ise öylece kabul ederler. Allâhü Teâlâ'nın isimlerini ve sıfatlarını âyet-i kerîme'lerde bahs olunduğu veçhile Allâh'ın şânına muvafık bir şekilde isbât ederler. Şer'î nass'ları te'vîl ve tefsir etmezler. Müteşâbih olan âyelerin ma'nâlarını ilm-i ilâhî'ye havâle edip ma'nâ vermezler.

Mâtürîdiyye

Ebû Mansûr Mâtürîdi'yi i'tikad husûsunda imâm edilenlere **Mâtürîdî** denir. Ebû Mansûr Mâtürîdî'nin asıl adı Muhammed'dir. Hicrî 280 yılında Semerkand'ın Mâtürîd köyünde doğmuş, 333 veyâ 336 yılında Semerkand'da Rahmet-i rahmân'a kavuşmuşdur. Ehl-i sünnet'in i'tikad'da büyük bir imamıdır. Ebû Bekir Cüzecânî ve Ebû Nesri'l-

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

iyâz'dan hadis ve fıkıh ilmini tahsil etmiştir. İlmindeki vüs'at ve kudretle, İlm-i Tavhîd'deki dirâyet ve faziletiyle mümtaz bir mevkiye sâhip olup Ehl-i sünnet'in i'timâdını kazanmıştır. **İmâmü'l-mütekellimîn** unvânını bi-hakkın almıştır. Aynı zamanda büyük bir müfessir'dir. Te'vîlât-ı Mâtürîdiyye tefsiri, eşsiz bir eserdir. Ehl-i sünnet i'tikâdını müdâfaa ve hasmını redd için bir çok kitablara yazmıştır. Kitâbü't-Tevhîd, El-makâlât, Meâhüzü's-şerâyi, Er-Reddü ale'l-cedel fi'l-usûl, Kitâbü Evhâmü'l-Mu'tezile, Er-Reddü ale'l-revâfız adlı eserler, aklî ve naklî deliller ile doludur.

Mâverâü'n-nehirde'deki Hanefî'ler, bu zamâna kadar i'tikad husûsunda, Mansûr Mâtürîdî'yi imam edinerek O'nun ictihâd ve mesleğini kabul etmişlerdir.

Eş'ariyye

Ebu'l-Hasen El-Eşarî'yi imam edinen kimselere **Eş'arî** denir. Kendisinin ismi Ali, babasının ismi İsmâîl'dir. Hicrî 260 da Basra'da doğmuş, 324 veyâ 330 da Bağdâd'da Rahmet-i rahmân'a kavuşmuştur. Eş'arî, evvelâ Mu'tezile mezhebinde idi. Mu'tezile mezhebinde olanlar, "*Cenâb-ı Hakk'a, kulları için en uygun ve en hayırlı şey'i yapmak vâcib'dir*" diyorlardı.

Eş'arî, böyle bir inanca sâhib olan hocası Cübbâî'ye, "**İhve-i selâse: üç kardeş**" diye isimlendirilen şu üç mes'eleyi sordu:

Eş'arî: Üç kardeşden birincisi âbid ve samîmî bir müslim; ikincisi isyan eden bir fâsık; üçüncüsü bülûğa ermeden ölen bir çocuk, hakkında ne dersiniz?

Cübbâî: Birincisi Cennetle mükâfatlandırılır; ikincisi Cehennemle cezalandırılır; üçüncüsü ne mükâfatlandırılır, ne de cezalandırılır.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Eş'arî: Küçükken ölen çocuk, Yâ Rabb, niçin beni küçükken öldürdün, bana da ömür verseydin de büyüyerek sana îmân ve itâat etseydim ve böylece Cennete girseydim, derse Cenâb-ı Hakk O'na ne cevâb verir?

Cübbâî: Cenâb-ı Hakk ona, Sen eğer yaşayıp büyüseydin âsî bir insan olarak Cehenneme girecektin, bunu bildiğim için senin menfaatine riâyet etdim ve seni küçükken öldürdüm.

Eş'arî: fâsık olan, Yâ Rabb, onun hayrine olanı bildiğin gibi benim hayrime olanı da biliyordun, niçin onun maslahatine riâyet ederek küçükken öldürdün de benim maslahatime riâyet etmeyerek büyükken öldürdün. Ben de küçükken ölseydim de isyan etmeseydim ve Cehenneme girmeseydim, derse, Hakk Teâlâ ona cevâb verir?

Cübbâî: Bocaladı, acze düştü ve vesvese ediyorsun dedi.

Eş'arî: Vesvese etmiyorum; fakat şeyhin merkebi köprü üzerinde durdu (ya'nî acze düştü ve söz bulamadı, sepetde pamuk kalmadı), diyerek hocasının meclisini ve mezhebini terk etti.

Onbeş gün evinde bekledikten sonra bir Cum'a günü, Basra'da, Mu'tezile mezhebini terk ettiğini ve eski görüşlerinden vaz geçtiğini i'lân etti.

Eş'arî, ilmî kuvveti ve münâkaşa mahâreti sâyesinde hocası Cübbâî'yi acze düşürdü ve Allâh'ın bir lûf-u inâyeti olarak hakk olan **Ehl-i sünnet** yolunu kabul etti. Mu'tezile görüşünü yıkıp Ehl-i sünnet yolunu ihyâ' etmeye başladı. Bu suretle de i'tikadda **Eş'ariyye Mezhebi'nin** reisi ve Ehl-i sünnet'in en büyük imamlarından birisi oldu.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

En mühim eserleri, El-inâbe fî Usûli'd-Diyâne, El-Lümâ, Makâlâtü'l-İslâmiyyîn, Tefsîru'l-Kur'ân, El-Esmâü ve'l-Ahkâm, El-Mukaddime, Et-Tibyân alâ Usûli'd-dîn'dir.

Amelde Mâlikî ve Şâfî mezhebinde olanlar, i'tikadda Eş'arî'dirler.

Mâtürîdî ile Eş'arî arasındaki fark

Eş'arî ile Mâtürîdî arasında onbeş kadar bir mes'eleda ifâde farkı varsa da bu husus, şâyân-ı ehemmiyet değildir. Gâye ve hedefleri birdir, esâsda müttefikdirler. Şöyle ki:

Mâtürîdiyye indinde ma'rifetü'llâh, aklen vâcib olup şeriate ihtiyaç yoktur. Eş'ariyye indinde ise, şer'an vâcibdir. Bunun için Peygamber gelmeyince Allâhü Teâlâ'yı ma'rifet etmeyen bir kimse, Mâtürîdiyye indinde günahkârdır. Eş'ariyye indinde günahkar değildir.

Allâhü Teâlâ, sıfatlarını bilmekle bilinir.

Ba'zı umurun husûn ve kubuhu, akılla idrâk olunur.

Tekvîn sıfatı kadimdir, bunun için sıfat-ı ef'âlin küllüsü Tekvîn sıfatına râcidir.

Tekvîn sıfatı, mükevvenin aynı değildir.

Ef'âl-i ilâhiyye, hikem ve maslahatla mualleldir, eşyanın vücûdü îcad ile, **Kün** hitâbiyle değildir.

Îman'da istisnâ, hâlen ve istikbâlen câiz olamaz.

İnsana takatinin hâricinde olan şey'leri teklif etmek câiz değildir.

Allâhü Teâlâ, bu dünyâda rü'ya ile görülemez.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Rü'ya, bâtil bir hayalden ibâret değildir, belki rûhun bir nev'î müşâhedâtıdır.

Nübüvvetde, zikûrat (erkek olmak) şarttır.

Abdin (kulun) kudreti filinde müessirdir.

Kazâ ve Kader, irâde-i ezeliyenin gayridir.

Kâfir, küfrü hâlinde ibâdetin edâ'siyle mükellef değildir.

İrâde-i cüz'iyeye, vücud ile adem (yokluk) beyninde bir hal olduğundan ona halk (yaratma) taalluk etmez.

Bu konuların hepsinde, Eş'arî'ler muhâlefet etmişlerdir.³

Amelî Mezhebler

Amel: İş, fiil ve hareket demektir. Amelî Huküm'ler ise, insanların işlerine teallük eden emirler ve nehiyeler demektir. Bu işler, ya Allâhü Teâlâ'ya karşı yapacağımız işler veyâ insanların birbirlerine karşı yapacağı muâmeleler veyâ Allâhü Teâlâ'nın kullarına karşı va'd ettiği cezâ ve mükâfatlardır. Bunlar Kur'ân-ı Kerîm'de kısaca beyân buyurulmuş, tefsirlerde anlatılıp açıklanmıştır. Mü'minler de ona göre hareket etmişlerdir.

Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'in âhirete irtihalinden sonra bu vazifeyi Ashâb-ı Kirâm'ın âlim ve fakihleri deruhde etmişlerdir. Sonraki devirlerde Kitâb ve Sünnet'den ahkâm çıkarma kudretinde olmayanlar da, i'tikad husûsunda olduğu gibi, amel husûsunda da, fakihlere tâbi' olmaya başladılar ve böylece amelî mezhebler ortaya çıkmaya başladı. Amelî mezheb imamaları da amelî konuları inceden inceye tetkik ederek görüşlerini beyan etmişlerdir ki hepsinin

³ -Akâid-i Hayriyye Tercemesi, s.142. Mehmed Vehbi.

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

de gâye ve hedefleri birdir. Amelî mes'elelerin izâhı için Kitâb ve Sünnet'den, kuvvet ve tâkat-ı beşeriyelerini sarf ederek çıkardıkları ictehadlarını ortaya koymuşlardır. Allâhü Teâlâ, cümlesinden râzî olsun.

Bu gün, mensubları mevcut olan dört amelî mezheb vardır ki onlar da, Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelî mezhepleridir.

İmam A'zâm Ebû Hanife ve mezhebi

Hanafî Mezhebi'nin kurucusu Ebû Hanîfe Nûman ibn-i Sâbit'dir. Hicrî (80) yılında Kûfe'de doğmuş, (150) yılında Bağdâd'da Allâhü Teâlâ'nın rahmetine kavuşmuştur. Aslen Türk'dür. Sahâbe devrine yetiştiği için kendisi Tâbiîn'dendir. Tahsîlini Basra ve Kûfe'de Ebû Amr Âmirî Şa'bî (101) ve Hammad ibn-i Süleymân (118) yanlarında yapmıştır. İlim silsilesi İbn-i Mes'ûd, Ali ibn-i Ebî Tâlib ve İbn-i Abbâs vâsitasıyla Hazreti Muhammed *aleyhi^s-selâm*'a ulaşır.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, evvelâ ticâretle uğraşırken büyük âlim Şa'bî'nin teşvikiyle kendisini ilme vermiş. İbâdetler, ba'zı fetvâ ve kazâ mevzuları ile ilgili olduğu için Tevhîd ve Akâid ilmini okudu. El-Fıkhü'l-Ekber, El-Âlim ve'l-Müteallim adlı eserlerini yazdı. Nukirra risâlesini de ölümüne yakın bir zamanda yazdırdığı söylenmektedir.

Önce İslâm Dîni'nin akidelerini müdâfaa etdi, sonra insanların dâimâ muhtaç oldukları ibâdet ve muâmelata âit mes'ele ve hükümler ile uğraşmaya başladı. (120) yılında hocası Hammad'ın ölümü üzerine yerine İmam A'zâm'ı geçirdiler. (30) sene kûfe'de fâsılasız tedrisde bulundu. Derslerine her taraftan âlimler gelmeye başladı. Derslerinin esâsını fıkıh bahisleri teşkil ediyordu. Yeri gelince de akâide âit konular ele alınırdı. Bu dersler akademik mâhiyetde ya'ni

talebe ile müştereken inceleme ve serbest münâkaşa suretiyle yapılırdı. Binden fazla talebe yetiştirmiş, içlerinde (40) tânesi müctehid mertebesine ulaşmışdır. İmam Ebû Yûsûf, İmam Muhammed ve Züfer bunların en meşhurlarıdır.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, fıkıh mes'elelerinde talebelerle yaptığı münâkaşaların ba'zen bir ay kadar devam ettiği olurdu. Netîcede o mes'elenin Kitâb ve Sünnet'e muvafık olduğunda ittifak edilirse o mes'ele, fıkıhın neresine, hangi bahsine yazılacağını talebelerine ta'rîf eder, onlar da oraya yazarlardı.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, büyük bir fakih idi. İmam Şâfiî, onun hakkında “*Tüm insanlar, fıkıh husûsunda Ebû Hanîfe'nin iyâlidir, yanî O'nun sâyesinde barınmaktadır. Ben, Fıkıh İlmi'nde, O'ndan daha ziyâde vâkîf bir zat bilmiyorum*” diyerek İmam A'zâm'ın fıkıh ilmindeki mevkiini belirtmişdir.

Fıkıh İlmi'nin esâsı, Kitâb, Sünnet, İcmâ' ve Kıyâs'a; hikmet ve maslahat kâidelerine dayanmaktadır. Bunun için İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, İslâm hukuk sisteminde re'y ve kıyâs'dan evvel bu şer'i mes'elelere mürâceat etmiştir. Bunun için onlara Ehl-i re'y ve aklî kıyâs denilmesi, mücerred bir ıstılahdır. Bu cihetle Hanefî Mezhebi, İslâm hukuk müesseselerinin en muntazam olanlarından biridir.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*'in mantıkındaki kuvveti, şâyân-ı hayret bir dercede idi. İmâm Mâlik, bu husûsda “*Ebû Hanîfe'nin mantıkî okadar kuvvetlidir ki eğer şu direk altındır derse, onu isbât edebilir*” demiştir

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, tüm Ehl-i Sünnet âlimleri tarafından tebci edilen, ameldeki dört mezheb

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

sâhibleri arasında kıdem, mezhebindeki vüs'at ve azamet i'tibârıyla, gerek kendi fitratındaki ulûhiyet ve gerek celâded cihetiyle birinciliği bi-hakkın almış ve İmam A'zâm unvânı ile şöhret bulmuştur.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*'in Kur'ân ve Hadîs'de ihtisâsı da vardır. Kur'âm-ı Kerîm âyetlerinin ebâb-i nüzulünü ve hıkketini, teşriî bakımdan ilk evvel inceleyen, tazammum ve şumûl, delâlet ve iktizâ, nass veyâ zâhir gibi inceliklerini nazar-ı dikkate alan O'dur. Aynı zamanda Hadîs İlmi'nin en iyi müdakkiklerindedir. İmam Ebû Yûsûf, O'nun hakkında, “*Ben, hadisi, tefsir ve izah husûsunda Ebû Hanîfe'den daha âlim bir zat görmedim*” demiştir. Hadîs-i mürseli, rivâyet bi'l-ma'nâyı ve haber-i vâhidi ilk def'a kâideleştiren de O'dur.

Zehebî merhum, Tezkiretü'l- Huffâz'ında, “Ebû Hanîfe, İmam, müteverrî, âlim, müteabbid, kebîru'ş-şan, bir zat idi” der.

Hârûnü'r-reşid de, İmam Ebû Yûsûf'den İmam A'zâm'ın ahlâkını tavsif etmesini istemiş, O da “İmam A'zâm, Hakk Teâlâ'nın haram kıldığı şey'lerin yapılmasını şiddetle men'e çalışırdı. Dîn-i ilâhî hakkında bilmediği bir şey'i söylemekden pek çekinirdi. O, isterdi ki dâimâ Hakk'a itâat olunsun, isyân olunmasın. Çokca sükût eder, dâimâ tefekküre dalar, geniş bir ilim sâhibi idi. Ne sözü çok uzatır, ne de fâidesiz bir lâkırdı ederdi. İstenilince ilmini ve malını bol bol verirdi. Hiçbir kimseyi hayırdan başka bir şey'le anmazdı” cevâbını vermişdir. Hârûnü'r-reşid'de bu hasletleri kâtibine yazmasını emr etmiştir.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*'in ahlâk konusundaki fikirleri, talebelerinden Dâvûd-i Tâî ve Abdullâh ibn-i

mübârek tarafından ta'kib edilmiş, daha sonra arkadaşları tarafından genişletilmiştir.

İmam A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*, zühd-ü takvâsı ile şöhret bulmuş, kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını kılmış olduğu ve yatsı namazını hatimle kıldığı da rivâyet edilmiştir. Ellibeş defâ hacca gitmiştir. Kitâb ve Sünnet'den beşyüzbin mes'ele ortaya çıkardığı da, Menâkıb-i İmam A'zâm'da rivâyet olunmaktadır.

Verdiği fetvâlar, 64 bindir. Bütün bu mes'eleler ibâdet ve kullukda birer esâsdir. Hepsinin delili Kitâb ve Sünnet'dir. İmâm A'zâm, Kur'ân ve Sünnet'i nasıl anlamış, bunlardan ne yolda hüküm çıkarmış ise zamânında yaşayan âlimler de onları aynen kabul etmişler ve böylece Hanefî Mezhebi zuhur etmiştir.

Bir ticâret hânesi vardı. Orada bir müddet bezzazlıkta bulunmuş, sonra da ba'zı zevâta para vererek ticâret yaptırmış, kazandığı kâr ile kendi geçimini te'min etmiş ve etrafındaki talebelerinden muhtaç olanlara yardım etmiştir.

Halîfe Mansur zamânında çok iltifat görmüştür. Bağdâd kadısı İbn-i ebî Leylâ'nın ölümü üzerine kendisine kadılık vazifesini teklif edildi ise de böyle bir görevi kabul etmedi. (130) yılında da kendisine verilen bir resmî vazifeyi kabul etmediği için on gün haps edilmiş ve dayak yemiştir. Bu ikinci vazifeyi de kabul etmemesi üzerine ulû'l-emre itâat etmediği bahâne edilerek Mansur tarafından yeniden haps edildilip şiddetli bir şekilde döğdürülmüş, bunun te'sîri ile Bağdâd hapishânesinde secde iken Rahmet-i rahmana kavuşmuştur. Cenâze namazında bulunan zevat ellibinden fazla idi. Altı defâda cenâze namazı kılınmıştır.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

İmam A'zâm Hazretleri emre mûtî, ihtilâl fiillerinden berî, son derece dünyadan menfaatlerinden kaçınan bir zat idi.

Nâsır ibn-i Muhammed'den rivâyet edildiğine göre, İmam A'zâm, bir müddet fetvâ vermekden men edilmişti. Oğlu Hammad, sorduğu ba'zı mes'elelere cevap alamayınca “*Bizi burada kimse görmüyor, cevap verseniz ne lâzım gelir?*” deyince “*Oğlum, bir gün sultan bana sorsa ki hiç fetvâ verdin mi? Ben vermedim diye nasıl yalan söyleyebilirim*” demiştir.

İşte, hayâtı bu kadar nezih olan bir zatdan insâniyet hakkında beklenen şey', hayır ve bereketden başka ne beklenir.

O, son derece dînin emirlerine bağlı olduğu için belki kadılık vazifesinde kusur ederim diye kadılığı kabul etmemiştir. Kusur ettiği zaman Allâhü Teâlâ'nın kendisine vereceği cezanın halifenin verdiği cezadan çok daha şedîd olduğunu düşünerek dünyevî cezaya râzı olmuştur. Allâhü Teâlâ ondan ve O'nun gibi olmaya çalışanlardan râzı olsun. Âmin.

İmam Mâlik ve Mezhebi

Mâlikî Mezhebi'nin kurucusu Mâlik ibn-i Enes, Hicrî (93-95) yılında Medîne'de doğmuş, (179) yılında yine Medîne'de Rahmet-i rahmana kavuşmuştur. Kendisi büyük bir müfessirdir. Kur'ân-ı Kerîm âyetlerinden binlerce şer'î hüküm çıkarmıştır. Tefsîru'l-garîbi'l-Kur'ân unvanlı bir eseri vardır. Aynı zamanda büyük bir muhaddisdir. Kırk yılda hazırladığı El-Muvatta adlı kitâbı, hadis âleminde pek makbuldür.

Halîfe Hârûnû'r-reşid, Muvatta'ya bir resmiyet vererek her tarafa neşr edilmesini istemişse de İmam Mâlik, yalnız kendi

kitabının düstûru'l-a'mâl tutulmasını muvafık görmemiştir. İmam Mâlik bir hadis rivâyet edeceği zaman abdest alır, yıkanır, temiz elbise giyinir, güzel kokular sürünür, saçına ve sakalına bir intizam verir, vekar ile yerine oturup hadisleri rivâyet etmeye başlardı.

Medîne'ye bir çök zevat gelerek İmam Mâlik'in derslerine devam eder, rivâyet ettiği hadîsleri zabta çalışırlardı. Celâlü'd-din Suyûtî, İmam Mâlik rahmetü'llâhi aleyh'den (983) zâtın isinlerini evinde kaydetmiştir.

İmâm Mâlik rahmetü'llâhi aleyh, icihadlarını Kitâbü'llâh'a, Sünnet-i Nebeviyye'ye, İcmâ-i ümmet'e, beyân-ı fukahâ'ya ve Medîne-i Münevvere halkının ittifaklarına istinad etdirirdi. .

İmam Şâfî, O'nun hakkında “Âlimler yâd edilince İmam Mâlik bir yıldızdır, eğer İmam Mâlik, ibn-i Uyeyne olmasaydı Hicaz'ın ilmi söner giderdi” diyerek İmam Mâlik'in müctehidler arasındaki mevkiini belirtmiştir. Çünkü İmam Mâlik, ilme çok ehemmiyet verirdi.

O'nu kıskananlar, Medîne-i münevvere'de emir bulunan Câfer ibn-i Süleymân'a “*İmam Mâlik, size yapılan bey'atdeki yeminleri mu'teber tutmuyor*” diye haber vermişler, “*Talâk-ı mükreh*” hakkındaki icthâdından vaz geçmesini teklif ettirip redd cevâbını alınca da ellerine ve soydurarak vücûdüne yetmiş kırbaç vurdurup bir hayvana bindirerek teşhir ettirmiştir. Her kırbaç vurulunca da “Yâ Rabb, onları efvet, çünkü onlar bilmiyorlar” diyerek bayılmış, ayılınca da “Şâhid olunuz, ben hakkımı beni döğene halâl kıldım” demiştir. Halife Ebû Câferi'l- Mansûr, hâdiseden haberdar olunca Câfer'i azl etmiş ve İmam mâlik'den nasıl bir cezâ isterse onu

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

vereceğini bildirince de *“Ben onu afvettim, ben Rasûlü'llâh'a karâbeti olan bir zattan yevm-i kıyâmetde hasmı olmaktan hayâ ederim”* cevâbını vermişdir. Bu hâdise üzerine halkın İmam Mâlik'e olan hürmet ve muhabbeti daha da fazla artmışdır. Bundan sonra da İmam Mâlik Mezhebi, Medîne'ye gelip gidenler vâsıtasiyle garbde ve Endülüs'de yayılmışdır.

İmam Şâfiî ve Mezhebi

Şâfiî mezhebi'nin imamı, İmam Muhammed ibn-i İdris Eş-Şâfiî rahmetü'llâhi aleyh, Hicrî (150) yılında Gazze'de doğmuş, (204) yılında Mısır'da Rahmet-i rahmân'a kavuşmuşdur.

İki yaşında iken Mekke-i Mükerreme'ye götürülmüş, temyiz çağına gelinceye kadar orada tahsiline devam etmişdir. Dokuz yaşında iken de, Kur'ân-ı Kerîm'i ezberlemiştir.

Arabca nahiv, şiir ve lügate merak ederek küçük yaşta pek çok şey'ler ezberlemiştir. Bir gün, Lebid'in şiirini okurken bir muhâfız *“Şiir okumakla onların neseb ve şerefine inersin. Sen, din ilmini öğren ki Allâhü Teâlâ o ilmi sana bahşetsin”* dedi. Böyle bir sözden etkilenen İmam Şâfiî, gayet mütenebbih olup İmam mâlik'in Muvatta'sını ezberledi. Onbeş yaşında iken kendisine fetvâ vermeye izin verildi. O sene Medîne'ye İmam mâlik'in yanına gitti. İmam Mâlik'e Muvatta'yın ezbere okuyunca İmam mâlik hayretde kalarak *“Eğer felâh bulacak bir kimse varsa o da bu çocukdur”* dedi. Maddî durumu iyi olmadığı halde Şâfiî'yi yanına alıp misâfir etdi ve bi'z-zât hizmetini kendisi yaptı. Şâfiî, oradan Mekke'ye gelince de Arabî ve fıkıh öğretmeye başladı.

Şâfiî, babasını küçük yaşta kaybetmişti. Dul kalan annesinin terbiyesinde büyüdü. Maddî durumları da iyi

olmadığı için Hârûnü'r-reşid zamânında Yemen'de vazife alarak ilmi, zekâsı ve adâletiyle kendisini tanıttı. Bunu kıskanan devlet ricâli, Hârûnü'r-reşid'e isyan hazırladığını bildirdiler. Hârûnü'r-reşid de onları haps ettirdi. Muhâkeme sonunda berâet ettiler.toplanarak ilim öğrenmeye başladılar.

(195) yılında Bağdâd'a gitdi. Bağdâd'ın âlimleri etrâfında toplanarak ilim öğrenmeye başladılar. Bunların içinde Ahmed ibn-i Hanbel de vardı. İki sene sonra İmam Muhammed ile buluştu ve ondan pek çok ilim yazdı, sonra Mekke'ye döndü.

(199) veyâ (200) yıllarında Mısır'a gitdi. Vefatına kadar orada kaldı ve mezhebini orada Amr câmii'nde yazdırdı. Mezhebini Kur'ân-ı Kerîm, Hadîs-i şerîf, Kıyas ve rey'den istinbat etmiştir.

İmam Şâfiî Hazretleri, Ehl-i Sünnet'in bi'l-ittifak kabul ettiği dört büyük mezhebden birinin müessesidir. Bu cihetle en büyük müçtehitlerden biridir. İctihadlarında Kitâbü'llâh'a, Sünen-i Nebeviyye'ye, İcmâ-i ümmet'e, Sahâbe-i kirâm'ın müttefik oldukları kavillere ve kıyâs'a istinad eder.

İmam Ahmed ibn-i Hanbel'in oğlu Abdullâh, "Ben babama "Şâfiî nasıl bir zattır ki sen ona bu kadar çok duâ ediyorsun?" dedim. Babam da "Oğlum, Şâfiî, dünyâlar için güneş, insanlar için âfiyet mesabesindedir. Bak, hiç bunların yerine kâim olabilecek bir şey' var mıdır?" dedi.

Ebû Sevr de "Ben, Şâfiî'nin bir mislini görmedim. Kendisi de kendisinin mislini görmüş değil" demiştir ki bu ifâdeler, İmam Şâfiî'nin müctehidler arasındaki yerini belirtmektedir. Mezhebi, Mısır'da doğup şarkda ve garbde yayılmıştır. Mısır ve Arabistan halkının çoğu, Şâfiî'dir. Endonezya'da yetmiş bin Şâfiî vardır.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Eserleri, Kitâbü'l-ümm, kendi ictihadlarını câmi' bir kitabdır ki yedi cilt olarak matbu'dur. Ahkâmü'l-Kur'ân, Es-Sünen, İhtilâfü'l-hadîs, Er-Risâle fi'l-usûl, El-Mevâris, Müsnedü'ş-Şâfîî, Edebü'l-Kâdî, El-Eşribe, Fedâil-i Kurayş, Es-Sebku ve'r-remy'dir.

Ahmed bin Hanbel ve Mezhebi

İmam Ahmed bin Hanbel, Serahs vâlisi Muhammed bin Hanbel'in oğludur. (164) târihinde Bağdâd'da doğmuş ve (241) târihinde yine orada Rahmet-i rahmân'a kavuşmuştur. Tahsil için Kûfe, Basra, Mekke, Medîne, Yemen, Şam, El-Cezîre, Fâris, gibi zamânın parlak ilim ve fazîlet merkezlerini gezip dolaşmıştır. Beş kere hacca gitmiştir.

Fıkıh ve hadîsdeki hocası, İmam Ebû Yûsûf'dür. İmam Şâfîî, (190) yılında Bağdâd'a geldiğinde *“Bağdâd'da, Ahmed ibn-i Hanbel'den daha fakih ve daha âlim bir kimse görmedim”* demiştir. İmam ibn-i Hanbel, büyük bir müfessir, yüksek bir muhaddisdir. Üstâzü'l-müfessirîn lâkâbını almıştır. Yazdığı tefsirin, (120) bin hadîs-i şerîf'den ibâret olduğunu, Ebu'l-hüseyn ibni'l-Münâvî söylemektedir.

Otuzbin hadîsden müteşekkil olan Müsned ismindeki hadîs kitâbını (700) bin hadîs arasından seçerek yadığı rivâyet olunur. Müdekkik ve muktedir bir muhaddisdir.

İctihadlarını, kitâbü'llâh'a, sahih, merfû' hadîslere, ashâb-ı Kirâm'ın kavillerine istinad etdirirdi. Âbid, zâhid ve yüksek bir seciye sâhibi idi. Fakîrâne yaşamayı arzu ederdi.

Halîfe Me'mun zamânında Ahmet ibn-i Düvâd'ın yanlış bir ictihâdını kabul etmeyince Halîfe Mu'tesim tarafından hapsedilerek dövülmüştür. Hapis müddeti (28) ay devam etmiştir ve (220) senesinde haptiden çıkarılmıştır. Bu

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

şekildeki davranışları ile hakikat severlerin takdirlerini toplamıştır. Bu gün, Şam, Irak, ve Necid'de pek çok Hanbelî vardır ki yetmiş milyon kadar Ehl-i sünnet, Hanbelî mezhebi ile amel eder.

İslâm Dîni'nin kaynakları

İslâm Dîni'nin kaynaklarını, Kur'ân-ı Kerîm, Sünnet, İcmâü'l-ümmet ve Kıyâsü'l-fukahâ teşkil eder. İcmâü'l-ümmet ve Kıyâsü'l-fukahâ, Kitâb ve Sünnet'e râci'dir. Sünnet de Kur'ân-ı Kerîm'e râci' olduğundan İslâm Dîni'nin asıl kaynağını Kitâb teşkil eder. Bunun için İslâm Dîni'nin asıl kaynağını teşkil eden Kitâb'a da Aslü'l-usûl denir.

Kur'ân-ı Kerîm

Kur'ân kelimesi, Arab lüğatinde **Karâe**'den mastardır. Cem' etmek, toplamak, kırâet ve tilâvet etmek ma'nalarına gelir. Bunun için usûl imamları Kur'ân-ı Kerîm'i ta'rîf ederken **“Nazm ile ma'nâ mecmuunun ismidir”** demişlerdir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'in lâfzı da ma'nası da ilâhîdir. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm ne yalnız lâfızdır ve ne de yalnız ma'nâdır. Her ikisinin birden ismidir.

Kur'ân-ı Kerîm'in Kur'ân'da sâbit olan ellibeş kadar ismi ve sıfatı vardır ki bunlardan ba'zıları şöyledir:

Kitâbü'llâh	: Allâh'ın kitâbı,
Kelâmü'llâh	: Allâh'ın kelâmı,
Kitâbü'l-hakk	: Doğru ve gerçek kitâb,
Kitâbü'l-münîr	: Kalbleri ve fikirleri aydınlatan Kitâb
Kitâbü'l-mübîn	: Hayri şerri, iyiyi kötüyü ayıran Kitâb,
Kitâbü'l-fürkân	: Hakkı bâtıldan ayıran Kitâb,

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Kitâbü't-tenzîl	:Ceste ceste indirilen Kitâb,
Kitâbü'z-zikr	:Allâhü Teâlâ'yı hatırlatan Kitâb,
Mushaf	:İki kapak arasındaki sayfalar.

Kur'ân-ı Kerîm, Cenâb-ı Hak tarafından Cibrîl-i emîn vâsıtasıyla Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'e Milâdî (610) yılında başlayıp (22) sene (2) ay (22) günde ceste ceste (âyet âyet, sûre sûre) inzâl olmuş bir nazm-ı celildir ki **vahy-i metlûv** şeklinde inzâl olmuştur.

İlk nâzil olan âyet, Alâk Sûresi'nin ilk beş âyetidir. Son nâzil olan âyet de Bakara Sûresi'nin (281) ci âyet-i kerîmesidir.

İlk nâzil olan sûre, Fâtiha Suresi'dir ki (7) âyetdir. Son nâzil olan Sûre, Nâs Sûresi'dir ki (6) âyetdir.

En uzun sûre, Bakara Suresi'dir ki (286) âyetdir. En kısa sûre, Asr, Nasr ve Kevser Sûreleri'dir ki (3) er âyetdir.

En kısa âyet ise, Müddessir (21) deki (Sümme nazara), Rahmân Suresi (64) deki (Müdhâmmetân) âyetleridir.

Kur'ân-ı Kerîm, (114) sûre ve (6666) âyetdir. Bu sûrelerin bir kısmı Mekke'de, bir kısmı da Medîne'de nâzil olmuştur. Mekke'de nâzil olanlara **Mekkî** sûreler, Medîne'de nâzil olanlara da **Medenî** sûreler denir. Mekkî sûreler daha ziyâde îman ve inanç esâslarına teallük eden kısa sûrelerdir. Hicretten sonra nâzil olan Medenî sûreler ise daha ziyâde amel, ahlâk ve sosyal hayâta ve hukûkî devlet nizamına teallük eden âyetlerdir.

Nâzil olan âyetlerin nereye nasıl konulacağını, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, vahiy kâtiblerine söyler, onlar da

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

oraya koyarlardı. Vahiy kâtibleri de onları, o zamanki usûle göre, deriler, kürek kemikleri, hurma yaprakları ve taş tabletler üzerine yazarlar, hem de ezberlerlerdi. Bu kâtiblerin adedi kırk kadar vardı ki en meşhurları, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti Ali, Zeyd ibn-i Sâbit, Muâviye, Übeyy ibn-i Ka'b, İbn-i Abbâs ve İbn-i Mes'ûd *radiye'llâhü anhümdür*.

Kur'ân-ı Kerîm'i, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, Allâhü Teâlâ'dan nasıl almışsa o şekilde Ashâb-ı Kirâm'ına okur, onlar da O'nun ta'rîfi üzerine okuyarak ezberler ve yazarlardı. Aynı zamanda ma'nâsını ve okuma şekillerini de öğrenip kayıt altına alırlardı ki şu mealdeki âyet-i kerîme'ler, bu husûsun en açık bir delilidir:

“And olsun, Tûr'a, Neşr edilmiş kâğıt (lar) içinde yazılı Kitâb'a”.⁴

“Muhakkak o (Kitâb), elbette çok şerefli bir Kur'ân'dır. Ki sıyânet edilmiş bir kitâbda (Mushafda) (yazılı) dır. O'na tam bir sûretde temizlenmiş olanlardan başkası el süremez”.⁵

Kur'ân-ı Kerîm'in ba'zı âyetlerinde El-Kitâb, Es-Suhuf ifâdelerinin bulunması, Kur'ân-ı Kerîm'in bir Kitâb olduğunu ve yazı ile tesbit edildiğini de kesin olarak ifâde eder ki **“Sana Kitâb'ı indiren O'dur”** âyet-i kerîme'si bunun en açık bir delilidir.⁶

Kur'ân-ı Kerîm'in dört unsuru vardır: 1-Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'e inzâl olunmuşdur.

⁴ -Tûr, 1-2-3.

⁵ -Vâkıa, 77-78-79.

⁶ -Âl-i İmrân, 7.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

2-Lâfızdır. 3-Arabça olarak inzâl olmuşdur. 4-1-Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'den zamanımıza kadar tevâtür yoluyla nakl olunmuşdur. Bu dört usurdan biri eksik olursa o kitâb, Kur'ân-ı Kerîm olmaz.

Kur'ân-ı Kerîm ilmi ikidir. 1-Kur'ân-ı Kerîm'in okunmasına âit olan ilim (İlm-i kırâet). 2-Kur'ân-ı Kerîm âyetlerinin ma'nâsına âit olan ilim (İlm-i tefsir).

Hiçbir veçhile yalan üzere ittifakları aklen câiz olmayan büyük bir cemâat tarafından zamanımıza kadar tevâtüren nakl olunarak gelmiş olan Kur'ân-ı Kerîm'in ba'zı âyetleri, ma'nâsı aynı olduğu halde, birkaç veçhile okunur ki bunların hepsi, bi'z-zat Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından Ashâb-ı Kirâm'a ta'lîm edilip öğretilmiştir. Bu konuların hepsi, kırâet kitaplarında anlatılıp îzah edilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'in toplanması

Kur'ân-ı Kerîm, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın vefâtına kadar bir çok kâtibler tarafından muhtelif sahîfelere yazılmış olmasına ve büyük sayıda Sahâbi'lerin ezberinde bulunmasına rağmen, toplu olarak bir kitâb hâlinde tam bir metin olarak yazılmamış idi. Esâsen Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* hayatda olduğu ve vahy de devam ettiği müddetce buna imkân da yokdu. Ancak bu zamâna kadar nâzil olan Kur'ân sûreleri, her sene Ramazan ayı mukâbelelerinde Mescid-i Nebî'de okunur, Hazret Muhammed *aleyhi's-selâm* da dinlerdi.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın hayâtının sonlarına doğru, Kur'ân-ı Kerîm'in vahyi tamamlandıktan sonra, hayâtının son Ramazan ayında, Cebrâil *aleyhi's-selâm*,

Kur'ân-ı Kerîm'i, *-şimdiki tertîb üzere-* başından sonuna kadar iki kere okumuşdur ki buna “**Arzâ-i Ahîre : Son Arz**” denir.

Bu husûsları göz önünde bulunduran Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, hayâtının son Ramazan ayında, Kur'ân-ı Kerîm'i, Mescid-i Nebî'de, Cebrâil *aleyhi's-selâm*'ın ve Ashâb-ı Kirâm'ın huzûrunda *-şimdiki tertîb üzere-* başından sonuna kadar iki def'a okumuş ve Cebrâil *aleyhi's-selâm* ile Ashâb-ı Kirâm da bu tilâvetde hâzır bulunmuşlardır. İşte bu tilâvet, Kur'ân-ı Kerîm'in, bi'z-zât Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından bir bütün olarak **ilk cem**'idir ki vahye müsteniddir.

Bunun için Kur'ân-ı Kerîm'in âyet ve sûrelerinin *-şimdiki tertîb üzere-* tertîbi, **tevkîfî** olup **ictihâdî** değildir. Cibrîl-i Emîn'in ta'lîmine, Rasûl-i Ekrem'in işâretine müsteniddir. Nitekim namazda da bu tertîbe riâyet edilmesi, ekser fukahâca bir esâsdr.

Bu husûsları göz önünde bulunduran Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, hayâtının son Ramazan ayında, Kur'ân-ı Kerîm'i, Mescid-i Nebî'de, Cebrâil *aleyhi's-selâm*'ın ve Ashâb-ı Kirâm'ın huzûrunda *-şimdiki tertîb üzere-* başından sonuna kadar iki def'a okumuş ve Cebrâil *aleyhi's-selâm* ile Ashâb-ı Kirâm da bu tilâvetde hâzır bulunmuşlardır. İşte bu tilâvet, Kur'ân-ı Kerîm'in, bi'z-zât Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* tarafından bir bütün olarak **ilk cem**'idir ki vahye müsteniddir.

Bunun için Kur'ân-ı Kerîm'in âyet ve sûrelerinin *-şimdiki tertîb üzere-* tertîbi, **tevkîfî** olup **ictihâdî** değildir. Cibrîl-i Emîn'in ta'lîmine, Rasûl-i Ekrem'in işâretine müsteniddir. Nitekim namazda da bu tertîbe riâyet edilmesi, ekser fukahâca bir esâsdr.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın vefâtından sonra halife olan **Hazreti Ebû Bekri's-Siddîk radiye'llâhü anh** zamânında, Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*'ın önderliği ve Hazreti Ebû Bekri's-Siddîk *radiye'llâhü anh*'ın emri ile, **Kurrâ'**dan ve en mühim vahy kâtiblerinden olan **Zeyd ibn-i Sâbit radiye'llâhü anh**'ın başkanlığı altında toplanan bir hey'et -Hazreti Ömer, Hazreti Osmân, Hazreti Ali, Talhâ, Sa'd, Ebû Derdâ', Mikdâd, Übeyy ibn-i Ka'b, Ebû Mûse'l-Eş'arî, Abdu'llâh ibn-i Mes'ûd *radiye'llâhü anhüm* gibi tanınmış **Kurrâ'**lardan meydana gelen bir hey'et-, müteferrik bir halde bulunan Kur'ân sahîfelerini, -*Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm*'ın **Arzâ-i Ahîre**'de ta'lîm edip gösterdiği şekilde- bir araya getirerek yeniden yazdı.

Bu ilim hey'etinin bir araya topladığı bu Kur'ân-ı Kerîm'i, bi'z-zât Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*, Ashâb-ı Kirâmî çağırarak onlara okumuş ve ilim hey'etinin ittifâkını âmme ittifâkı ile te'yîd etmiştir. Bu sûretle de müteferrik bir halde ezberlenmiş ve yazılmış bulunan Kur'ân sahîfeleri, tamâmen yazılıp toplanmış ve hiçbir hatâ mevcûd olmadığı husûsunda da "**İcmâ'**" vâkî' olmuştur.

Toplanan bu nüshaya da "**El-İmâm**" veyâ "**El-Mushafu'l-İmâm**" adı verilmiştir. Bu sûretle de Kur'ân-ı Kerîm'in **ikinci cem**'i, aslına uygun bir şekilde yapılmıştır.

Büyük bir titizlik ve kiritik (*tenkitci*) bir zihniyet ile incelenip bir araya getirilen ve bütün Kur'ân-ı Kerîm metnini ihtivâ eden bu sahîfeleri, Zeyd ibn-i Sâbit *radiye'llâhü anh*, halife olan Hazreti Ebû Bekri's-Siddîk *radiye'llâhü anh*'a teslim etdi. O da, Kur'ân-ı Kerîm metnini ihtivâ eden bu mukaddes emâneti, vefâtından sonra hilâfet makâmına getirilmesini tavsiye ettiği Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*'a

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

emânet etdi. Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh* da, kendisinden sonra halîfenin kim olacağını bilmediği için, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın zevcesi ve kendi kızı olan Hazreti Hafsa *radiye'llâhü anhâ*'ya teslîm etdi. Bu sûretle de “**El-İmâm**” adı verilen Kur'ân metninin tamâmı, Hazreti Hafsa *radiye'llâhü anhâ*'nın yanında emânet olarak kaldı.

Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*'dan sonra hilâfet makâmına geçen Hazreti Osmân *radiye'llâhü anh* zamânında, Ermenistan ve Azarbaycan fütûhâtına çıkan Irâk ve Sûriye askerleri arasında ba'zı kırâet farklarının zuhûr etmesi ve ihtilâfa sebebiyyet vermesi üzerine, kumandan olan **Huzeyfe ibn-i El-Yemân** *radiye'llâhü anh*, durumun vahimliğini, Hazreti Osmân *radiye'llâhü anh*'a bildirdi.

Hazreti Osmân *radiye'llâhü anh* da, derhal faaliyete geçerek yine **Zeyd ibn-i Sâbit** *radiye'llâhü anh*'ın başkanlığı altında bir ilim hey'eti tertîb etdi ve bu ilim hey'etine de, Hazreti Hafsa *radiye'llâhü anhâ*'nın yanında bulunan sahîfeler hâlindeki Kur'ân metnini getirtip bu tek nüshanın istinsah edilerek çoğaltılmasını emretti. Bu iş esnâsında da bir imlâ' farkı zuhûr ettiği takdirde, **Kurayş Lehçesi**'nin esâs tutulması ve Kur'ân-ı Kerîm'in ona göre yazılması karar altına alındı. Çünkü **Arzâ-i ahîre**, bu esâs üzerine vukû' bulmuşdu.

Hey'et vazîfesini bitirdikten sonra, asıl nüsha, tekrar Hazreti Hafsa *radiye'llâhü anhâ*'ya iâde edildi. Bu sûretle de elde mevcûd olan tek nüsha, teksîr edilerek çoğaltılmış oldu ki bu gün ellerimizde mevcûd bulunan **Mushaf-ı Şerîf**'lerin aslı bunlar olmuştur.

Teksîr edilen bu nüshalardan birer aded **Medîne, Mekke, Basra, Kûfe** ve **Şam**'a, *-bir rivâyete göre de Yemen* ve

Bahrayn 'e- gönderilmiştir. Bu suretle de Kur'ân-ı Kerîm'de herhangi bit hatânın bulunması imkânsız hâle gelmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'e hareke ve işâretlerin konulması

Kur'ân-ı Kerîm'in okunuşu hakkında çıkan ba'zı ihtilâfların sebeplerinden biri de, o zamanlar, yazıda, nokta, hareke ve işâretlerin bulunmamasıdır. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm'in ilk **Resm-i Hatt**'ının tamâmında, nokta, hareke, tenvîn, hemze, şedde, vakf, ta'sîr ve fâsıla işâretleri gibi işâretler yoktu. Çünkü birinci asırda yaşayan bütün Müslümânlar, Kur'ân-ı Kerîm'i *-başka bir şey' ile karışmaması için-* ağızdan telkîn sûretiyle ezber edip öğrenmiş olduklarından O'na olan vukûfları da gâyet iyi idi. Bu bakımdan hem yazarlar, hem okuyanlar, hem de dinleyenler, böyle bir şey'e ihtiyaç duymuyorlardı. Bu husûs ise, Kur'ân-ı Kerîm hakkında müstesnâ bir özellik teşkil eder ki Ashâb-ı Kirâm'ın, Kur'ân-ı Kerîm'i, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'dan ne kadar güzel ve sağlam bir şekilde büyük bir titizlik ile öğrenip hıfz etdiklerini gösterir.

Daha sonra Müslümânlar çoğalıp *-Ashâb-ı Kirâm gibi-* Kur'ân-ı Kerîm'e vukûfları olanlar azalınca ve yanlış okuma ihtimalleri de belirince, âyetlere, nokta, hareke, tenvîn, hemze, şedde, vakf, ta'sîr ve fâsıla işâretleri gibi işâretlerin konulmasına zarûret duyuldu. Bunun için de bu gibi işâretlerin, Kur'ân-ı Kerîm'e yazılmasında ve konulmasında bir mahzûr görülmedi. Hattâ böyle bir şey'in yapılması, bütün Müslümânlar tarafından uygun görüldü ve Cumhûru'l-müslimîn tarafından tasvîb edildi. Çünkü bunlar, Kur'ân-ı Kerîm'in asıl yazısından hâriç, Resm-i Hatt'ı tağyîrden berî', O'nun şekil ve mâhiyyetini değıştirmekten uzak, bir nevî'

tefsîrden ibâret, yalnız tilâvetini kolaylaştırmaya hâdim, ziyâdesi ile zabt ve beyâna elverişli bir takım işâretlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm'in tercemesi

Toplumların mükemmel bir nizam içinde yaşaması, insanlara mutluluk yollarını gösteren Kur'ân-ı Kerîm kanunlarını bilmekle mümkündür. Bunun içindir ki ilâhî kitâbların hepsi, o toplumun lisanı üzere inzal olmuştur. **“Biz hiçbir peygamberi kendi kavminin dilinden başkasıyla göndermedik ki (emr olunduklarını) onlara apaçık anlatsın”**.⁷ Meâlindeki âyet-i kerîme'ler gibi âyet-i kerîme'ler, bunun en açık bir ifâdesidir.

Nazm'ı da Ma'nâ'sı da ilâhî olup vahy'e müstenid bulunan, bunun için de ne yalnız ma'nâ'dan ve ne de yalnız lâfız'dan ibâret olmayan, fakat her ikisinin birden tamâmı olan Kur'ân-ı Kerîm'in, bir kısmının veyâ tamâmının her hangi bir dildeki ma'nâsı veyâ ma'nâyı ifâdelendiren tercemesi, **“Nazm ile ma'nâ mecmûu”** nun ancak bir cüz'ü olabilmesi hasebi ile Kur'ân-ı Kerîm olamaz ve namaz gibi ibâdetlerde de okunamaz. Çünkü namazda kırâet farzdır. Kırâet ise, ancak **“Nazm ile ma'nâ mecmûu”** nun tamâmı ile tehakkuk eder. Bu olmayınca da farz terk edilmiş olacağından namaz fâsid olur.

Bununla berâber Arabca bilmeyen Müslümânlarla, Allâhü Teâlâ'nın kelâmı olan Kur'ân-ı Kerîm'i, mümkün olduğu kadar kendi dilleri ile anlatmak, Müslümân olmayan kimseler arasında İslâm Dini'ni yaymak ve onların her türlü dînî ihtiyaçlarını karşılamak için, Kur'ân-ı Kerîm'in, terceme ve tefsîri lüzûmlu, hattâ zarûrî görülmüştür. Bunun için bir çok İslâm âlimi, Kur'ân-ı Kerîm'in, Muhkem âyet'lerinin terceme

⁷ -İbrâhim, 4.

ve tefsîrinin yapılabileceğine kâil olmuşlar ve müsâade etmişlerdir. Fakat bu terceme ve tefsîrlerin de, hiçbir zaman ve hiçbir şekilde Kur'ân-ı Kerîm evsaf ve hükmünü hâiz olamayacaklarını da, ehemmiyetle belirtip işâret etmişlerdir.

Kur'ân-ı Kerîm'in tercemesinde karşılaşılan bu güçlükler rağmen Kur'ân-ı Kerîm, tüm insanlığa anlatılıp duyurulmak için nâzil olmuş bir kitâb olduğundan onun özelliklerini belirten tercemelerinin de yapılması gerekir. Çünkü o, bir taraftan mü'mine hitâb ederken kâfire bir inzar fırlatır, kâfiri inzar ederken mü'mine bir müjde nüktesi uzatır. Avama hitâb ederken havassı düşündürür. Âlime hitâb ederken câhili dinletir. Câhile söylerken âlime dokundurur. Geçmişden bahs ederken geleceği gösterir. Bu günü tasvir ederken yarını anlatır. En sâde müşahedelerden en yüksek hakîkatlere götürür. Mü'minlere ğaybi anlatırken kâfirleri halden bîzar eder. Bütün bunları anlatırken de hâle, makâma, mekâna, zamâna, mevzua göre en uygun, en güzel kelimelerle ifâde eder.

Bunun için Kur'ân-ı Kerîm'in bu özelliklerinden, emir ve nehiyelerinden ibret alıp hayatımıza güzel bir düzen verip mutlu bir hayat yaşamamız için onu anlamamız ve ona göre hareket etmemiz lâzımdır. Bizi hidâyete götürmesi için onu kendi dilimiz ile öğrenip anlamamız gereklidir. Bunun için de Kur'ân-ı Kerîm'in başka dillere terceme edilmesine, fıkıh imamlarınca müsâade edilmiş, fakat yapılan bu tercemelerin hiçbir zaman Kur'ân-ı kerîm hükmünü hâiz olmadığını da ehemmiyetle belirtmişlerdir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm, hem lâfzı hem de ma'nâsıyla mu'ciz, onu hakkıyla tercemedenden beşer âcizdir. Çünkü Allâh kelâmı ile beşer kelâmı arasındaki fark, tıpkı yaratanla yaratılan arasındaki fark gibidir. Bu farkı

gidermeye ins-ü cin şöyle dursun, melekler ve peygamberler bile muktedir değildir. Çünkü o, ezeli bir kelâm, terceme ise fâni bir dildir.

Bunun böyle olduğunu, ya'nî Kur'ân-ı Kerîm'in Allâhü Teâlâ'nın kelâmı olup bir beşer sözü olmadığını ifade eden bir çok âyet-i kerîme vardır ki onlardan ba'zıları şöyledir:

“O’nu kendisi mi uydurup söyledi diyorlar. Hayır, onlar îmân etmezler”.

“Öyleyse onlar da, eğer doğru söyleyenlerse, O’nun gibi bir söz getirsinler”.⁸

“De ki: Andolsun, eğer ins-ü cin bu Kur’ân’ın bir mislini getirmek için toplansalar ve ba’zıları ba’zılarına yardım da etseler yine O’nun bir mislini meydana getiremezler”.⁹

“Eğer kulumuz (Muhammed) in üzerine paça parça (sûre sûre, âyet âyet) indirdiğimiz (Kur’ân’ın Allâh katından geldiğin) den şübhe ediyorsanız haydi O’nun benzerinden siz de bir sûre getirin. Allâh’dan başka şâhidlerinizi (ve bilginlerinizi) de (yardıma) çağırın, eğer (iddiânızda) doğru (insan) lar iseniz”.

“Fakat bunu yapamazsınız –ki hiçbir zaman da yapamayaksınız- artık sakının o ateşden ki onun tuturağı insanla taşdır”¹⁰

“O’nu (Kur’ân’ı) kendisi mi uydurdu diyorlar. De ki: O halde haydi siz de O’nun gibi on sûre getirin, düzme ve

⁸ -Tûr, 33-34.

⁹ -İsrâ’, 88.

¹⁰ -Bakara, 23-24.

uydurma olarak. Allâh'dan başka kime gücünüz yetiyorsa onları da (yardıma) çağırın, eğer (iddiânızda) doğrucular iseniz".¹¹

Sünnet

Lügatde, ta'kîb edilmesi i'tiyâd olunan (alışkanlık hâline getirilen) yol, örf ve âdet, bir şey'i âdet edinme, kişinin görünüşü ve gidişi, bir nesnenin görülebilen kısmı, ma'nâlarıdır ki iyi veyâ kötü, güzel veyâ çirkin olabilir.

İstılahda ise, yerine göre farklı ma'nalar alır ki bunların en önemlileri şunlardır:

1-Sünnetü'llâh

Allâhü Teâlâ'nın kâinâtı idâre etmekdeki sünneti (*âdeti*) dir ki en küçük bir zerreden en büyük âlemlere kadar yerlerde ve göklerde olan her şey', Allâhü Teâlâ'nın sünneti, âdeti ve adâleti iktizâsı olarak bir hısâb ve ölçü dâhilinde cereyan edip kendi görevlerini yaparlar. Bunların hiç birisinde, en ufak bir değişiklik veyâ bozukluk veyâ hatâ', vukû' bulmaz ve böyle bir şey'in vukûu da düşünülemez.

2-Sünenü'l-Enbiyâ'

Geçmiş Nebîlerin (*Peygamberlerin*) sünnetleridir ki dînin teblîğinde ta'kîb etdikleri yol ve âdet ma'nâsıdır.

3-Sünenü's-Sâlihîn

İyi adamların *-İslâm'a uygun-* hayırlı işleri ve güzel âdetleri ma'nâsıdır.

4-Sünenü'l-Milel

Geçmiş milletlerin sünnetleri, örf ve âdetleri ma'nâsıdır ki "*Falan kavmin sünneti budur*" denilse "*Falan kavmin âdeti*

¹¹ -Hüd, 13.

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

budur" ma'nâsını ifâde eder. Bunun için de bir çok milletler ve topluluklar, kendi alışkanlıklarına, kendi örf ve âdetlerine, her zaman bağlı kalmışlar ve onlardan hiçbir zaman ayrılmak istememişlerdir.

5-Sünnetü'r-Rasûl

Yüce İslâm Dîni'nin nâşiri ve mecâzî ma'nâda bir şârii olan Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın hareket ve hayat tarzları ile İslâm Dîni'nin teblîğinde ta'kîb ettiği yol ma'nâsınadır

Kur'ân-ı Kerîm, Cibrîl-i Emîn vâsıtası ile Hazreti Mehammed *aleyhi's-selâm*'a -hem lâfzî, hem de ma'nâsı-teblîğ ve tilâvet edilmiş bir vahy-i ilâhî'dir ki buna "**Vahy-i Metluvv**" denir.

İslâm Dîni'nin ikinci kaynağı olan Sünnet'ler (*Hadis'ler*) ise, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın kalbine Allâhü Teâlâ tarafından -yalnız ma'nâ olarak- ilham edilen şey'lerdir ki bunlara da "**Vahy-i Gayr-i Metluvv**" denir. Bu hususda Cenâb-ı Hakk, Kur'ân-ı Kerîm'inde şöyle buyurmaktadır:

“O, kendi (re'y-ü) hevâsından söylemez. O, kendisine (Allâh tarafından) ilkâ' edile gelen bir vahy'den başka (bir şey') değildir. O'nu, müthiş kuvvetle mâlik olan (Cebrâîl aleyhi's-selâm) öğretti”.¹²

“Eğer (Peygamber, söylemediğimiz) ba'zı sözleri bize karşı kendiliğinden uydurmuş olsaydı, elbetde O'nun sağ elini (kuvvet ve kudretini) alverirdik (boynunu vururduk). Sonra da hiç şübhesiz, O'nun kalb damarını koparırdık

¹² -Necm, 3-4-5.

(yaşatmazdık). **O vakit hiç biriniz buna mâni' de olamazdınız**".¹³

"Rasûl size ne verdi ise onu alın, size ne yasak etdi ise ondan da sakının. Allâh'dan korkun. Çünkü, Allâh (İN) azâbı çetindir".¹⁴

Sünnet'ler, senedlerine, râvîlerinin eded ve kuvvetlerine i'tibâr bakımından **Mütevâtir, Meşhûr** ve **Âhad** olmak üzere **üç** kısma ayrılırlar

1-Mütevâtir Sünnet'ler

Yalan üzerine ittifak etmeleri âdete nazaran, muhâl olan -*ya'nî aklın câiz gürmediği*- bir cemâatin Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'dan rivâyet etdikleri Sünnet'lerdir. Böyle bir Sünnet'in, Hazreti Muhammed *aleyhi'sselâm*'a ittisâli, kat'î olup her türlü şübheden uzaktır. Bu bakımdan işitene, zarûrî olarak **yakîn** bir ilim ifâde eder. Bundan dolayı da bu nev'î Sünnet'lerin sübûtu kat'îdir.

2-Meşhûr Sünnet'ler

Başlangıçta, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'dan bir iki kişi rivâyet etmiş olduğu halde, bi'l-âhare Ümmet-i merhûme arasında şöret bularak -*İkinci ve Üçüncü asırlarda*- tevâtür derecesini bulan Sünnetlerdir. Bu bakımdan bu şekildeki Sünnetlerin, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'a ittisâlinde ma'nen -*ma'nâ bakımından*- bir şübhe yok ise de, sûreten -*şekil bakımından*- bir şübhe vardır. Çünkü Birinci asırda Âhad Haber olan bir Sünnet, İkinci ve Üçüncü asırlarda -*yalan üzerine tevâtür ve ittifakları tasavvur olunamayan bir*

¹³ -Hâkka, 44-45-46-47-

¹⁴ -Haşr, 7.

cemâat arasında- şöhret bularak tevâtür derecesine yükselmiştir.

3-Âhad Haber

Bir kişinin bir kişiden, bir kişinin bir cemâatden veyâ bir cemâatin bir kişiden rivâtet etmiş olduğu bir Haber (*bir Sünnet*) dir. Tevâtür derecesini bulamayan râvîlerin *-ya'nî iki üç zâtın-* rivâyet ettikleri Sünnet'ler de, Âhad Haber kabîlindedir.

Hadîs'lerin diğer çeşitleri, hükümleri ve toplanıp yazılması, Fıkıh kitaplarında uzun uzadıya anlatılmıştır.¹⁵

Bütün Müslüman'lar, Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'in sünnetlerinin dinde bir hüccet olduğu ve onunla amel etmenin câiz bulunduğu hakkında ittifak etmişlerdir ki bu hususda İcmâ' vârid olmuştur.

Hadîslerin, konularına göre tertib edilip yazılmasına, Musannaf ismi verilir ki bu musannaf kitapların en mehürü **Kütüb-i sitte** denilen altı kitâbdır. Bunlardan Buhârî ve Müslim kitaplarına **Sahîhayn**, Ebû Dâvud, Tirmizî, Neseî, İbn-i Mâce kitaplarına da **Sünen** denilir.

Sahîh-i Buhârî

Buhârâlı İsmâil oğlu Muhammed tarafından toplanıp yazılmıştır. Hicrî (194) târihinde Buhârâ'da doğmuş ve (256) yılında Hartenk'de vefât etmiştir. Küçük yaşta babasını kaybetdiği için yakın bir akrabası onun tahsili ile meşkul olmuştur. Büyük bir zekâyâ ve kuvvetli bir hâfizaya sâhibdi. Bir çok üstâddan hadîs ve fıkıh okumuş, onaltı yaşında

¹⁵ - Bunun için bak: **Fıkıh Usûlü**, Dördüncü bölüm (Şer'î hükümlerin kaynağı olarak) Sünnet.ss. 99-158. A.Celâleddin Karakılıç.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Mekke'ye giderek hadîs araştırmalarında bulunmuş, râvîlerin hâl tercemeleri ile meşkul olmuş, (16) sene durmadan Mekke, Medîne, Bağdâd, Kâhire, Şâm, Basra, Kûfe, Merv, Nişâbur, ve Askalan gibi büyük şehirleri gezib dolaşarak ikiyüzbin hadis ezberlemiş, topladğı altıyüzbin hadisten sahih kabul ettiği (7275) hadisin mükerrer olanlarını çıkarıp gerisini kitabına almış ve bu eserine **Câmî-i sahih** ismini vermişdir ki İslâm âleminde, Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en çok şöhret bulan bir kitâbdır. Bu hadislerin herbirini yazarken evvelâ gusledip iki rek'at namaz kılarak AllâhüTeâlâ'ya istihâre yaptıktan sonra yazmışdır. İhlâs ve takvâsı ile meşhur bir Türk âlimidir.

Sahîh-i Müslim

İmâm Ebu'l-Huseyn Müslim bin Haccâc bin Müslim El-Kuşeynî El-Nisâburî, Arab'ların Benî Kuşeyr nâmiyle meşhur olan bir kabilesinden olup Hicrî (204) yılında doğup (261) yılında Nişâbur'da rahmet-i rahmana kavuşmuşdur. **El-Câmiu's-Sahîh** ismini verdiği kitâbında tekrarlarıyla berâber (7279) hadis-i şerîf vardır. Bunlardan (4800) hadisi şerîf'i kitabına almışdır. İmam Buhârî gibi kuvvetli bir hâfızaya sâhibdir. Bu da İmam Buhârî gibi bir Türk âlimidir.

Sünen-i Ebû Dâvud

Sünen-i Ebû Dâvud denilmek meşhur olan bu kitab, Sicistan'lı Eş'âs oğlu Süleyman (202-275) tarafında toplanıp yazılmış ve beşyüzbin hadis içerisinden seçilen (4800) hadis-i şerifi ihtiva eder ki daha ziyade fıkıh ve ibadet konuları ile ilgili olup büyük bir şöhrete sâhibdir.

Sünen-i Tirmizî

Tirmiz'li İsmâil oğlu Muhammed tarafından (209-279) tarafında toplanıp yazılmışdır. Buna, **Câmi-i Tirmizî** de denir. Kendisi, Buhârâ'nın güneyinde Ceyhun nehri

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

kıyısında bulunan Tirmiz kasabasında doğmuş ve yine Tirmiz'de rahmet-i rahmana kavuşmuştur.

Sünen-i Neseî

Şuayb oğlu Ahmed tarafından toplanıp yazılmıştır ki kendisi (215-216) tarihinde Horasan'ın **Nesâ** kasabasında doğmuş ve (303) yılında **Remle**'de vefât ederek Beyt-i Makdis'e defn edilmiştir. Kitabı, en çok hukuk ve ibâdet ile ilgili hsadîs-i şerîf'leri ihtivâ eder.

Sünen-i İbn-i Mâce

Gazvin'li İbn-i Mâce (207-273) tarafından toplanıp yazılmıştır. Horasan'dan Mısır'a kadar her tarafı gezip dolaşarak bu kitâbı yazmıştır.

Not:Kur'ân-ı Kerîm'den sonra mu'teber olan bu altı kitâbın üçü, hem de birinci derecede olanları, Türk asıllı Türk âlimleri tarafından yazılmıştır.

Bu mühim hadis kitaplarından başka İmam Mâlik'in **Muvattâ** isimli hadis kitâbı, İmam Ahmed İbn-i Hanbel'in, kırkbeş bin hadisi ihtivâ eden altı ciltlik **Müsned** isimli kitâbı da, en ünlü hadîs kitaplarının başında gelir.

İcmâü'l-ümmet

El-İcmâ': lügatde, bir nesne üzerine ittifak etmek, dağılık şey'leri bir araya getirmek, toplamak ve cem' eylemek, ma'nâlarıdır. Ayrıca azm ve kasd etmek ma'nâlarına da gelir

İstîlâhda ise, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'dan sonra, O'nun ümmetinden olan ve aynı asırda yaşayan İslâm müctehidlerinin şer'î bir hüküm üzerine ittifak etmeleridir ki

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

İslâm âlimlerinin bu şekildeki bir **icmâ'**, **amelî** konularda bir **hucet'** dir.

Kitâb ve Sünnet'den sonra üçüncü bir delîl olan ve şer'î hükümlerin hâllinde mühim bir mevki' işkâl eden "**İcmâu'l-ümmet**", Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın vefâtından sonra vukû' bulmuş ve Ashâb-ı Kirâm tarafından *-bi'l-hâssa son yıllarında-* esâsları tesbît edilmiş **fikhî** (*şer'î*) bir delîldir.

İcmâ', yalnız ba'zı şer'î (dînî) hükümlerde ve amelî konularda cereyan eder, İ'tikâdî konularda İcmâ' ve Kıyas yapılmadığı gibi şer'î olmayan konularda da icmâ' yapılmaz.

İcmâ', Muhammed *aleyhi's-selâm*'dan sonra O'nun ümmetinden olan ve aynı asırda yaşayan ve icmâ'a ehil olan İslâm müctehidlerinin şer'î bir konu üzerine ittifak etmeleri ile sâbit olduğundan İslâm müctehidlerinin bir kısmının bir konu üzerine ittifak etmeleri, bir icmâ' sayılmaz.

İslâm âlimlerinin bir icmâ'da bulunabilmesi için kendilerinde şu şartların bulunması lâzımdır:

a-İcmâ'da bulunabilecek bir İslâm âlimi, fâsık bir kimse olmamalıdır.

b-İcmâ'da bulunabilecek bir İslâm âlimi, mübtedî olmamalıdır. Ya'nî acemice davranışları ile bir yenilik ortaya koyma veyâ yeni bir şey' ihdâs etme hevesinde bulunmamalıdır.

c-Şer'î bir hükmü, şer'î delillerinden istinbât ve istihrâc melekesine sâhib, icthâd kudretini hâiz, ihlâs ve takvâ sâhibi bir kimse olmalıdır

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Dört delilden üçüncüsü olan icmâu'l-ümmet, kat'î bir huccet olup “**yakîn**” ifâde eder ve böyle bir delil ile sâbit olan şer'î bir hükmü inkâr eden bir kimse tekfir edilir.

Cenâze namazının ve Terâvih namazının cemâatle kılınması, icmâ' ile sâbit olan birer hükümdür.

Kıyâsü'l-fıkahâ'

Kıyâs, lügatde, bir şey'i diğeri bir şey' ile takdîr etmek, iki şey'i birbirini ile ölçmek demektir. Ayrıca, bir şey'i başka bir şey'e benzeterek hüküm verme ve müsâvât ma'nâsına da gelir.

İstilâhda ise, iki ma'lûm şey'den (*iki bilinen şey'den*) birisinin mensûs olan (*nass ile sâbit olan*) hükmünü -ya'nî bu hükmün mislini (*benzerini*)-, aralarındaki müşterek (*müttehid*) illetden dolayı diğeri de ictihâd sûretiyle tatbîk etmek (*izhâr etmek*) dir.

Diğeri bir deyimle, asl'ın hükmünü, müşterek olan bir illet sebebi ile fer'de vücûd bulmasını açıklamak (*izhâr etmek*) dir.

Kıyâs, müctehidlerin ekseriyetine (*cumhûruna*) göre, Kitâb, Sünnet ve İcmâu'l-ümmet'den sonra şer'î bir huccet, şer'î bir delildir. Bunun böyle bir huccet, böyle bir delil olduğu husûsu ise, Kur'ân-ı Kerîm, Sünnet ve müctehidlerin bir çoğunun ittifâkı ile sâbitdir.

Bununla berâber ictihâda müstenid bulunduğu ve zann'dan hâlî olmadığı için de, zannî delillerden sayılmıştır. Bunun için Kitâb, Sünnet ve İcmâu'l-ümmet'e muhâlif olan bir kıyâs, şer'î bir delil olarak kabûl olunmaz. Ancak Kitâb, Sünnet ve İcmâu'l-ümmet'e muhâlif olmayan ve bunlardaki esâslara istinâd eden bir kıyâs, şer'î bir delil olarak kabûl edilir ve kendisi ile amel olunur.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Sarih ve kat'î nass'lar ile sabit olan ibâded ve muâmelata âit konularda icmâ' ve kıyas yapılmaz. Namaz, oruç, zekât, hacc konularındaki katî nass'lar gibi.

Dînî (Şer'î) hükümler

İslâm Dini, fertlerin kalbini ve ruhunu temizler, akli düşüncelerini islâh eder, hâl ve hareketlerini ta'yin ederek onları evvelâ bu dünyâda, sonra da âhirette saâdetini te'min eder. Bu güzel neticeyi alabilmek için de bir takım hükümler koymuştur ki bunlara **Dînî** veya **Şer'î Hüküm**'ler denir. Bu hükümler üç gurubda toplanırlar:

- 1-İ'tikâdî hükümler.
- 2-Amelî hükümler.
- 3-Ahlâkî hükümler.

İ'tikâdî hükümler

Dinde inanılması lâzım gelen tüm esâslara kesin olarak inanmak demektir. Bunlar hiçbir zaman değışmezler. Bütün peygamberler bu esâsları teblîğ etmişlerdir. Bunların hepsi Kur'ân-ı Kerîm'de açık açık deliller ile bildirilmiştir.

Allâü Teâlâ vardır ve birdir. Şer'î ve naziri yoktur. Noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıftır. Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* O'nun kulu ve rasûlüdür. Allâhü Teâlâ tarafından rasûlü vâsitasıyla teblîğ edilen dînî hükümlerin hepsi doğrudur ki bunların hepsi, tevâtüren bize kadar gelmiş, bizden sonra da kıyâmete kadar devam edecektir.

Kesin olarak şeksiz ve şübhesiz inanılması lâzım gelen bu i'tikad konuları iki kısımdır:

1-Allâhü Teâlâ'nın varlığına, birliğine, noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf olduğuna inanmak.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

2-Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın Allâh'ın kulu ve rasûlü olduğuna inanmaktır ki bu iki esâsı, Kelime-i Tevhîd dediğimiz şu mübârek cümlelerle ifâde ederiz.

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) : **Lâ ilâhe illâ'llâh,**

Muhammedü'r-Rasûlü'llâh : Allâh'dan başka hiç bir ilâh, -hiç bir tanrı, hiç bir ma'bûd- yoktur, ancak O vardır; Muhammed -*aleyhi's-selâm*- Allâh'ın (kulu ve) Rasûlü'dür”.

Allâhü Teâlâ, îmân'ın şartı olan bu **Kelime-i Tevhîd**'i, ilk def'a Levh-ı mahfûz'a yazmış, yarattığı her mahlûku bu esâsa göre inanıp yaşamakla, (*kendisini tesbîh ve tenzih etmekle*) görevlendirerek bu esâsın gereklerini yerine getiririp kulluk yapmaları ile sorumlu tutmuştur ki îmân'ın ve İslâm'ın aslı, esâsı ve temeli olan bu mübârek cümleyle “**Kelime-i Tevhîd**”, bunu söylemeye de “**Tehlîl**” denir.

Kelime-i Tevhîd'in bu aslı ve Kur'ân-ı Kerîm'in tamamı, Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'e nâzil olacağı husûsu, her peygambere bildirilmiştir ki şu âyet-i kerîme'ler bunun apaçok bir delilidir:

وَإِنَّهُ لَفِي زُكْرِ الْأَوَّلِينَ

“Şübhe yok ki o (Kur'ân) daha evvelkilerin kitablarında da vardır”.¹⁶

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ ط

“Kendilerine Kitâb verdiklerimiz, O'nu (o son Peygamberi) öz oğulları gibi tanır”.¹⁷

İslâm'ın beş şartından birincisi olan Kelime-i şehâdet de şöyledir:

¹⁶ -Şuarâ', 196.

¹⁷ -Bakara, 146. En'âm, 20. Şuarâ', 196.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

“Eşhedü en-lâ ilâhe illâ'llâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve rasûlüh”:

"Ben şâhidlik ederim ki (*şübhesiz bilirim ve bildiririm ki*) Allâhü Teâlâ'dan başka hiçbir ilâh (*hiçbir tanrı, hiçbir ma'bûd*) yoktur. Yine ben şâhidlik ederim ki (*şübhesiz bilirim ve bildiririm ki*) Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* Allâhü Teâlâ'nın kulu ve rasûlüdür".

Kelime-i Tevhîd'i ve Kelime-i Şehâdet'i, hem lâfzı hem de ifâde buyurduğu bütün dînî hükümleri ile şeksiz şübhesiz kabul eden ve bunları dili ile ikrâr edip söyleyen bir kimseye **Mü'min** ve **Müslüman** denir. Böyle bir kimsenin kalbinde, îman esâsları ve onları gereklerinden başka hiçbir şey'e yer verilmez. Böyle bir kalb, hem Allâh sevgisinin hem de Allâh korkusunun merkezidir.

Îmân ile ilgili ana konular, **Âmentü'**nün esâsları denilen şu altı esâsda toplanarak ifâde edilmiştir:

آمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

“Âmentü bi'llâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusulihî ve'l-yevmi'l-âhiri ve bi'l-kaderi hayrihi ve şerrihi mine'llâhi Teâlâ, (*ve'l-ba'sü ba'de'l-mevt*);

“Allâhü Teâlâ'nın var ve bir olduğuna ve noksan sıfatlardan münezze (uzak) olup kemâl sıfatları ile muttasıf bulunduğuna, Meleklerine, Kitâblarına, Peygamberlerine Âhîret gününe, Kadere, hayır ve şerrin Allâhü Teâlâ'dan

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

olduğuna îmân etdim, (ve öldükden sonra dirilmeye de inandım)''.

"Ben şâhidlik ederim ki (şübhesiz bilirim ve bildiririm ki) Allâhü Teâlâ'dan başka hiçbir ilâh (hiçbir tanrı, hiçbir ma'bûd) yoktur. Yine ben şâhidlik ederim ki (şübhesiz bilirim ve bildiririm ki) Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm Allâhü Teâlâ'nın kulu ve rasûlüdür".

Amelî hükümler

İnsanların işlerine tealluk eden hükümler demektir. Bunlar. Allâhü Teâlâ'nın emir ve nehiyelerine göre yapılması lâzım gelen işlerdir ki bu işler ya Allâhü Teâlâ'ya karşı veyâ kullara karşı veya Allâhü Teâlâ'nın kullarına karşı olan işlerdir. Yaratana ibâdet ediniz, Allâhü Teâlâ'dan başkasına tapmayınız, yalan söylemeyiniz, başkalarının malına, canına, ırzına, nânûsuna tecâvüz etmeyiniz gibi emirlerdir. Dînin bu kısmına şerîat denir ki bunlar, İbâdet. Muâmelât, Ukûbât ismi altında incelenirler.

İbâdet, kulun Allâhü Teâlâ'ya karşı olan görevleridir ki bu görevlerin ruhu ihlâs, takvâ ve samimiyyetdir.

Muâmelât, insanların birbirleri arasında olan işler ve bunların hükümleridir ki insanlar arasındaki adâlet ve emniyyetin te'sisi için lâzım gelen hükümler gibi.

Ukûbât, ibâdet ve muâmelâtın pâyidar olabilmesi için verilecek cezâ veya mükâfatlardır.

Ahlâkî hükümler

Ahlâkın güzelleşmesine ve vicdânın terbiyesine âit olan hükümlerdir. Yalan söylemeyiniz, hased etmeyiniz, herkese iyilik yapınız gibi.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Bu hükümler, fertlerin kalblerini temizler, insanları yüksek bir ahlâk sâhibi yapar. Bunun için Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm, “*Ben ahlâkî fazîletleri tamamlamak için gönderildim*” buyurmuş ve Allâhü Teâlâ yüksek ahlâkı sever, kötü işleri sevmez, islâm güzel ahlâktan ibâretidir, bir kul ahlâkını güzelleştirmedikçe îmânını kemâle erdiremez gibi ahlâk konularını tebliğ etmiştir.

Bir kul, ibâdeti az olduğu halde güzel ahlâkı sâyesinde âhîret derecelerinin en yükseğine ulaşabilir; kötü ahlâkı ile de âbidler zümresinden olduğu halde Cehennem'in en alt derecelerine düşebilir.

İslâm'ın emir ve nehiyelerindeki hikmet

İslâm Dîni, insanların her iki dünyâda saadete ulaşabilmesi için iyi ve güzel olan işlerin yapılmasını emr etmiş; kötü ve fenâ olan işlerin yapılmasını da yasak etmiştir. Namaz kılınız, zekât veriniz, oruç tutunuz, adâletle hukm ediniz, birbirinize karşı güler yüzlü tatlı sözlü olunuz; Adam öldürmeyiniz, yalan şâhitliği yaspamayınız, haram yemeyiniz, içki içmeyiniz, domuz eti yemeyiniz gibi.

Bu şekildeki emir ve nehiyelerin hikmetlerinin bir kısmı insanlar bilebilir, fakat insanların menfaatine olan bir kısmını da bilemez.

Bilgi vâsıtalarımız ve ilmin yolları

İnsanlar, bir şey'in varlığını ve hakikatini ancak bilgi vâsıtasiyle anlayıp bilebilir ki bu vâsıtalar, duyu organları, doğru haber ve akıldır.

Duyu oorganları:

Varlığında şübhe olmayan duyu organları beşdir ki bunlar, işitme (kulak), görme (göz), koklama (burun), tatma (dil) ve

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

dokunma (deri) organlarımızdır ki biz bu organlarımız ile işitilecek bir şey'i işitir, görülecek bir şey'i görür, koklanacak bir şey'in kokusunu alır, tadılacak bir şey'in tadını alır, dokunulacak şey'lerin de sert veyâ yumuşak olduklarını anlayıp biliriz.

Doğru haber (Haber-i sâdık)

Meydana gelen bir olaya uygun veyâ uygun olmayan bir haber demektir ki böyle haberler ya tevâtürle olur veyâ bir Peygamberin haberi ile olur.

Mütevâtir haber

Yalan üzere ittifakları aklen kabul edilmeyen bir çok kimselerin bir konuda ittifak ederek verdikleri herhangi bir haberdir ki böyle bir haberde aslâ bir şekk ve şübhe olmaz. Böyle bir haberin kesin bilgi ifâde etmesi için verilen haberin hisse ve müşahedeye dayanması ve akla uygun olması lâzımdır.

Meselâ, biz Antarktika kıt'asını görmediğimiz halde onu görenlerin verdiği haberi doğru bulup bunda bir şübhe etmeyiz. İki kere ikinin dört olduğunu akılla biliriz.

Kur'ân-ı Kerîm'in Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'a vahy edilip insanlara tebliğ edildiğini biliriz ve bunun bize kadar tevâtür yoluyla geldiğine inanırız.

Peygamberlerin haberleri (Haber-i resul)

Kendisinin peygamber olduğunu mu'cizeler ile isbât eden bir peygamber verdiği haberlerdir ki böyle haberler, tevâtür yolu ile bize kadar gelmiş ve bizden sonrada aynı şekilde devam edecektir.

Akıl, mahsusata âit şey'ler hisler vâsıtası ile; nakil ile bilinecek şey'ler doğru haber ile; mâkûlâta âit şey'ler de akıl

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

ile bilinir ki bunda esâs umde akıldır. Bunun için her mes'elenin isbât ve inkârında ona âit vâsita ve delil kullanılması gerekir.

İşte biz bu üç vâsita sâyesinde net ve kesin bir bilgiye sâhib oluruz.

Akâid İlmi'nin yazılışı

İslâm'ın ilk devirlerinde Ashâb-ı Kirâm dînî ve şer'î hükümleri Peygamber *aleyhi's-selâm*'dan nasıl işitirlerse öylece kabul edip yaparlardı. Neden ve niçinlerini incelemezlerdi. Tâbiîn devrinde de böyle olmuştur. Onlar da müşkillerini Ashâb-ı Kirâm'dan sorup öğrenirlerdi.

Tâbiîn'in son zamanlarına doğru ve Tebe-i Tâbiîn devrinde, bir takım fitne ve fesat erbâbı tarafından bozuk i'tikadlar sokulmaya başlandı. Bunun üzerine İslâm Dîni'ne has olmak üzere sahih ve doğru i'tikad ve hükümleri bildirip bâtil ve bozuk i'tikadlardan ayırmak için i'tikad kitabları yazılmaya başlandı. Kur'ân ve Sünnet'le, aklî ve naklî deliller ile dînin esâsları takviye edilip anlatıldı. Fitne ve fesâd erbabının ortaya attığı bozuk fikirler ve onların islâma aykırılığı, çürüklüğü anlatıldı. Onları radd edecek deliller ortaya konuldu.

Bu suretle bu yoldaki çalışmalardan meydana gelen ilme, İlmi Tavhîd ve Fıkh-i Ekber adı verildi ki bu hususda ilk def'a eser yazan İmam A'zam *rahmetü'llâhi aleyh* olmuştur. Bu konuda yazmış olduğu **Fıkh-i Ekber** kitâbı, akâid konularında en sağlam ve en güvenilir bir eser olmuştur.

Daha sonraki devirlerdeki İslâm âlimleri de bu konulara daha ziyâde ehemmiye vererek İslâm i'tikâdını korumaya yönelik çalışmalar yapıp kitablar yazdılar. İmam Mâtürîdî ve

İmam Eş'arî bunların başında gelir ki her ikisi de Ehl-i sünnet esâslarının i'tikadda imamıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLÂM DİNİ'NİN İ'TİKÂD KÖKLERİ VE İMÂN

İmân: Lügatde, inanç, mutlak tasdik, kalbin bir şey'e ısınması, tereddüdün sıfır olması, bir şey'i gözleri ile görmüş gibi inanmak ma'nâlarıdır.

İmân, âmene kelimesinden alınmış bir kelimedir ki müteaddî olarak kullanılırsa sulh ve sükûn bahşeden ma'nâsını ifâde eder. Çünkü Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden biri **El-Mü'min'dir** ki kullarını sulh ve sükûna kavuşturan ve onlara hidâyet veren ma'nâsıdır. Lâzım olarak kullanılınca da insanın kendisini sulh ve sükûna girdirdiği (kavuşturduğu) şey' anlamına gelir. Bunun için inanan bir insana **el-Mü'min** denir. Bir mü'min, öyle esâsları kabul etmiştir ki bu esâslar onun ruhunu ve kafasını sulh ve sükûna kavuşturarak korkularını yok eder ve ona kesin bir emniyyet duygusu verir.

Bir mü'minin inandığı bu dînî esâslara usûl denir ki asl kelimesinin cem'idir. Asl, bir kök veyâ bir esâs prensip demektir. Usûl ise, esâs prensipler ya'nî bir kimsenin bağlı olduğu i'tikadlar demektir.

İmân'ın şer'î ma'nâsı ise, Allâhü Teâlâ'nın var ve bir olduğuna ve noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf bulunduğuna; Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın O'nun kulu ve resulü olduğuna ve ümmetlerine teblîğ ettiği şey'lerin hepsinin doğru ve gerçek olduğunu kalbiyle tasdik edip inanmak ve i'tiraf etmektir ki bu

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

gerçeği, **Kelime-i Tevhîd** dediğimiz şu mübârek cümlele ifâde ederiz.

(لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) : **Lâ ilâhe illâ'llâh,**

Muhammedü'r-Rasûlü'llâh : Allâh'dan başka hiç bir ilâh, -hiç bir tanrı, hiç bir ma'bûd- yoktur, ancak O vardır; Muhammed -aleyhi's-selâm- Allâh'ın (kulu ve) Rasûlü'dür”.

Allâhü Teâlâ, varlığı vâcib, zatının muktezâsı, doğmamış ve doğrulmamış, ebedî, ezeli, varlığının devâmında hür ve müstakil, ezeli ve ebedî bir hayat ile diri, sonradan olan mahlûkâtın hiç birisine benzemeyen, ilim, irâde, kudret, tekvin, semî', basar, kelâm gibi kâmil sıfatlarla muttasıf, noksan sıfatlardan münezzehe yegâne bir yaratıcıdır.

Allâhü Teâlâ'nın varlığını ve birliğini bu şekilde kabul edip inanmak demek, bunların hepsini kabul edip inanmak demektir. Bunun için Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm, **“Lâ ilâhe illâ'llâh”** diyen bir kimse cennete girer, buyurmuşdur ki bu ifâde, Kelime-i Tevhîd'i hem lâfzı hem de ifâde ettiği tüm ma'nâları ile kabul edip gereğini emr edildiği gibi yapmak anlamındadır.

“Muhammedü'r-Rasûlü'llâh” cümlesi ise, Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'ın Allâhü Teâlâ'nın kulu ve rasûlü olduğuna, O'nun Allâhü Teâlâ'dan vahy alıp kullarını tebliğ ettiği haberlerin hakk ve gerçek olduğuna, Allâh'ın meleklerine, kitâblarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kazâ ve kadere, öldükden sonra dirilmeye, hayır ve şerrin Allâhü Teâlâ'nın takdiri ve yaratması ile meydana geldiğine inanmak demektir.

Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'ın peygamberliğine bu şekilde inanıp îmân eden bir insan, bunların hepsine

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

inanmış demektir. Çünkü Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, bunların hepsini tasdik edip inanan bir şeriat ile gelmiştir. Bunun için Kelime-i Tevhîd, İslâm Dîni'nde inanılması ve gereğinin yapılması lâzım gelen ve tüm akâid esâslarını ihtivâ eden bir anayasadır. Bunu böyle kabul edip yaşamaya çalışan bir kimse mü'mindir ve Müslümandır. Bunun için İslâm Dîni'ni bu şekilde kabul edip Müslüman olan bir kimse, bu Kelime-i Tevhîd'i söyleyip inanarak İslâm Dîni'ne girer.

Îmân'ın temeli olan yakîn bilgi (gözü ile görmüş gibi kesin bilgi), üç kaynaktan doğar:

1-Taklid: Bu şekilde meydana gelen bir îmâna **Îmân-ı taklid** denir ki ailenin ve toplumun te'siriyle kazanılır. Böyle bir îmâna sâhib olan bir kimse, isterse bülûğa erdikten sonra bu îmânını kendi irâdesi ile kemâl mertebesine ulaştırabilir.

2-İstidlâl: Böyle bir îmâna sâhib olan bir kimse akîl ve naklî deliller ile îmânın hakikatine ulaşabilir ki buna **Îmân-ı istidlâlî** denir.

3-Rûhânî inkişaf: Kalbin derinliklerinden doğan bir yakîn nûru ile inanılması lâzım gelen konulardır ki böyle bir îmâna da **Îmân-ı tahkîkî** denir.

Îmân, inanılması lâzım gelen şey'ler bakımından ne artar ne de eksilir. Fakat yakîn cihetinden kuvvetli veyâ zayıf olabilir.

Îmân, tecezzi (bölünme) kabul etmez. Bunun için inanılması lâzım gelen şey'lerden tek bir tânesine dahi olsa inanmayan veyâ kabul etmeyen bir kimse îmân etmiş olmaz ve söylediği Kelime-i Tevhîd'in bir anlamı kalmaz. Bunun için ister icmâlî (kısa) îman olsun Kelime-i Tevhîd gibi, ister

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

tafsîlî îman olsun, inanılması lâzım gelen şey'lerin hepsini ayrı ayrı inceleyip îman etmek gibi, bunların hepsi bir bütün olup paçalanma (bölünme) kabul etmez.

Kur'ân-ı Kerîm'e göre îmân

Kur'ân-ı Kerîm'de îmân, bâzan Hazreti Mehammed *aleyhi's-selâm'a* inandığını diliyle ikrâr etme ma'nâsında gelir. **“Peygambere indirilen (Kur'ân-ı Kerîm) i dinledikleri vakit, hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşla dolub taşıdığını görürsün onların. (Şöyle) derler: Ey Rabbimiz, îmân ettik. Artık bizi (hakka) şâhid olanlarla berâber yaz”.**¹⁸ Âyet-i kerîme'sinde ifâde buyurulduğu gibi.

Bâzan kalbin şeksiz ve şübhesiz tasdiki anlamına gelir. **“Bedevîler, îmân ettik dediler. De ki: Siz îmân etmediniz amma bâri Müslüman olduk deyin. İmân henüz sizin kalblerinize girib yerleşmemiştir”.**¹⁹

Bâzan da hayırlı işler yapmakla berâber arkadaşlarıdır;eçer. **“İmân edib güzel güzel amellerde bulunanlara gelince onlar da Cennet'in arkadaşlarıdır. Onlar orada ebedî kalıcıdırlar”.**²⁰

Bu gibi âyet-i kerîme'lerden anlaşıldığına göre **îmân**, dil ile ikrâr, kalb ile tasdîkdir. Bunun için İslâm Dini, ne mücerret bir îmândan, ne de inanmaksızın işlenilen bir takım fiillerden ibâret değildir. O, bilerek inanmak, isteyerek teslîm olmak demektir. Bunun için îmân, hadîs-i şerîf'lerde de şöyle ifâde edilerek yapılması lâzım gelen hususlar, geniş bir şekilde anlatılmış olur:

¹⁸ -Mâide, 83.

¹⁹ -Hucurât, 14.

²⁰ -Bakara, 82.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

“Îmân'ın altmış küsur kolu vardır. Hayâ da îmânın bir koludur”.

“Îmân'ın yetmişden fazla kolu vardır. En yükseği Allâhü Teâlâ'dan başka tapılmaya lâıyk hiçbir şey' omadığına inanmak; en aşağı kolu da hiç bir kimseye zarar vermemek ve bir şey'i yoldan kaldırmaktır”.

“Kendisi için istediğini başkası için istemiyenin îmânı yokdur”.

Îmân'nın hakikati

Îmân, vicdânî bir emirdir. İnsanın kendi irâde ve ihtiyâriyle kalben tam bir teslîmiyyet, tasdik ve i'tirafdır. Ya'nî Hazreti Muhammed *aleyhi 's-selâm*'ın Allâhü Teâlâ'dan vahy ile alıp haber verdiği tevâtüren sâbit olan şey'leri kendi arzu ve ihtiyâriyle tasdik edip O'nun peygamberliğinin doğru olduğunu i'tiraf etmektir. Kalbinde böyle bir tasdik ve i'tiraf bulunan kimseye mü'min denir.

İmam Ebû Hanife *“îmân yalnız dil ile ikrar değildir”* diyerek inanmadıkları halde dilleri ile *“Biz de mü'miniz, biz de peygambere îmân etdik”* diyen münâfikların hepsine de mü'min demek lâzım gelirdi. Halbuki Ku'ân-ı Kerîm bunların mü'min olmadıklarını belirterek şöyle buyurmaktadır: **“Bedevîler, îmân etdik dediler. De ki: Siz îmân etmediniz amma bâri Müslüman olduk deyin. Îmân henüz sizin kalblerinize girip yerleşmemiştir”.**²¹

Eğer yalnız *Allâhü Teâlâ vardır* diyerek O'nu bilmek îmân etmek olsaydı, peygamberin doğru ve İslâm'ın hakk olduğunu bildikleri halde bunu tasdik etmemiş olan Ehl-i kitâb'ın da mü'min olması lâzım gelirdi.

²¹ -Hucurât, 14.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

İmam A'zâm *rahmetü'llahi aleyh*, “*Îmân, kalb ile tasdik dil ile ikrardır*” deyerek vicdânî bir iş olan tasdik ancak dil ile, ikrar ile belli olabileceğini, tasdik bulunmasa bile yalnız ikrar veyâ yalnız ma'rifet ile onun Müslüman olduğuna hüküm edilerek amel edilir. Çünkü biz, onun vicdanındaki tasdiki bilemeyiz. Onu ancak Allâhü Teâlâ bilir.

Dil ile ikrar, dünyada İslâmî hükümlerin icrâsı için lâzımdır. Çünkü mü'min olduğunu ikrar etmeyen bir insana İslâm muâmelesi yapılmaz. Böyle bir kimse Müslüman bir kadın ile evlenemez, Müslüman bir cemaate imam olamaz, ölünce İslâm mezarlığına gömülmez. Böyle bir kimseye İslâm muâmelesi yapılması için dil ikrar şarttır. Bununla berâber kalb ile tasdik îmânın **asıl rüknü**, dil ile ikrar ise îmânın **zâid bir runüdür**. Herhangi bir ikrâh hâlinde îmânını gözlemek mecbûriyyetinde kalan bir kimse, dili ikrar etmese bile îmânına bir zarar gelmez.

İslâm

İslâm, selâm kelimesinden gelmiş bir lâfızdır ki Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın Allâhü Teâlâ tarafından teblîge me'mur olduğu din veyâ o dînin ismidir ki insanları sulh ve sükûna kavuşturmak anlamındadır.

Lügatde, itâat, inkiyad ve bir şey'e tam olarak teslimiyet ma'nalarını ifâde eder. İstılahda ise, Allâhü Teâlâ'ya teslim olmak, onun emir ve nehiyelerine boyun eğip gereğini yerine getirmek, Peygamber *aleyhi's-selâm*'ın teblîğ buyurduğu tüm hükümleri içi ve dışı ile kabul ederek onları en güzel bir şekilde yaşamak, kabul ettiğini fiilleri ile göstermektir.

Îmân, tecezzi (bölünme) kabul etmediğinden her mü'min müslimdir, her müslim de mü'mindir.

Amel ile îmân arasındaki fark

Îmân, akâid esâslarına şeksiz ve şübhesiz inanmaktır. Bunları böyle kabul eden bir insana mü'min denir ki böyle bir insan, kabul ettiği bu esâslar ile sulh ve sükûna kavuşmuş olur. Amel ise, Allâhü Teâlâ'nın yapmamızı emr etmiş olduğu işlerden mükellef bir kimsenin kendi ihtiyarı ile yaptıkları fiillerdir.

Bir mü'min, tenbelliğinden dolayı Allâhü Teâlâ'nın emrettiği iyi ve güzel olan işleri işlemezse dinden çıkmış olmaz. Çünkü amel, imânın hakîkâtine dâhil aslî bir rükün değildir. Bununla berâber Allâhü Teâlâ'nın va'd ettiği yüksek ni'metlere kavuşmak için amel-i sâlih şarttır. Çünkü mükâfâtlar, ancak amel-i sâlih ile elde edildiğinden Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

“îmân edib güzel güzel amellerde bulunanlara gelince, onlar da cennetin arkadaşlarıdır; orada ebedî kalacaklardır”.²²

“Kalblerimizde parlattığımız îmân nurunun hiç sönmemesi için Allâhü Teâlâ'nın emrettiği güzel şey'leri yapıp fenâ ve çirkin olan şey'leri yapmaktan her an kaçınmamız lâımdır. Namaz, oruç gibi ibâdetler îmânımızı kuvvetlendirir. Âhîret azâbından korur. Bizi iki cihanda mutlu kılar.

Allâhü Teâlâ'ya, Peygambere, âhîret gününe, uhrevî sorumluluklara, Alâhü Teâlâ'nın va'd-i ilâhîsine ve adâletine inanan bie insan, kulluk vazifesini yapmaya çalıştığı müddedce Allâhü Teâlâ'nın rızâsını kazanan bir kul olur. Böyle hareket etmeyenler bundan mahrum kalırlar.

²² -Bakara 82.

Zarûrât-i dîniyye

Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'in Allâhü Teâlâ'dan vahy ile alıp bizlere tebliğ ettiği dînî hükümlere, Zarûrât-i dîniyye denir. Her mü'min bunların tamâmına inanıp tasdik ederek gereklerini yerine getirmesi lâzımdır. Bunlardan herhangi birini şüphe ile karşılayıp yapmazsa o kimse dinden çıkmış sayılır.

Îmânın sahih ve makbul olmasının şartları

1-Îmân, yeis (korku) hâlinde olmamalıdır. Bunun için bir kâfirin, ölüm ânındaki azâb-ı ilâhiyi gördüğü zaman îmânı sahih ve makbul değildir. Fir'avn'ın denizde boğulurken îmân ettiği gibi.

2-Mü'min olan bir kimse inkâr ve tekzibe alâmet olan şey'lerden herhangi birini yapmamalıdır. Haram olan bir şey'e haram değildir demesi veyâ inanılması lâzım gelen bir şey'e inanmamak gibi. Çünkü îmân bir bütün olup tecezzi (bölünme) kabul etmez.

3-Mü'min bir kimse, dînî hükümlerin hepsinin güzel olduğunu kabul edip hiç birisinin ifsâdında inad ve kibirlilik yapmamalıdır. Meselâ, bir mü'min, hacc ve umre gibi ibadetlerden birisini güzel görmese veyâ Allâhü Teâlâ'nın emirlerinden birisini güzel görmeyerek yapmasa, o kimse îmânını kaybetmiş olur.

Îmân, son nefese kadar muhâfaza edilmelidir

Mü'min bir kimse îmânını son nefese kadar muhâfaza etmesi lâzımdır. Ömrünün sonlarına doğru bu îmânına aykırı bir inanca sâhip olan bir kimse, yıllarca yapmış olduğu tüm ibadetlerini boşa çıkarmış olduğu gibi büyük bir azâb-ı ilâhîye de müstahik olur. Böyle bir kimse, yeniden tevbe ve istiğfâr ederek îmân etmedikçe, afv edilmesi mümkün değildir.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Bunun aksine olarak ömrü boyunca günah işleyen bir kimse Yüce Rabb'ine yönelip Ondan afv ve mağfîret dileyerek îmân etse, böyle bir kimsenin îmânı kabul olup mağfîret olunur. Çünkü îmân kapısı, Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz rahmetinin bir gereği olarak, son nefese (îmân-ı y'es hâline) kadar açıktır. Çünkü âyet-i kerîme'de şöyle buyurulmuştur:

“(Yâ Muhammed, tarafımdan onlara) de ki: Ey nefislerine karşı aşırı giden (günahkâr) kullarım. Allâh'ın rahmetinden ümid kesmeyin. (Eğer şirk'den sakınır ve günahlarınıza tevbe ederseniz) Allâh bütün günahlarınızı bağışlar. Çünkü O, çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir”.²³

Tasdîk ve inkâr bakımından insanların durumu

Tasdîk ve inkar bakımından insanlar ya mü'min veyâ kâfir veyâ münafık olur.

1-Allâhü Teâlâ başda olmak üzere İslâm Dini'nin tüm özelliklerine şeksiz ve şübhesiz inanan bir kimseye mü'min denir ki böyle kimseler hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

“(O takvâ sâhibleri ki) onlar ğaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden (allâh yolunda) harcarlar”. **“Onlar, sana indirilelere de, senden evvel indirilenlere de inanırlar. Âhirete de şübhesiz bir bigi ve inanç ile inanırlar”.** **“İşte onlar, Rabb'lerinden (gelen) hidâyetin tam üzerindedirler. Asıl muratlarına kavuşanlar da işte onlardır”.**²⁴

“Kim Allâh'a ve Peygamber'e itâat ederse işte onlar, Allâh'ın, kendilerine ni'metler verdiği peygamberlerle,

²³ -Zümer, 53.

²⁴ -Bakara, 3-4-5.

sıddîklarla, şehîdlerle, iyi adamlarla berâberdirler. Onlar ne iyi arkadaşdır”.²⁵

2-Allhü Teâlâ'ya ve İslâm Dîni'nin tüm özelliklerine inanmayan bir kimseye de kâfir denir ki bunlar hakkında da şöyle buyurulmuştur:

“Şübhe yok ki, küfr edenleri (inkâr edenleri), başlarına gelecek (azâb) ile inzâr etsen de inzâr etmesen de (uyarsan da uyarman da) birdir, inanmazlar”.

“Allâh, onların kalbleri üstüne de, kulakları üstüne de mühür basmış, gözlerinin üzerine de perde çekmiştir. En büyük azâb onlarıdır”.³⁷

3-Îmân etmediği halde içi dışına dışı içine uymayan iki yüzlü imsanlara da münâfik denir ki Böyle insanların azâbı, kâfirlerinkinden daha şediddir. Bunlar hakkında da Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

“İnsanlardan kimi de, kendileri îmân etmiş olmadıkları hâlde, -Allâh'a ve âhiret gününe inandık- der”.

“(Onlar bu sözleri ile) Allâh'ı da, îmân edenleri de (gûyâ) aldatırlar. Halbuki onlar kendilerinden başkasını aldatmazlar da yine farkına varmazlar”.

“Kalblerinde bir maraz vardır onların. Allâh da marazlarını artırdı. Yalan söylemekte oldukları için de acıklı bir azâb vardır onlara”.

“Kendilerine, -Yer (yüzün) de fesad yapmayın- denildiği zaman, -Biz ancak islâh edicileriz- derler”.

²⁵ -Nisâ', 69.

³⁷-Bakara, 6-7.

“Gözünü aç, onlar muhakkak ki fesadçıların ta kendileridir. Fakat farkında değildirler”.

“Onlara, *-İnsanların (müslümânların) inandığı gibi inanın-* denilince, *-Biz de mi o beyinsizlerin inandığı gibi inanacağız?-* derler. Dikkât et ki (asıl) beyinsizler hiç şübhesiz kendileridir. Fakat bilmezler”.

“Onlar îmân edenler ile buluştukları zaman *-Biz de inandık-* derler. Şeytanları ile (hem fikir oldukları kendi adamları ile) yalnızca (başbaşa) kalınca ise *-Emîn olun, biz sizinle berâberiz. Biz ancak istihzâ edicileriz-* derler”.

“(Asıl) Allâh onlarla istihzâ eder ve taşkınlıkları, azgınlıkları içinde serseri serseri dolaşmalarına mühlet verir”.

“Onlar o kimselerdir ki doğru yolu bırakıp sapıklığı (eğri yolu) satın almışlardır. Demek, alış-verişleri onlara kazanç sağlamamış, onlar doğru yolu da bulamamışlardır”.

“Onların hâli, ateş yakan bir kimsenin hâli gibidir ki o (ateş) çevresindekileri aydınlatmaya başlayınca Allâh (da) ışıklarını giderip (söndürüp) kendilerini karanlıklar içinde, görmez (ve şaşkın) bir şekilde, bırakı vermiştir”.

“(Onlar, bu hâlleri ile) bir sürü sağırılar, bir sürü dilsizler, bir sürü körlerdir. Artık (Hakk’a) dönmezler”.

“Yâhud onların hâli, gökden boşanan yağmur (a tutulmuşun hâli) gibidir ki onda (o yağmurda) karanlıklar, gök gürültüsü ve şimşek çakışı vardır. Ölüm korkusu ile yıldırımlardan (korunmak için), parmaklarını kulaklarına tıklarlar. Allâh kâfirleri (işte böyle) çep çevre kuşatandır”.

"O şimşek (nerdeyse) hemen hemen gözlerini (n nûrunu) kapıp alvirecek. Onları aydınlatınca (da onun ışığı) içinde yürürler. Başlarına karanlık çökünce de (bir odun kütüğü gibi) dikilip kalırlar. Allâh dileyeydi onların işitmelerini, gözlerini giderirdi (de kulaklarını sağır, gözlerini kör ederdi. Bu sûretle de hiç bir şey'i işitemez ve göremez olurlardı ki bu da *-Rahmân olan-* Allâh'ın rahmetinin ve lûtfunun münâfıklara tanıdığı bir fırsattır. Bu fırsattan faydalanıp kurtuluş imkânını da elden kaçıırırlarsa vay onların hâline). Şübhe yok ki Allâh, her şey'e hakkıyla kâdirdir".²⁶

Küfür

Lügatde bir şey'i örtmek anlamınadır. İstılahda ise, Hazreti Muhammed *aleyhi 's-selâm*'ın Allâhü Teâlâ'dan vahy ile alıp insanlara teblîğ ettiği dînî hakikatleri kabul etmeyip onlara inanmamak ma'nâsınadır.

Îmân, kalb ile tasdik dil ile ikrar olduğu gibi, küfür de bunlara inanmamaktır. Bunun için îmân edilmesi lâzım gelen şey'lerden birisini veyâ hepsini kalben inkâr etmek nasıl küfür ise, bunlardan birisini tahkir ve tazyîf etmek de küfürdür.

Îmânı gerektiren şey'lerin inkârının dört şekli vardır ki şöyledir:

1-Küfr-i inkârî: Allâhü Teâlâ'nın varlığını ve birliğini kabul etmeyerek dili ve kalbi ile ikrar ve i'tiraf etmektir.

2-Küfr-i cehûdî: Allâhü Teâlâ'nın varlığını ve birliğini kalbiyle bildiği ve dili ile de söylediği halde, kibir ve gururundan, emirlerini yerine getirmemek ve bunda ısrar etmektir. İblîs'in küfrü gibi.

²⁶ -Bakara, 8-20,

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

3-Küfr-i inâdî: Allâhü Teâlâ'nın varlığını ve birliğini kalbiyle bildiği ve dili ile de söylediği halde, hasedinden ve azgınlığından Allâh'ın peygamberine inanmamak ve getirdiği dînî hükümleri kabul etmemekdir. Ebû Cehil ve benzerlerinin küfrü gibi.

4-Küfr-i nifâkî: Allâhü Teâlâ'yı ve peygamberini dili ile söylediği halde kalbiyle inanmamaktır. Übreyy ibn-i Selül ve benzerleri gibi.

Bu şekillerin herhangi birini yapan bir kimseye mü'min denilmez. Bu hallerden birisi veya birkaçı kendisinde bulunduğu halde ölen bir kimse cehennemlik olur.

İslâm Dîni'ne nasıl girilir

İslâm Dîni'ne girmek isteyen bir kimse, kendi hür irâdesi ile Allâh'dan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Hazreti Muhammed *aleyhi'selâm*'ın Allâhü Teâlâ'nın peygamberi olduğuna inanması ve bunu dili ile ikrar etmesi lâzımdır. Bundan sonra da “Ben İslâm Dîni'nden başka her dinden uzaklaştım. Allâhü Teâlâ'nın birliğine, meleklerine, kitâblarına, peygamberlerine, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın Allâh'ın kulu ve peygambri olduğuna ve onun peygamberliğinin umûmî olduğuna, âhîret gününe, kazâ ve kadere, hayır ve şerr her şey'in Allâh'ın yaratmasıyla meydana geldiğine inandım ve îmân etdim” demesi lâzımdır. Bundan sonra da tepeden tırnağa kadar yıkanıp gusl ederek hem maddî hem de ma'nevî bedenini temizleyip İslâm Dîni'nin diğer hükümlerini öğrenip onları, emr edildiği veyâ nehy edildiği şekilde yerine getirmeye çalışması lâzımdır.

İşte böyle bir kimse ezeldeki **fitrî** îmânını, kendi hür irâdesi ile **kesbî** îmâna çeviren bir mü'min olmuş olur.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Îmânın amelî kıymet

Îmân, insanı insan yapan, insanı nefsi ve süflî arzularından uzaklaştıran, insanı varacağı hedefe götüren, insanın yaratılışındaki gâye ve hedefi öğreten, her iki dünyâda saâdete ulaştıran ve insanı tüm mahlûkâtın en üstünü ve en şerefliyi yapan güzel bir inanış şeklidir.

İnanıp îmân esâslarına riâyet eden bir insan doğru söyler, ilim ve irfan sâhibi bir insan olmayı arzu eder, hakk ve adâletten ayrılmaz, hayâtın meşakkatli hallerine tahammül edip katlanır, toplumun menfaatlerini kendi menfaatinden üstün tutar, insanlara zarar veren nefsi ihtiraslardan kurtulmasını bilir ve kalbini her türlü fenalıklardan temizleyip iyi bir insan olur.

Îmân etmeyen ve dînî esâslara inanmayan bir insan da bunların aksini yapıp sâhibsiz, desteksiz, me'yus, idealsiz ve ahlâksız bir insan olup dünyâda ve âhiretde perişan olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Allâhü Teâlâ Hazretlerine îmâm

Bülûğ çağına (erginlik çağına) gelmiş her akıllı insanın kendisine farz olan Allâhü Teâlâ'nın varlığına, birliğine, noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf olduğuna inanıp îmân etmesi lâzımdır ki böyle bir îman, sahih bire düşünce ve doğru bir muhâkeme ile elde edilir. Bunun için de Ku'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

“Onlar (Allâh'ın) göklerde ve yerdeki o muazzam mülk-ü saltanatına, Allâh'ın yarattığı her hangi bir şey'e,

belki ecellerinin yaklaşmış olduğuna hiç bakmadılar mı?”²⁷

“De ki: Göklerde ve yerde neler var, (bir kere) bakın”²⁸

“(Bu Ku'ân), âyetlerimi iyiden iyiye düşünsünler, temiz akıl sâhibleri (bundan ibret) alsınlar diye, sana indirdiğimiz feyz kaynağı bir kitâbdır”²⁹

Bu şekildeki bir çok âyet-i kerîme'lerde, Allâh'ın varlığını, birliğini, noksan sıfatlardan münezzehe olup kemâl sıfatları ile muttasıf olduğunu iyice anlayıp îmân etmek için göklere bakın, yerlere bakın, kendi nefsinize bakın ve bütün bunların yaratılışlarındaki akıllara hayret veren inceliklerini düşünün, buyurulmuştur.

Allâh ism-i hâssı ile ilâh ism-i âmmının arasındaki fark

Allâh lâfzı, her şey'i yaratan, terbiye eden, besleyip büyüten, mükemmele eriştiren Hakk Teâlâ'nın, kemâl sıfatları ile muttasıf olan bir vücûbî'l-vicûdun, zâtına delâletr eden bir **İsm-i hâss** veyâ bir **İsm-i alem**'dir. Bu isim ile, Allâhü Teâlâ'dan başka hiçbir ma'bud, hiçbir tanrı yâdedilemez. Ve çoğul olarak da söylenemez. Çünkü O,var olan, bir olan, eşi ve benzeri olmayan tek ilâhdır. Kendisine itâat edenleri lûtfi ile bağışlayan, esirgeyen; isyan edenleri de cezâlandıran hıkmetsâhibi bir ilâhdır.

İlâh lâfzı ise, tanrı, ma'bud gibi bir **İsm-i âmm**'dirki çoğulu âlihe (tanrılar) olarak kullanılır. Bâtıl tanrılar ve

²⁷ -A'râf, 185.

²⁸ -Yûnûs, 101.

²⁹ -Sâd, 29.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

ma'budlar anlamına gelir. Bunun için Allâh isminin, Tanrı olarak terceme edilmesi yanlış olur.

Hulâsa olarak şöyle deriz: "**Allâh**" lâfzı, **Ulûhiyyet'e** (*tanrılık vasfına*) mahsûs sıfatların hepsini kendinde toplamış bulunan bir alem (*has isim*) dir ve sayılan isimler içinde **İsm-i A'zâm** (*En büyük isim*) dir. Aynı zamanda **Vâcibü'l-vücûd'a** delâlet eder ki varlığı zarûrî olan, bir an dahî yokluğunu farz etmek mümkün olmayan zât demektir. O'nun varlığı, zâtının muktezâsıdır, ya'nî varlığında zâtından başka bir şey'e muhtaç değildir.³⁰

"**Allâh**" lâfzı, bütün kemâl sıfatlarını kendisinde toplayan Cenâb-ı Hakk'ın zâtını, sıfatlarını, fiillerini hep birden ifâde eden bir lâfza-ı celâl'dir. Bütün kemâl sıfatları ondadır. Çoğul olarak kullanılmaz ve "Allâh'lar" denilmez. Allâh, Allâh'dır.

³⁰ -Bu husûsda, merhûm Ali Osman Tatlısu, "**Esmâü'l-husnâ şerhi**" adlı eserinde şu güzel açıklamayı yapmaktadır:

"Allâh ism-i şerîfinin hem lâfzında hem ma'nâsında topluluk vardır.

Lâfzındaki topluluk: Bu ismi teşkil eden harfler birer birer kaldırılrsa, ma'nâ bozulmaz ve yine **Zât-ı Hakk'a** delâlet eden bir **ism-i alem** olarak kalır. Baştaki hemze kaldırılarak (Li'llâhi) dense, birinci lâm kaldırılıp (lehû) dense, bu lâm da kaldırılıp (Hû) dense, hep aynı ma'nâdır, Allâh'a delâlet ederler. Kur'ân'da çok yerlerde her üçü de gelmiştir. Yalnız bir (He) kaldığı sûrette de yine Zâtullâh'a delâlet eder. Çünkü (Hû) ism-i şerîfinin aslı da yalnız (He) dir. (Vav) aslı değil, zâiddir. -Sarf ilminde beyan edildiğine göre tesniye ve cemi' hallerinde bu (vâv) bütün bütün ya'nî hem yazılıştta, hem okunuştta düşüyor-. Eğer (vâv) aslı olsaydı sâbit kalırdı. Şu halde tek bir harf olan (He) de Esmâü'l-husnâ'dan bir isimdir. Hem de zât-ı ulâhiyyete delâlet eden bir isimdir.

Her canlı mahlûk, teneffüs etmek sûretiyle mecbûrî olarak Allâh'ı anmaktadır. Çünkü (He) harfinin mahreci göğüsden ve ciğerlerden gelen nefes ile çıkar. Her nefes, bir (He) harfidir. Her insan ve hattâ teneffüs eden her mahlûk, farkına varmadan her nefesde Allâhü Teâlâ'yı bu ismi ile anmaktadır. Teneffüs, Allâh'ı anmak olunca, Allâh anılmadığı sûrette hayat bitiyor demektir. Şu halde bu ism-i şerîf, aynı hayat demektir. Ruhların, bedenlerin varlıkta devâmı, ancak bu ism-i şerîf ile te'mîn edilmektedir ki bu husûs, her an açıkça görülmektedir".

"Esmâü'l-Husnâ Şerhi". Merhûm Ali Osman Tatlısu. Ankara, 1963.

Hem hakk, hem bâtil ma'bûdlar hakkında kullanılan ve çoğul olarak da kullanılabilen "**İlâh:Tanrı**" kelimesi, onun yerini tutmaz.

Allâhü Teâlâ'nın isimleri çokdur. Fâtiha Sûresi'nde Allâh, Rabb, Rahmân, Rahîm ve Mâlik olarak geçer. Bunlardan Rabb ismi, bir şey'i mertebe mertebe yükselterek en mükemmelere eriştiren ve onları her an kollayıp gözeten, onların eğitim ve öğretimini en mükemmel bir şekilde yapan anlamına geldiğinden duâlarımızı dâimâ bu Rabb ismi ile yapar ve Yâ Rabb, Yâ Rabbenâ (Ey Rabb'im, Ey Rabb'imiz) diye hitâb ederiz. Bunun için âyet-i kerîme'de şöyle buyurulmuştur:

“En güzel isimler Allâh'ındır. O halde O'na bu isimler ile duâ edin. O'nun isimlerinde eğri yola gidenleri bırakın. Onlar, yapmakta olduklarının cezasına uğratılacaklardır”.³¹

“O, öyle bir Allâh'dır ki vücûde getireceği her şey'i hikmeti muktezasınca takdir edendir. Onları var edendir. Varlıklara sûret verendir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde ne varsa (hepsi) O'nu tesbîh (ve tenzih) eder. O, mutlak gâlibdir. Yegâne hüküm ve hikmet sahibidir”.³²

Bunun için Allâhü Teâlâ, zâtı ile değil sıfatları ve isimleri ile bilinir ki bu isimlere "**Esmâü'l-husnâ :En güzel isimler**" denilir. Allâhü Teâlâ'nın bu sayısız isimlerinden (99) tânesi Ebû Hurayra *radiye'llâhü anh*'ın rivâyet ettiği bir hadisi şerif'de de, şöyle buyurulmuştur:

³¹ -A'râf, 180.

³² -Haşr, 24.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

"Allâhü Teâlâ'nun doksandokuz ismi vardır. Kim bunları anlayıp beller ve ezberlerse cennete girer".

Bu isimler, **Tevhîd** kelimesi ile birlikde yüz eder ki anlamları, kısaca şöyledir:

1-Lâ ilâhe illâ'llâh: Allâh'dan başka hiç bir ilâh *-hiç bir tanrı, hiç bir ma'bûd-* yoktur, yalnız O vardır.³³

Buradaki **"Allâh"** lâfzı, **Ulûhiyyet'e** (*tanrılık vasfına*) mahsûs sıfatların hepsini kendinde toplamış bulunan bir alem (*has isim*) dir ve sayılan isimler içinde **İsm-i A'zâm** (*En büyük isim*) dir. Aynı zamanda **Vâcibü'l-vücûd'a** delâlet eder ki varlığı zarûrî olan, bir an dahî yokluğunu farz etmek mümkün olmayan zât demektir. O'nun varlığı, zâtının muktezâsıdır, ya'nî varlığında zâtından başka bir şey'e muhtaç değildir.³⁴

³³ -"**Lâ ilâhe illâ'llâh**" ibâresi, îmânın birinci **ruknü** (farzı), "**Muhammedü'r-Rasûlü'llâh**" ibâresi de ikinci **ruknü** (farzı) dir. Sahîh bir îmân, ancak bu iki ruknün ile birlikde mümkün olur. Bunlarda birinin kabul edilmemesi hâlinde o îmân sahîh ve makbûl olmaz. Hristiyan'ların, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın peygamberliğini kabul etmedikleri gibi.

³⁴ -Bu husûsda, merhûm Ali Osman Tatlısu, "**Esmâü'l-husnâ şerhi**" adlı eserinde şu güzel açıklamayı yapmaktadır:

"Allâh ism-i şerîfinin hem lâfzında hem ma'nâsında topluluk vardır.

Lâfzındaki topluluk: Bu ismi teşkil eden harfler birer birer kaldırılsa, ma'nâ bozulmaz ve yine **Zât-ı Hakk'a** delâlet eden bir **ism-i alem** olarak kalır. Baştaki hemze kaldırılarak (Li'llâhi) dense, birinci lâm kaldırılıp (lehû) dense, bu lâm da kaldırılıp (Hû) dense, hep aynı ma'nâdır, Allâh'a delâlet ederler. Kur'ân'da çok yerlerde her üçü de gelmiştir. Yalnız bir (He) kaldığı sûrette de yine Zâtü'llâh'a delâlet eder. Çünkü (Hû) ism-i şerîfinin aslı da yalnız (He) dir. (Vav) aslı değil, zâiddir. -Sarf ilminde beyan edildiğine göre tesniye ve cemi' hallerinde bu (vâv) bütün bütün ya'nî hem yazılıştâ, hem okunuştâ düşüyor-. Eğer (vâv) aslı olsaydı sâbit kalırdı. Şu halde tek bir harf olan (He) de Esmâü'l-husnâ'dan bir isimdir. Hem de zât-ulâhiyyete delâlet eden bir isimdir.

Her canlı mahlûk, teneffüs etmek sûretiyle mecbûrî olarak Allâh'ı anmaktadır. Çünkü (He) harfinin mahreci göğüsden ve ciğerlerden gelen nefes ile çıkar. Her nefes, bir (He) harfidir. Her insan ve hattâ teneffüs eden her mahlûk, farkına varmadan her nefesde Allâhü Teâlâ'yı bu ismi ile anmaktadır. Teneffüs, Allâh'ı anmak olunca, Allâh

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

"**Allâh**" lâfzı, Cenâb-ı Hakk'ın zâtını, sıfatlarını, fiillerini hep birden ifâde eden bir lâfza-ı celâl'dir. Bütün kemâl sıfatları ondadır. Çoğul olarak kullanılmaz ve "Allâh'lar" denilmez. Allâh, Allâh'dır. Hem hakk, hem bâtil ma'bûdlar hakkında kullanılan ve çoğul olarak da kullanılabilen "**İlâh:Tanrı**" kelimesi, onun yerini tutmaz.

2- الرَّحْمَنُ :Er-Rahmân:

Dünyâda îmân eden etmeyen herkesi ve her mahlûku esirgeyen, onlar hakkında hayır ve rahmet murad eden, sevdiğini sevmediğini ayırd etmeyerek bütün mahlûkâtı sayısız ni'metlere ğark eden ve hiç bir şarta bağılı olmadan herkesin ihtiyâcını veren.

3- الرَّحِيمُ :Er-Rahîm:

Âhiretde yalnız îmân edenleri esirgeyen, verdiği ni'metleri iyi kullananları daha büyük ve ebedî ni'metler ile mükâfatlandıran, kulun ihlâsına göre *-en az bire on olmak üzere-* hududsuz, hesapsız mükâfatlar veren.

4- الْمَلِكُ :El-Melik:

Bütün kâinâtın sâhibi, mutlak sûrette (*kayutsuz şartsız*) hükümdârı. Sonsuz âlemlerde ve sayısız mahlûkat üzerinde hâkimiyet ve saltanat sâhibi, O'nun istediği olur istemediği olmaz. Dilediğini dilediği gibi yapar, sorumlu olmaz.

5- الْقُدُّوسُ :El-Kuddûs:

Hatâdan, gafletten, her türlü ayıptan, kirden, pasdan, eksiklikden, uzak. Yaratılmışların vasıflarından olan her türlü hal ve vasıfdan uzak.

6- السَّلَامُ :Es-Selâm:

Her türlü ârıza ve noksanlıktan, dertten, belâdan, ayıbdan, kusurdan uzak olan. Kullarını her türlü tehlike ve belâlardan

anılmadığı sûrette hayat bitiyor demektir. Şu halde bu ism-i şerîf, aynı hayat demektir. Ruhların, bedenlerin varlıkta devâmı, ancak bu ism-i şerîf ile te'mîn edilmektedir ki bu husûs, her an açıkça görülmektedir".

"Esmâü'l-Husnâ Şerhi". Merhûm Ali Osman Tatlısu. Ankara, 1963.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

selâmete çıkararak. Cennet'deki bahtiyar kullarına selâm eden. Onlara l'atfunü ihsân eden.

7- الْمُؤْمِنُ :El-Mü'min:

Gönlüllerde îmân nûru uyandıran, kendine sığınanlara aman verip onları koruyan, emniyyet altına alan.

8- الْمُهَيِّمُ :El-Müheymin:

Bütün varlığı görüp gözeten, gözetici ve koruyucu. Rabbül-âlemîn (*âlemlerin Rabbi*). Hiç bir zerre, hiç bir mahlûk, O'nun bu lûtuf ve âtîfetinden bir an dahî uzak kalmaz.

9- الْغَازِيُ :El-Azîz:

Mağlûb edilmesi mümkün olmayan gâlip. Kuvvet ve galebe sâhibi, her emrinde ve nehyinde gâlip ve üstün.

10- الْجَبَّارُ :El-Cebbâr:

Eksikleri tamamlayan, kırılanları onaran, dilediğini zorla yaptırmaya muktedir olan.

11- الْمُتَكَبِّرُ :El-Mütekebbir:

Her şey'de ve hâdisede büyüklüğünü gösteren, büyüklük ve ululuk kendine mahsûs olan.

12- الْخَالِقُ :El-Hâlik:

Yoktan var eden, her şey'in varlığını ve varlığı boyunca görüp geçireceği halleri ta'yîn ve tesbît eden ve ona göre yaratan.

13- الْبَارِيُ :El-Bârî:

Her şey'in a'zâ ve organlarını ve o şey' için lâzım olacak olan şey'leri birbirine uygun olarak bir ölçü dâhilinde yaratan.

14- الْمُصَوِّرُ :El-Musavvir:

Her şey'e bir şekil ve özellik veren, birbirine benzeyen şey'lerin özelliklerini ayrı ayrı yaratan. (*İnsanların birbirine benzemeyen parmak izleri ve "DNA" ları gibi*).

15- الْغَفَّارُ :El-Ğaffâr:

Afv ve mağfîreti çok olan.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

16- الْقَهَّارُ :El-Kahhâr:

Her dilediği şey'i yapmak kudretine sâhip olan, gâlib ve hâkim olan. Dilediği şey'i hor, hakîr ve helâk eden.

17- الْوَهَّابُ :El-Vehhâb:

Çeşit çeşit ni'metleri her zaman bağışlayan, veren.

18- الْكَرَّامُ :Er-Razzâk:

Yaratılmışların faydalanacakları şey'leri ihsân eden, rızıklarını yaratan.

19- الْفَتَّاحُ :El-Fettâh:

Müşkil ve zor olan şey'leri açan, kolaylaştıran.

20- الْعَلِيمُ :El-Alîm:

Her şey'i en iyi bilen, olmuş ve olacak şey'leri en iyi bilen.

21- الْبَاسِطُ :El-Bâsit:

Açan, genişleten.

22- الْقَابِضُ :El-Kâbid:

Sıkan, daraltan.

23- الْحَافِذُ :El-hâfid:

Alçaltan, yukarıdan aşağı indiren, rezil ve rüsvây eden.

24- الرَّافِعُ :Er-Râfi':

Yükselten, yukarı kaldıran, şanlı ve şerefli kılan.

25- الْمُذِلُّ :El-Müzill:

Zillete düşüren, hor ve hakîr kılan.

26- الْمُعِزُّ :El-Muizz:

İzzet veren, şeref ve haysiyet veren, ağırlayan.

27- السَّمِيعُ :Es-Semî':

İşiten, her şey'i en iyi bir şekilde işiten.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

28- اَلْبَصِيرُ :El-Basîr:

Gören, her şey'i en iyi bir şekilde gören.

29- اَلْحَكَمُ :El-Hakem:

Hukm eden, her şey'in hukmünü yerine getiren.

30- اَلْعَدْلُ :El-Adl:

Çok adâletli, zulm etmeyerek herkese hakkını veren.

31- اَللَّطِيفُ :El-Lâtîf:

En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, rûh ve akıl gibi şey'lerin nasıl yapıldığına nüfûz edilemeyen en ince ve en gizli şey'leri yapan, görülp bilinmeyen yollardan kullarına çeşitli menfaatler sağlayan.

32- اَلْحَبِيرُ :El-Habîr:

Her şey'in iç yüzünden, gizli tarafından haberdâr olan, en küçük zerrelere bile her türlü harekâtından haberi olan.

33- اَلْحَلِيمُ :El-Halîm:

Hilmi çok, gücü yetdiği halde suçluların cezâsını hemen vermeyip yumuşak davranan, tevbe ve istiğfâr etmeleri için mühlet verip cezâlarını geriye bırakan.

34- اَلْعَظِيمُ :El-Azîm:

Çok azametli, pek büyük.

35- اَلْعَفْوُ :El-Ğafûr:

Avf ve mağfîreti çok olan.³⁵

36- اَلشُّكْرُ :Eş-Şekûr:

Kendi rızâsı için yapılan iyi işleri, daha fazlası ile karşılayan.³⁶

³⁵ -Bu işm-i şerîf ile ilgili olup aynı maddeden gelen isimlerin ma'nâları da şöyledir:

Ğafûr: Melekût âlemine karşı her türlü çirkinliklerimizi örten.

Ğâfir: Kötü ve yüz kızartıcı işlerimizi diğer insanlara karşı gizleyip örten.

Ğaffâr: Kötü ve yüz kızartıcı işlerimizi kendi nefsimize karşı unutturup bizleri mahcûb olmaktan kurtarıp ferahlatan.

³⁶ -**Şukûr:** İyiliği iyilik ile karşılamak demektir ki kulun, Allâhü Teâlâ'ya karşı yapması gereken bir vazîfedir. Kul şukr ederse, Allâhü Teâlâ onun şukrünü karşılıksız bırakmaz.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

37- الْعَلِيُّ :El-Aliyy:

Pek yüksek. Kudretde, bilgide, hükümde, irâdede ve diğer bütün kemâl sıfatlarında üstün olup her şey' kendisinin dînunda, emrinde ve hukmü altında olan.³⁷

38- الْكَبِيرُ :El-Kebîr:

Pek büyük. Göklerde ve yerde eşsiz tek büyük. Bir şey'in varlığı veyâ yokluğu, O'nun irâdesine bağlıdır. O, "OI" deyince hemen olur, "Olma" deyince de o anda her şey' yok olur.

39- الْخَفِيظُ :El-Hafîz:

Her şey'i belli vaktine kadar âfât ve belâ'dan koruyan, yapılan işleri her türlü tafsîlâtı ile *-noksansız olarak-* koruyup tutan.

40- الْمُقِيْتُ :El-Mukît:

Bütün yaratılmışların rızkını ta'yîn ve takdîr eden, onları yaratmazdan önce yaratıp veren.³⁸

41- الْحَسِيبُ :El-Hasîb:

Herkesin hayâtı boyunca yapıp ettiklerinin hesâbını bütün tafsîlâtı ile bilen.³⁹

42- الْخَلِيلُ :El-Celîl:

Celâlet ve ululuk sâhibi, zâtı da sıfâtı da büyük, her yerde ve her noktada hâzır ve nâzır. Kâinâtın her noktasında her zerreye aynı

Kul şukr etmezse, nankörlük edip şukr etmeyenleri sevmez. Sevmediği için de onları himâye etmez ve kendi nefisleri ile başbaşa bırakır. Zamânı gelince de hesâbını sorar.

³⁷ -Allâhü Teâlâ, kâinâtın her noktasında her zerreye aynı nisbetde yakın ve her insana şah damarından daha yakındır. Zamandan, mekândan, benzeri veyâ ortağı veyâ yardımcısı olmaktan münezzehtir.

³⁸ -Mahlûkâtın rızıklarını, Allâhü Teâlâ'nın yaratıp verdiği inanan bir kul, rızık hususunda endişe etmez, O'nun va'dine güvenir. Rızkını elde etmek için de meşrû' olan sebeplerin dışına çıkmaz. Allâhü Teâlâ her mahlûk için ne kadar yaşama müddeti ta'yîn etmişse ona göre de rızkını ta'yîn ve takdîr etmiştir. Hiç bir mahlûk kendisi için ta'yîn ve takdîr edilen rızkını bitirmeden ölmez ve hiç bir kimse başkasına âit ta'yîn ve takdîr edilen rızıktan bir zerre bile alamaz.

³⁹ -Allâhü Teâlâ, **serîu'l-hisâb**'dır. Her şey'i, hiç bir ameliyeye, hiç bir hisâba kitâba muhtaç olmadan doğrudan doğruya ânında bilir.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

nisbetde yakın, insana da şah damarından daha yakın. Her ümîdin, her emelin meydana gelmesi ancak O'nun irâdesine bağlı olan.

43- اَلْكَرِيمُ :El-Kerîm:

Keremi bol olan.⁴⁰

44- الرَّقِيبُ :Er-Rakîb:

Her varlık üzerinde gözcü olan, her işi kontrolü altında bulduran, her şey'i bilen ve gören, rasad yerinde olan.

45- الْمُجِيبُ :El-Mücîb:

Kendine yönelip yalvaranların isteklerini veren. Allâhü Teâlâ, kendisinden ne istendiğini işitir ve bilir. Dilerse ânında verir, dilerse sonra verir, dilerse hiç vermez. Hıkmetsini kendisi bilir.

46- الْوَاسِعُ :El-Vâsi':

Geniş ve müsâadekâr olan. İlmi, rahmeti, kudreti, afv ve mağfireti geniş olan, ilminden hiç bir şey' gizli kalmayan.

47- الْحَكِيمُ :El-Hakîm:

Her emri, her nehyi, her işi bir hıkmetsi gereği olan.

48- الْوَدُودُ :El-Vedûd:

İyi ve sâlih kullarını seven, onları rahmet ve rızâsına erdiren, sevilme ve dostluğa lâyık olan. Seven ve sevilen.

49- الْمَعِيدُ :El-Mecîd:

Şânı büyük ve yüksek olan.

50- الْبَائِسُ :El-Bâis:

Ölüleri diriltip kabirlerinden çıkaran.⁴¹

⁴⁰ -Allâhü Teâlâ, ba'zı kulları hakkında keremiyle, ba'zı kulları hakkında da intikâmı ile muâleme buyurur. O'na hesap soracak başka bir kudret yoktur. İyilik yapanlara mükâfat verir. Kötülük yapanların da cezâ' görmelerine râzî olmadığı için onları Rahmân isminin muktezâsı olarak önceden azâb ile tehdîd eder. Kimseyi redd etmez. Huzûruna çıkmak için de vâsıtalar aranmasına müsâade etmez. Herkes dileğini doğrudan doğruya arz eder

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

51- الشَّهِيدُ :Eş-Şehîd:

Her zaman ve her yerde hâzır ve nâzır olan.⁴²

52- الْحَقُّ :El-Hakk:

Varlığı hiç değışmeyen, yok olmayan, bâkî olan.

53- الْوَكِيلُ :El-Vekîl:

İşlerini, kendisine bırakanların işini onların yapabileceğinden daha iyi yapan. Tevekkül edilmeye lâyük olan. Her şey'de kendisine güvenilen.

54- الْقَوِيُّ :El-Kaviyy:

Pek güçlü. Kayıtsız şartsız her şey'e kâdir olan.

55- الْمَتِينُ :El-Metîn:

Çok sağlam. Kuvvet ve kudretinde metîn olan.⁴³

56- الْوَلِيُّ :El-Veliyy:

Sevdiği iyi kullarının dostu, yardımcısı, sıkıntılarını giderip ferahlık verici, karanlıklardan kurtarıp nûrlara çıkarıcı, hidâyet verici.

57- الْحَمِيدُ :El-Hamîd:

Kendisine hamd-ü senâ' olunan, her varlığın kendi dili ile öğülen, Hamd ve şükür ile kendisine ta'zîm ve ibâdet olunan.

58- الْمُحْصِي :El-Muhsî:

Sayırsız varlıkların, zerrelerin her birinin sayısını bir bir bilen.

59- الْمُبْدِئُ :El-Mübdî':

Mahlûkâtı maddesiz ve örneksiz olarak yaratan.⁴⁴

⁴¹ -Allâhü Teâlâ, Kıyâmet gününde veyâ Âhiret gününde bütün insanları diriltip Arasat meydanında toplayacaktır ki buna "Ve'l-ba'sü ba'de'l-mevt:Öldikten sonra dirilme" denir.

⁴² -Şehîd, şâhid'in mübâleğasıdır.

⁴³ -Allâhü Teâlâ, hem Kâdir, hem Kaviyy, hem Metîn'dir. Hiç bir iş O'na meşakkat vermez, hiç bir kimsenin yardımına muhtaç olmaz, hiç bir kimse O'nun irâdesine karşı gelmez, hiç bir kimse O'nun kudretinden kurtulamaz.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

60-: اَلْمُعِيدُ :El-Muîd:

Yaratılmışları yok ettikten sonra tekrar yaratan.

61- اَلْمُحْيِي :El-Muhyî:

İhyâ' eden, can bağışlayan, can veren, sağlık veren.

62- اَلْمُمِيتُ :El-Mümît:

Her canlının ölümünü yaratan.

63- اَلْحَيُّ :El-Hayy:

Diri ve canlı olan. Her şey'i bilen ve her şey'e gücü yeten

64- اَلْقَيُّومُ :El-Kayyûm:

Gökleri, yeri ve her şey'i tutan.

65- اَلْوَّاحِدُ :El-Vâcid:

İstedliğini istediği vakit ânında bulan.

66- اَلْمَاجِدُ :El-Mâcid:

Kadri, şânı büyüyen olan. Kerem ve semâhati (*cömertliği*) bol olan.

67- اَلْوَّاحِدُ :El-Vâhid:

Tek olan. Zâtında, sıfatlarında, isimlerinde, işlerinde, hükümlerinde ortağı ve benzeri bulunmayan.

68- اَلصَّمَدُ :Es-Samed:

Herkesin ve her şey'in ihtiyaçlarını, isteklerini veren, ızdırablarını ve sıkıntılarını gideren. Hiç bir şey'e muhtaç olmayan, fakat her şey' ve herkes kendine muhtaç olan.

69- اَلْقَادِرُ :El-Kâdir:

İstedliğini istediği gibi yapmaya gücü yeten.

70- اَلْمُقْتَدِرُ :El-Muktedir:

Kuvvet ve kudret sâhibleri üzerinde istediği gibi tasarruf eden.

⁴⁴ -Ezelde, zaman ve mekân mefhumları yokken, Allâhü Teâlâ vardı. Varlığını, birliğini, kemâlini bildirmek için hikmeti ile insanı ve insanı imtihan etmek için de kâinâtı yarattı.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

71- الْمَقْدَّمُ :El-Mukaddim:

İsteddiğini ileri geçiren, öne alan.

72- الْمَوْخَرُ :El-Müahhir:

İsteddiğini geri koyan, arkaya bırakan.

73- الْأَوَّلُ :El-Evvel:

İlk. Varlığının evveli ve başlangıcı olmayan. Ezelî olan.

74- الْآخِرُ :El-Âhir:

Son. Varlığının sonu olmayan. Ebedî olan.

75- الظَّاهِرُ :Ez-Zâhir:

Âşikâr. Kudreti her şey'de tecellî edip görünen.

76- الْبَاطِنُ :El-Bâtın:

Gizli. Görülmeyen.

77- الْوَالِي :El-Vâli:

Kâinâtı ve her an olup bitenleri tek başına tedbîr ve idâre eden.

78- الْمُتَعَالَى :El-Müteâli:

Yaratılmaşlar hakkında aklın mümkün gördüğü her şey'den, her hal ve tavırdan pek yüce.

79- الْبَرُّ :El-Berr:

Kulları hakkında iyiliği çok olan. Kolaylığı ve rahatlığı isteyen.

80- التَّوَابُ :Et-Tevvâb:

Tevbeleri kabûl edip günahları bağışlayan.

81- الْمُنتَقِمُ :El-Müntekım:

Suçluları, adâleti ile lâyıık oldukları cezâyâ çaptırır.

82- الْعَفْوُ :El-Afüvv:

Afvi çok olan.

83- الرَّؤُفُ :Er-Raûf:

Çok re'fetli, esirgeyen, şefkatli, merhametli.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

84- مَالِكُ الْوَالِدِ :Mâlik'ül-mülk:

Mülkün ebedî sâhibi, hükümdârı.

85- ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ :Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm:

Hem büyüklük, ululuk sâhibi, hem de fazl ve kerem sâhibi.

86- الْمُقْسِطُ :El-Muksıt:

Her işini birbirine denk, birbirine uygun ve yerli yerinde yapan.

87- الْحَامِعُ :El-Câmi':

İstedliğini istediği zaman, istediği yerde toplayan. Bir anda, bir araya toplayıp eski hâline getiren.

88- الْغَنِيُّ :El-Ğaniyy:

Zengin, her şey'den müstağnî olan. Hiç bir şey'e ihtiyâcı olmayan.

89- الْمُغْنِي :El-Muğnî:

İstedliğini zengin yapan.

90- الْمَانِعُ :El-Mâni':

Bir şey'in meydana gelmesine müsâade etmeyen

91- الْضَارُّ :Ed-Dârr:

Acı ve zarar verici şey'leri yaratan.

92- الْكَافِعُ :En-Nâfi':

Hayır ve fayda verici şey'leri yaratan. İnsanı imtihan etmek için hayır ve şerr arasında muhayyer bırakıp istediği tarafın sebeplerini yaratan.⁴⁵

93- الْوَرِيُّ :En-Nûr:

Âlemleri nurlandıran, dilediği zihinlere, gönüllere nûr yağdıran.

94- الْهَادِي :El-Hâdî:

Hidâyet veren, istediği kullarını lûtûf ve keremi ile hayırlı ve kârlı yollara muvaffak kılan, murâdına erdiren.

⁴⁵ -Allâhü Teâlâ'nın irâdesi, ilmi, kazâ'sı ve takdîri, hayır ve şerr işlerimizde müşterektir. Fakat rızâsı, muhabbeti ve emri hayır işlerimizde vardır; şerr işlerimizde yoktur.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

95- اَلْبَدِيْعُ :El-Bedî':

Örneksiz, misâlsiz nice âlemler îcâd eden, yaratan.

96- اَلْبَاقِي :El-Bâkî:

Varlığının sonu olmayan.⁴⁶

97- اَلْوَارِثُ :El-Vâris:

Allâhü Teâlâ'nın, belli bir zaman için verdiği ni'metlerin geçici sâhibleri öldükden sonra, varlığı devam eden servetlerin hakîkî sâhibi, mülkün vârisi.

98- اَلرَّشِيْدُ :Er-Raşîd:

Her işi, ezeli takdîrine göre, bir nizâm ve hikmet dâhilinde, dosdoğru âkibetine ulaştırarak, vâsil eden.

99- اَلصَّبُوْرُ :Es-Sabûr:

Çok sabırlı olan. Âsilerden ve suçlulardan öç almakda acele etmeyip *-son nefese kadar tevbe kapısını açık bulundurmamak için-* mühlet veren.

Allâhü Teâlâ'nın sıfatları

Âkil ve bâliğ olan her insana, Allâhü Teâlâ'nın varlığını, birliğini, noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf olduğunu sıfatları ile bilmesi ve ona îmân etmesi farzdır.

Bu sıfatlar, Vücûd, Kıdem, Bekâ, Vahdâniyet, Muhâlefetün li'l-havâdis (*sonradan olanlara benzememek*), Kıyâm bi-nefsihî, Hayat, İlim, Semi', Basar, İrâde, Kudret, Kelâm ve Tekvîn'dir. Bu sıfatlar ile muttasıf olmayan bir zât, kâinâtın hâliki olmak şânına ve ulûhiyyetine sâhib olamaz.

⁴⁶ -Varlığının devâmı Ebedî ve Ezeli olan (*başlangıcı ve sonu olmayan*) Allâhü Teâlâ'nın, sonu olmamaya "**El-Bâkî**" denildiği gibi, önu olmamaya da "**El-Kadîm**" denir.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Vücûd: Var olmak demektir. Allâhü Teâlâ vardır. Gerçekden varlık sıfatı ile muttasıftır. Varlık kendisinden hiçbir şekilde ayrılmayan bir mevcuddur. Varlığı başkasından ve başkası vâsıtasıyla değil zatının muktezasıdır.

Bunun için varlık, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan adem (yokluk) mümteni'dir. Buna **Süfât-i nefsiyye** de denir.

Kıdem: Allâhü Teâlâ, kadim ve ezelîdir. Bu O'nun sıfatıdır. Varlığının ezelî olması yânî bir başlangıcı olmamaktır.

Bunun için Kıdem, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan hudüs (sonradan olma) mümteni'dir.

Bekâ: Allâhü Teâlâ bâkîdir. Varlığının bir sonu yoktur.

Bunun için Bekâ, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan zevâl mümteni'dir.

Vahdâniyyet: Allâhü Teâlâ'nın bir olması demektir. Zâtında, sıfatlarında, işlerinde tek olup eşi, benzeri ve ortağı olmamak demektir.

Bunun için Vahdâniyyet, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan iştirak (teaddüd) mümteni'dir.

Muhâlefetün li'l-havâdis: Allâhü Teâlâ, zâtında ve sıfatlarında hiçbir şey'e benzemez.

Bunun için Muhâlefetün li'l-havâdis, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan müşâbehet (benzerlik) mümteni'dir.

Kıyâm bi-nefsihî: Varlığı kendi zatının muktezası olup başkasından olmamak, varlığı için başka bir şey'e muhtaç olmamak demektir.

Bunun için Kıyâm bi-nefsihî, Şân-ı bârî'de vâcib, zıddı olan kıyâm bi'l-gayr mümteni'dir.

Bu sıfatlardan Vücûd sıfatına **Sıfât-ı nefsiyye**, diğer sıfatlara da **Sıfat-ı selbiyye**, **Sıfât-ı ma'neviyye** ve **Sıfat-ı tenzîhiyye** de denir.

Hayat: Allâhü Teâlâ, ezeli ve ebedî bir hayat ile haydir (diridir).

Bunun için Hayat, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan memat (ölüm) mümteni'dir.

İlim: Allâhü Teâlâ alîmdir, her şey'i bilir demektir ki olmuşu, olanı ve olacağı, gerek kül hâlinde ve gerekse ayrı ayrı hepsini bilir.

Bunun için İlim, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan cehil mümteni'dir.

İrâde: Bir şey'in şöyle veyâ böyle olmasını dilemek ve dilediği gibi ta'yin ve tahsis etmektir. Kâinatda olmuş ne varsa hepsi O'nun dilemesi ve dilediği şekilde olmuştur.

Bunun için İrâde, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olun kerrâhiyet (îcab) mümteni'dir.

Kudret: Allâhü Teâlâ'nın bütün mahlûkâtta te'sîr ve tasarrufa muktedir olması demektir.

Bunun için Kudret, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan acz mümteni'dir.

Kelâm: Allâhü Teâlâ'nın harf ve savta muhtaç olmayarak söylemesi, konuşması demektir.

Bunun için Kelâm, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan ebkemiyyet mümteni'dir.

Semi': Allâhü Teâlâ'nın gizli ve açık her şey'i işitmesi demektir.

Bunun için Semi', Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan summ (işitmemezlik) mümteni'dir.

Basar: Allâhü Teâlâ'nın her şey'i görmesi demektir ki uzaklık, yakınlık, karanlık, gizlilik gibi şey'lerin hiçbir te'siri olmaz.

Bunun için Basar, Şân-ı bâri'de vâcib, zıddı olan a'mâ mümteni'dir.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Tekvin: Allâhü Teâlâ'nın bir şey'i dilediği gibi bi'l-fiil yaratması demektir ki Cenâb-ı Hakk, bu sıfatı ile irâdesinin muktezasına göre te'sir ve îcâd eder. Allâhü Teâlâ'nın yaratmak, rızık vermek, ni'met vermek, azâb etmek, diriltmek, öldürmek gibi tüm fiilleriûdir. Tekvin sıfatına râci

Bu sıfatların hepsi, birer **Sıfat-ı zâtîyye**'dir. **Tekvîn sıfatı** ise, bir **Sıfat-ı fiiliyye**'dir.

Allâhü Teâlâ için vâcib olan bu sıfatlar, Şân-ı bâri'de vâcib olduğundan bunların zıdları mümteni'dir. Çünkü bu zıtların hepsi noksan birer sıfattır.

Bu sekiz sığata, Sıfât-ı Sübûtiyye, Sıfât-ı Zâtîyye, Sıfât-ı vücdiyye de denir.

Allâhü Teâlâ'nın Şân-i ilâhî'sinde câiz olan şey'ler

Allâhü Teâlâ'nın, ne kadar garib ve hârikülâde olursa olsun, aklen mümkün olan her şey'i yaratıp yaratmaması câizdir. Bunu neden böyle yaratmış veyâ neden böyle yapmış denilemez. Allâhü Teâlâ'dan başka bir yaratıcı olmadığı cihetle hayır ve şerr dediğimiz şey'leri de yaratması câizdir. Bunların her biri bir hıkmət dâhilindedir. Hayır olan şey'lerde rızası vardır, şerr olan şey'lerde rızâsı yokdur ki bunların yarayılışı bizim niyetlerimize göredir. Bunun için, şu sıfatlar da Allâhü Teâlâ için câizdir. Dilerse diriltir, dilerse öldürür.

Halk: Yaratma.

İbdâ': Yokdan yaratma (îcâd).

İhyâ': Diriltme.

İmâte: Öldürme.

Ten'im: ni'metlendirme.

Ta'zîb: Azablandırma.

Terzîk: Rızıklandırma.

1-Allâhü Teâlâ'nın aklen mümkün olan şey'leri yaratıp yaratmaması câizdir.

2-Allâhü Teâlâ'nın, hıkmeti îcâbî olarak kulları için iyi ve iyi olmayan şey'leri yaratması câizdir.

3-Hayır ve şerr olan şey'leri yaratması câizdir.

4-Allâhü Teâlâ'nın, kendi hür irâdesi ile kendi kâbiliyyetini dalâlete veya hidâyete çeviren kullarına istekleri doğrultusunda dalâletde bırakması veyâ hidâyet vermesi câizdir.

5-Hıkmetinın muktezâsı olarak kullarına bir takım ni'metler vermesi veyâ azâb etmesi câizdir.

6-Küfür veyâ şirkden başka kullarının büyük veyâ küçük günahlarını afv etmesi câizdir.

7-Âhiretde, Allâhü Teâlâ'yı, şânına ve âhiret ahvâline lâyık bir şekilde zamandan ve mekândan münezzehtir olarak kullarının görmesi câizdir.

Fiilî sıfatlar ile zâtî sıfatlar arasındaki fark

Cenâb-ı Hakk'ın, Sıfat-ı ilâhiyye'nin zıddı ile ittisâfî câiz olduğu halde, Sıfat-ı zâtîyye'nin zıddı ile ittisâfî câiz değildir. Meselâ, İhyâ' ve imâte fiilleri tekvin sıfatına râcî'dir. Bunun için Cenâb-ı Hakk, hem İhyâ' hem de imâte buyurur. Hayat, ilim, kudret sıfatları ise, Sıfat-ı zâtîyye'den oldukları için Allâhü Teâlâ, bunların zıddı olan memât, cehl ve acz sıfatları ile ittisâfdan münezzehtir.

Allâhü Teâlâ, vücûd sıfatıyla vardır ve varlık sıfatı ile muttasıftır. Varlığı kendisinden ayrılmayan bir mevcuttur. O'nun varlığı başkasından değil, başkası vâsıtasıyla değil zâtının îcâbıdır. Vâcibü'l-vücâddur. Bir

an dahi yokluğu düşünülemez, muhaldır. Her an, her yerde ve her zamanda hâzır ve nâzırdır.

Allâhü Teâlâ Kıdem sıfatı ile ezeli ve ebedîdir. O, evvel ve âhir olduğundan oarlığının evveli ve sonu yoktur. Kendi varlığı vâcib olduğundan başka bir mûcide ihtiyâcı yoktur.

Allâhü Teâlâ, Vahdâniyyet sıfatı ile tek olup vâhiddir. Zâtında, sıfatlarında, işlerinde, ulûhiyyet ve ma'bûdiyyetinde şeriki, naziri ve dengi yoktur. Böyle noksanlıklardan münezzehtir, uzaktır. O, doğmamış ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey'e ve hiçbir kimseye ihtiyâcı yoktur, fakar her şey' ve herkes her an O'na muhtacdır.

“De ki: O, Allâh'dır, O birdir (ve tekdir). Allâh (ulu) dur. Samed'dir (zevâl bulmayan bir Bâkî'dir. Hiç bir şey'e muhtaç değildir. Fakat her şey' ve herkes doğrudan doğruya O'na muhtaçdır). O, doğurmadı ve doğurulmadı. Hiç bir şey', O'nun dengi, eşi, ortağı ve benzeri değildir”.

Şirk ne demektir

Şirk veyâ şerik veyâ ortaklık, tevhîdin zıddıdır ki Allâhü Teâlâ'nın zâtına veyâ sıfatlarına veyâ ef'âline veyâ O'na karşı yapılan ibâdetler konusunda olur. Bu bakımdan şirk, en büyük bir zulümdür ki âyet-i kerîme'lerde şöyle buyurulmuştur:

“Şübhesiz, şirk, çok büyük bir zulümdür”.⁴⁷

“Onların çoğu, Allâh'a şirk (ortak) koşmaksızın îmân etmez”.⁴⁸

⁴⁷ -Lukmân, 13.

⁴⁸ -Yûsuf, 106.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

“Hepinizin ilâhı (zâtında ve sıfatlarında aslâ benzeri bulunmayan) bir tek ilâhdır. Ondan başka hiçbir İlâh (hiçbir tanrı, hiçbir ma'bûd) yoktur. Rahmân ve Rahîm (olan da ancak) O'dur.”⁴⁹

Eğer göklerde ve yerde Allâh'dan başka ilâhlar olsaydı bunların ikisi de (gökler ve yer), muhakkak fesâda uğrayıp giderdi. O halde Arş'ın Rabb'i olan Allâh, onların vasf (ve isnâd) edegeldikleri her şey'den uzaktır, münezzehtir”⁵⁰

“Muhakkak ki Allâhü Teâlâ, kendisine şirk (ortak, eş) koşulmasını aslâ mağfiret etmez (bağışlamaz). Bundan başkasını (şirkden başka olan günahları), dilediği kimseler için (kendisinde hayır gördüğü kimseler için) mağfiret eder (bağışlar). Kim Allâh'a şirk koşarsa, muhakkak ki o, çok büyük bir günah ile iftirâ' etmiş olur”⁵¹

Şirkin çeşitleri

1-Allâhü Teâlâ'nın birliğine îmân etmeyerek iki ilâh kabûl etmek, ap-açık bir şirk'dir. Mecûsî'lerin inançları bu şekildedir ki onlar, *hayır* ve *şerr* ilâhı diye iki ilâh kabûl ederler. Bunun için bunlara *“Müşrik”* denir.

2-Allâhü Teâlâ'nın var ve bir olduğunu kabûl ettikleri halde, kendilerini Allâhü Teâlâ'ya yaklaştırmak maksâdı ile veyâ Allâhü Teâlâ yanında şefâatci olur ümîdi ile veyâ şuursuz bir şekilde babalarının, dedelerinin, büyüklerinin yaptıklarına aynen uymak sûretiyle başka bir kimseyi veyâ başka bir şey'i aracı kabûl edip ona tapınmak ve onun yardımını beklemek de açık bir şirk'dir.

⁴⁹ -Bakara, 163.

⁵⁰ -Enbiyâ', 22.

⁵¹ -Nisâ', 48.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Meselâ, İslâmiyyet'den önce, başta Mekke müşrik'leri olmak üzere, Arabistan'ın bir çok yerlerinde yaşayan insanların ekseriyyeti, putları, tanrı olarak tanımazlardı. Fakat onları, Allâhü Teâlâ'ya yaklaştıran bir şefâatci olarak kabûl ederlerdi. İşte bunların bu halleri de açık bir şirk'dir.

3-Te'sîri (*meydana gelen hâdiseleri*), yalnız görünen ve bilinen hâdiselere bağlamak ve tabiatın hakîkî bir müessir olduğuna inanmak da, açık bir şirk'dir. Çünkü **Tevhîd**'e aykırıdır. Bunun için te'sîri, tabiate bağlayanlar ve her şey'i tabiat yapıyor diyenler ile bunlara uyanlar da müşrik sayılırlar.

4-Hristiyân'larda olduğu gibi, **"Baba-oğul-Rûhu'l-Kudüs"** esâslarını Allâhü Teâlâ'ya isnâd ederek Allâhü Teâlâ'nın *-hâşâ-* böyle üç unsurdan meydana gelmiş olduğuna inanmak da, açık bir şirk'dir. Çünkü böyle bir inanış, Allâhü Teâlâ'nın **"Vahdâniyyet"** ine, *-ya'nî Allâhü Teâlâ'nın birliğine, zâtında, sıfâtında, ef'âlinde ve esmâ'sında tek olup eşi, benzeri ve ortağı olmadığına-*, aykırıdır.

Böyle bir inanışa sâhib olan Hristiyân'lar, tamâmen yanlış olan ve kendilerini küfre götüren, şöyle bir inanışı ileri sürmektedirler:

Teslis'deki esâsa göre, Baba ilâh, kendi ilâh'lığı cevherinden Oğul'a ve Rûhu'l-Kudüs'e birer cevher vermiş, bu sûretle her biri birer ilâh olan üç uknüm (*üç unsur*), ya'nî **Baba, Oğul ve Rûhu'l-Kudüs**'den meydana gelen zât, hem cevher'de, hem ilâh'lık vasfında birleşip bir ilâh olmuştur. Daha doğrusu Allâhü Teâlâ'yı, bir cevher'den üç şahsa ayırmışlar, sonra da üç şahsı *-cevher'lerinin cinsi ile-* ilâh'lık sıfatında birleştirerek bir şahıs yapmışlar, bu sûretle de üç zât'ı hem cevher'de, hem de sıfat'da ortak yaparak (*birleştirerek*) üç

şahsı bir şahıs, üç ilâh'ı bir ilâh yapmışlardır. Çünkü cevher'leri bir, sıfat'ları bir, demişlerdir. Bu sûretle de ap-açık bir şirk içine düşmüşlerdir.

Allâh, -hakîkaten için (üç tanrı'nın) biridir-, diyenler (ya'nî Allâhü Teâlâ'ya Meryem ve îsâ'yı da şerik yaparak onları tanrı tanıyanlar), **and olsun, kâfir olmuşlardır. Halbuki bir tek Tanrı'dan başka hiç bir tanrı yoktur. Eğer söyledikleri (bu sözden) vaz geçmezlerse içlerinden o kâfir kalanlarına her halde pek acıklı bir azâb dokunacaktır**".⁵²

5-Bir veyâ bir çok kişiyi, ilâh'lık vasfında vahdet-i cinsiyye ve vahdet-i nev'iyye ile birleştirerek bir ilâh kabûl edenler de ap-açık bir şirk ve küfr içine dalmış olurlar.

Cenâb-ı Hakk'a evlâd ve ortak isnâd etmek sûretiyle,

"Uzeyr, Allâh'ın oğlu'dur. Allâh'ın eli bağıdır. Allâh fakir biz zenginiz".

diyen Yahûdî'ler;

"Mesih, Allâh'ın oğlu'dur. O, için üçüncüsüdür".

diyen Hristiyân'lar;

"Melekler, Allâh'ın kızları'dır. Putlar, O'nun ortaklarıdır".

diyen Müşrik'ler;

Allâh'a ve Rasûl'üne, -bu şekildeki söz ve isnâdları ile- ezâ etdiklerinden büyük bir azâba dûçar olacakları bildirilmiştir ki şu âyet-i kerîmeler, bunu açık bir şekilde ifâde etmektedir:

"Hakîkat, Allâh'a ve Rasûl'üne (O'nu tekzîb etmek sûretiyle) ezâ edenler (yok mu?). Allâh onları dünyâ'da da,

⁵² -Mâide Sûresi, âyet 73.

âhîret'de de lâ'netleyip rahmet'inden koğmuş ve onlara horlayıcı bir azâb hazırlamıştır".⁵³

6-Yaptığı ibâdetleri, Allâhü Teâlâ'nın emri olduğu için değil, şahsî ve dünyevî maksatlar için yapmak da bir çeşit şirk'dir.

7- Bir kimsenin başkasına karşı üstünlük taslaması veyâ sâhib olduğu ni'met'leri kendinden bilerek kibir ve gurûra kapılması da bir şirk'dir.

Gurûr ve kibirleri yüzünden Allâhü Teâlâ'ya şirk koşarak müşrik olan şeytanların ve bu şekilde davranış gösteren insanların durumu böyledir.

8- Allâhü Teâlâ'dan başka velîler, dostlar, kurtarıcılar ve hâmililer edinmek de bir şirk'dir.

“İnsanlardan bir kısmı da vardır ki Allâh'a karşı ortaklar, denk'ler, nazîr'ler ve emsâl'ler tutarlar da onları Allâh sever gibi severler. (Allâh'a olan sevgileri gibi muhabbet beslerler. Onların emirlerine, nehiyelerine, arzûlarına itâat ederler. Böyle yapmak sûretiyle de Allâh'a şirk, ortak koşarlar. Allâh'a karşı yapılacak şey'leri onlara yaparlar. Allâh'ın rızâsını düşünmeden onların rızâsını kazanmaya çalışırlar. Hattâ Allâh'a isyân olan şey'lerde bile onlara itâat ederler). Halbuki îmân edenlerin Allâh'a karşı olan sevgi (ve itâat) leri ise, her şey'den ziyâdedir".⁵⁴

10-Yirminci asırda olduğu gibi bir takım kimselerin kendilerine göre fikir, sistem, düzen ve kurallar geliştirip

⁵³ -Nisâ' Sûresi, âyet 171.

⁵⁴ -Bakara Sûresi, âyet 165.

Hak Dîni Kur'an Dili Türkçe Tefsir, C.1.ss.572. Elmalılı M. Hamdi Yazır.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

bunları tatbikat sâhasına koymaları ve insanları mutluluk terâneleri ile onun etrâfında toplamaya çalışmaları da, Allâh'a, O'nun Peygamber'ine, O'nun kitâb'ına ve O'nun dîni'ne karşı alınan açık bir tavır olduğundan hem ap-açık bir şirk, hem de ap-açık bir küfür'dür.

Allâhü Teâlâ'ya inanmanın amelî kıymeti

Allâhü Teâlâ'nın var ve bir olduğuna, noksan sıfatlardan münezze olup kemâl sıfatları ile muttasıf bulunduğuna, şeksiz şübhesiz inanan **bir kimse**, Allâhü Teâlâ'dan başkasına kulluk etmez, Allâhü Teâlâ ile kendisi arasına vâsıtalar koymaz, kişileri putlaştırıp ön safa çıkarmaz, Allâhü Teâlâ'dan başka hiçbir kimsenin kâinâtı tasarrufa muktedir olmadığına inanır, Allâhü Teâlâ'nın hiçbir şey'e ve hiçbir kimseye muhtaç olmadığına, fakar tüm mahlûkatın her an O'na muhtaç olduğuna inanır ve her fırsatta Allâhü Teâlâ'nın rahmetini, mağîretini ve rızâsını kazanmaya çalışır.

Böyle bir îmân esâslarına bağlı olarak yaşayan bir kimse, hem dünyâ hayâtında mutlu olur, hem de âhîret hayâtında mutlu olur ki zâten yaratılışımızın ğâyesi de bu mutlu neticeyi elde edip kazanmak içindir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MELEKLERE İMÂN

Meleklerle îmân

İmânın şartlarından ikincisi, melek denilen lâtif ve nûrânî varlıkların var olduğuna inanmaktır ki çoğulu Melâike'dir. Mü'min, muhterem ve mâsumdurlar. Erkeklik ve dişilikden berîdirler. Yemek içmek gibi hayâtî bir ihtiyâcları yokdur. En

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

büyük işleri, bir anda yapmaya muktedirler. En uzak mesâfelere en kısa bir zamanda sür'atle ulaşabilirler. Diledikleri şekil ve suretlere girebilme imkânına sâhibdirler. İkâmetleri i'tibârıyla arzî, semâvî ve arşî diye üç gurubdurlar. Vazîfeleri i'tibârıyla de çeşitli gurublarda olabilirler.

İllyiûn, mukarrabîn diye adlandırılan melekler, Cenâb-ı Hakk'ı tesbîh, Tenzih ve tehlîl ile meşkul olup Muhabbetü'llâh ile istiğrak hâlinde bulunurlar.

Müdebbirât denilen melekler, kâinâtın nizam ve intizâmında ilâhî irâde'nin icrâsında vâsitalık ederler ve hilkatin devâmını ve tekâmülünü te'min ederler.

A-Vahy-i ilâhî'yi peygamberlere tebliğ için risâlet vazifesi ile hizmet eden melekler.

“Allâh, hem meleklerden, hem insanlardan peygamberler seçer. Şübhesiz Allâh, (her şey'i) hakkıyla işiden, kemâliyle görendir”.⁵⁵

Cebrâil (veyâ Cibrîl) *aleyhi's-selâm*, tüm meleklerin büyüğüdür. Hakk eri ve emîn ma'nâsına gelir ki ilâhî sırları ve emânetleri taşıyan kuvvetli, kutsal bir elçidir. Rûhu'l-emîn, Rûhu'l-kudüs, Rasûl-i kerîm, Şedîdü'l-kuvâ, Zü mirra, Rasûl-i melâike isimleriyle de anılır. Büyük sırlara vâkıf ma'nâsına Nâmûsi ekber de denir. Bütün ilâhî tebliğler, evvelâ Cebrâil *aleyhi's-selâm*'a bildirilir. O da peygamberlere bildirir.

“De ki: O'nu (Kur'ân'ı) –îmân edenlere tam bir sebât vermek, Müslümanlara bir hidâyet ve bir müjde olmak için-

⁵⁵ -Hacc, 75.

Rabb'inden hakk olarak Rûhu'l-kuds (çok temiz ve emîn ruh) indirmiştir”.⁵⁶

“Kim Allâh'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrâîl'e, Mîkâîl'e düşman olursa şübesiz Allâh da, o (gibi) kâfirlerin düşmanıdır”.⁵⁷

Azrâil aleyhi's-selâm, Kur'ân-ı Kerîm'de Melekü'l-mevt (Ölüm meleği) diye anılır. Bir işi ve emri zorla tatbik eden kuvvet ma'nâsnadır ki çeşitli ölüm hâdiseleri için mayıyetinde bulunan melekler vazife alır.

“Deki: Size müvekkel olan ölüm meleği canınızı alacak. (Ondan) sonra da Rabb'inize döndürüleceksiniz”.⁵⁸

Dinsizlerin ve günahkârların canlarını Nâziât (koparıcı) melekler şiddetle alırlar. Mü'minlerinkini ise, Nâşitât (Neşeli melekler) tatlı bir şekilde alırlar.

“Melekler, o kâfirlerin yüzlerine ve arkalarına vura vura ve -Tadın cehennem azâbını- (diye diye) canlarını alırken görmeliydin”.⁵⁹

“Hakikat, -Rabb'imiz Allâh'dır- deyib de sonra doğruluğu iltizam edenler (yok mu?). Onların üzerlerine (ölümleri zamânında) -Korkmayın, tasalanmayın, va'd olduğunuz cennete sevinin- diye diye melekler inecektir”.⁶⁰

Mikâil aleyhi's-selâm, hizmet eden anlamındadır ki kuvvetti ve nüfuzu, kâinâtın drerinliklerine kadar te'sir eder.

⁵⁶ -Nahl, 102.

⁵⁷ -Bakara, 98.

⁵⁸ -Secde, 11.

⁵⁹ -Enfâl, 50.

⁶⁰ -Fussilet, 30.

Tabiat olayları O'nun ve maiyyetindeki meleklerin faaliyeti ile meydana gelir. Rızıklarımız ve diğer tabiî ihtiyaçlarımız O'nun emirindedir.

İsrâfil *aleyhi's-selâm*, şan ve şeref anlamına gelir ki ,mhâ kânunun tat bik eder. Sur denilen ve mâhiyeti bizce bilinmeyen bir şey'e üfleyince çıkardığı sesin şiddetinden kâinâtın nizam ve intizâmı bozulacak, Allâhü Teâlâ'nın dilediği kimseler müstesnâ olmak üzere hekes ölecek, sonra onlar da ölüp hiçbir canlı kalmayacak, dağlar birbirine çarpıp toz hâline gelecek, denizler yanıp yok olacak.

Bir müddet sonra Sûra ikinci defa üfleyince de herkes dirilip mahşer yerinde toplanacaktır ki şu âyet-i kerîme'ler bunun açık birer ifâdesidir.

“Artık Sûr'a birinci üfürülüştü üfürüldüğü zaman”.

“Yerle dağlar yerlerinden kaldırılıb da yekdiğerine bir çarpışla hepsi toz hâline geldiği (zaman)”.

“İşte o zaman olan olmuş (kıyâmet kopmuş) dur”.

“Gök de yarılmış ve artık o, o gün za'fa düşmüştür”.

“Melek (ler) ise onun bucaklarındadır. O gün Rabb'inin arşını (bucaklardakilerin) üstlerinde bulunan sekiz (melek) yüklenir”.⁶¹

“(Birinci) Sûr'a üfürülmüş (üfürülecek), artık Allâh'ın diledikleri müstesnâ olmak üzere, göklerde kim varsa, yerde kim varsa düşüb ölmüştür (ölecektir). Sonra ona (Sûr'a) bir daha üfürülmüştür (üfürülecektir), O anda görürsün ki (ölüler dirilib) ayakda bakınıb duruyorlar”.

⁶¹ -Hâkka,13-17.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

“(Haşir) yeri Rabb’inin nuru ile ziyâlandı. Kitâb (amel defterleri) konuldu. Peygamberler ve şâhidler getirildi. (Allâh’ın kulları) arasında onlar aslâ haksızlığa uğratılmayacak, hak ve (adâlet) le hükmolundu”.

“Her nefis, ne yaptıysa (karşılığı) tamamen ödendi. Ne yapıyor idiye (zâten) O (Cenâb-ı Hakk), çok iyi bilendi”.⁶²

Bu dört büyük melek, risâlet rütbesine hâizdirler. Diğer meleklerin büyükleri ve onların resulleridirler. Bunlar, Peygamberlere ve sâlih kullara kuvvet ve metânet vermek için onların sıkıntılı zamanlarında onları teselli etmek, ma’neviyatlarını yükseltmek de görevleridir. Şöyle ki:

“Evet, siz sabr (u sebat) eder, (itâatsizlikden) sakınırsanız, bunlar (düşmanlar) da ansızın üetünüze gelecek olurlarsa Rabbniz size nişanlı beş bin meikle imdâd edecektir”.

“Allâh bu (imdâdı) size, başka değil, sırf (zaferin) bir müjdesi olsun, kalbleriniz onunla yatışsın diye yaptı. (Yoksa) nusret (ve zafer) ancak yegâne gâlib ve yegâne hukm sâhibi olan Allâh canibindedir”.⁶³

“Hani Rabb’in meleklerle -Şühbesiz ki ben sizinle berâberim. Haydi îmân eden (o mücâhid) lere sebât ilhâm edin- diye vahy ediyordu. –Ben, kâfirlerin yüreklerine korku salacağım. (Ey mü’minler) hemen vurun boyunlarının üstüne, vurun onların her bir parmağına (diyordu)”.

⁶² -Zümer, 67-70.

⁶³ -Âl-i imrân, 125-126.

“Bunun sebebi şudur. Çünkü onlar Allâh'a ve Rasûlüne karşı geldiler. Kim Allâh'a ve Rasûlü'ne karşı gelirse Allâh'ın cezâsı cidden çetindir”.⁶⁴

Melekler, isyankâr kullara verilen ilâhî cezâları da yerine getirirler.

“O gün (kıyâmet günü) semâ, bulutlar, parçalanacak, melekler (ellerinde amel defterleri bulunduğu halde hesâb için) indirilecek, indirilecek”.

“O gün hak (ve sâbit olan) mülk, çok esirgeyen (Rabb'in) dir. Kâfirler için ise o, pek yaman bir gün olmuştur”.

“O gün (her) zâlim (nedâmetle) iki elini ısırıb -Ne olurdu, ben o peygamberin mayyetinde (Allâh'a) bir yol edineyim- diyecektir”.⁶⁵

“Melekler, o kâfirlerin yüzlerine ve arkalarına vura vura ve -Tadın cehennem azâbını (diye diye)- canlarını alırken görmeliydin.

“Bunun sebebi, ellerinizin önce yaptığıdır, bir de Allâh'ın kullarına hakikaten zulümkâr olmadığıdır”.⁶⁶

“Melekler onların yüzlerine ve arkalarına vura vura canlarını alırken (halleri) nice olacak”

“Bu âkıbetin sebebi şudur: Çünkü hakikaten onlar Allâh'ı gazablandıran şey'lere tâbi' oldular da O'nun rızasından hoşlanmadılar, O da amellerini boşa çıkardı”.⁶⁷

⁶⁴ -Enfâl, 12-13.

⁶⁵ -Fûrkan, 25-27.

⁶⁶ -Enfâl, 50-51.

⁶⁷ -Muhammed, 27-28.

Melekler, insanların hidâyete erişmeleri, insanların afv ve mağfiret edilmesi için de duâ ederler.

“Göklerde nice melek vardır ki onların şefâatleri bile hiçbir şey'e yaramaz. Meğer ki (o şefâat) Allâh'ın dileyeceği ve râzı olacağı kimseler için izin vermesinden sonra ola”.⁶⁸

“Arşı yüklenen, bir de onun etrâfında bulunan (melekler), Rabb'lerini hamd ile (tenzih ve) tesbîh ederler. Ona îmân ederler. Mü'minlerin de bağışlanmasını isteyerek (şöyle derler): -Ey Rabb'imiz, Senin rahmetin ve ilmin her şey'i kuşatmıştır. O halde tevbe edenleri, senin yoluna uyup gidenleri bağışla. Onları cehennem azâbından koru-”.

“Ey Rabb'imiz, onları da, onların atalarından, zevcelerinden, nesillerinden sâlih olanları da -kendilerine va'd ettiğin- Adn cennetlerine sok. Azîz ve Hakîm olan (yegâne gâlib, hüküm ve hikmet sâhibi olan) şübhesiz ki (ancak) Sensin Sen”.

“Bir de onları her türlü fenâlıklardan koru. Sen, kimi kötülüklerden korursan o gün (âhiretde) muhakkak ki onu rahmet (ine mazhâr) etmişsindir”. Bu, en büyük necât ve saâdetin ta kendisidir”.⁶⁹

“Melekler, Rabb'lerini hamd ile tesbîh ediyorlar. Yeryüzündeki kimselerin (Mü'minlerin) bağışlanmalarını istiyorlar. Gözünüzü açın. Şübhesiz ki Allâh, Ğafûr ve Rahîm'dir (bağışlayıcı ve esirgeyicidir)”.⁷⁰

⁶⁸ -Necm, 26.

⁶⁹ -Mü'min, 7-8-9.

⁷⁰ -Şûrâ, 5.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Melekler, Peygamberleri takdis ederek onun bu dünyâdaki da'vâsında yardımcı olurlar.

“Şübhesiz ki Allâh ve melekleri o peygambere çok salât (ve tekrim) ederler. Ey îmân edenler, siz de ona salât edin, tam bir teslîmiyyetle de selâm verin”.⁷¹

Melekler, insanlara, hayırlı ve iyi olan şey'leri de telkin ederler.

“Hakikât -Rabb'imiz Allâhdır- deyib de sonra doğruluğu iltizam edenler (yok mu?) Onların üzerlerine -Korkmayın, tasalanmayın, va'd olduğunuz cennetle sevinin- diye melekler inecektir”.

“-Biz, dünyâ hayâtında da, âhiretde de sizin dostlarınızız. Çok yarlıgayıcı, çok esirgeyici (Allâh) dan bir fazl-u kerem olmak üzere, burada canlarınız neyi hoşlanırsa (hepsi) sizindir, burada ne isterseniz (hepsi) sizin-”.⁷²

“İnsan oğlu için bir şeytanın yaptığı telkinler, bir de meleklerin telkin ettiği şey'ler vardır. Şeytanın yaptığı telkinler insanları kötü yollara sevk etmek ve hakikatleri yalan olarak göstermek içindir. Meleklerin yaptığı telkinler ise, iyi ve güzel olan yolları göstererek hakikatlerin kabul edilmesi içindir.

Hafaza melekleri, insanları korurlar ve onların hayır ve şerr amellerini tesbit ederler.

“(Her insanın) önünde, arkasında kendisini Allâh'ın emriyle gözetleyecek ta'kîbci (melek) ler vardır.

⁷¹ -Ahzâb, 56.

⁷² -Fussilet, 30-32.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Bir Toplum, özlerindeki (güzel hal ve ahlâkı) değiştirip bozuncaya kadar Allâh şübhesiz ki onun (hâlini) değiştirip bozmaz.

Allâh bir toplumun da fenâlığını (azâbını) diledi mi artık onun reddine hiç bir (çâre) yokdur.

Onlar için Allâh'dan başka bir vefî (sâhib ve kurtarıcı) da yokdur".⁷³

Kirâmen Kâtibîn melekleri, insanların yaptıkları hayır ve şerr amellerini tesbit ederler.

"(Her insanın) önünde, arkasında kendisini Allâh'ın emriyle gözetleyecek ta'kîbci (melek) ler vardır.

"O, bir söz atmaya dursun, mutlak yanında hâzır bir gözcü vardır".

"(Bir gün bakarsın ki) ölüm baygınlığı, gerçek olarak gelmiş, -İşte bu, senin kaçtığın şey'- (denilmiştir) dir".⁷⁴

"Herkesin (dünyadaki) amelini kendi boynuna doladık. Kıyâmet günü onun için bir kitâb çıkaracağız ki neşr edilmiş olarak kendisine kavuşacak".

"Oku kitâbını, bu gün sana karşı, iyi hesâb görücü olarak kendi nefsin yeter".⁷⁵

Münker-Nekir (Kabir) melekleri, bunlar kabir de, insanları imtihan etmek için "Rabb'in kim, peygamberin kim, dînin ne, kitâbın ne, kible neresi gibi sül soracak meleklerdir ki insanların îmân ve amellerine göre ya çok güzel veyâ çok

⁷³ -Ra'd, 11.

⁷⁴ -Kâf, 18-19.

⁷⁵ -İsrâ', 13-14.

korkunç bir şekilde görüneceklerdir. Bu meleklerle, Fettânü'l-kabir (kabirde ki sorgu melekleri) de denilir.

Cennet melekleri, cennetin idarecileridir ki bunlara Hazene-i Cennet de denir.

Cehennem melekleri, cehennemin idarecileridir ki bunlara da Hazene-i Cehennem denir ki en büyüğü mâlik'dir.

Arş melekleri, bunlar arşı taşıyan meleklerdir ki bunlara da Hamele-i arş denir.

Hulâsa, Melekler, yemezler, içmezler, uyumazlar, erkeklikleri ve dişilikleri yoktur. Şekil değiştirebilirler. En kısa bir zamanda çok uzak mesâfelere gidip gelebilirler. Alâhü Teâlâ'nın her emrine itâat ederek gece gündüz ibâdet ederler. Sayılarını, çeşitlerini ve görevlerini ancak Allâhü Teâlâ bilir. **Cebrâil**, **İsrâfil**, **Mikâil** ve **Azrâil** *aleyhimü's-selâm*, meleklerin büyüklerindedir. **Kirâmen Kâtibîn** melekleri, her insanın sağında ve solunda bulunur ve yaptığı her işi yazar. **Münker**, **Nekir** melekleri, insan ölünce suâl sormak görevini yaparlar. **Hafaza** melekleri, **istiğfâr** melekleri ve daha isimlerini ve görevlerini bilmediğimiz bir çok melekler vardır. Kur'ân-ı Kerîm'de, bunların ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler olarak yaratılmış oldukları ifâde buyrulur.

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allâh'a mahsûsdur..."⁷⁶.

âyet-i kerîme'sinde ifâde buyurulduğu gibi, Cenâb-ı Hakk ile peygamberleri ve sâlih kulları arasında elçilik görevi yaparlar ki bu görevlerini ya vahy ile veyâ ilhâm ile veyâ sâdik rû'yâ ile tebliğ ederler.

⁷⁶ -Fâtır, 1.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

1-Bütün yaratılmışların en efdali, **Hazreti Muhammed** *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem'*dir.

Aynı zamanda ezeldeki rûhlar âleminde iken hem ilk insan, hem ilk peygamber, hem de dünyâ âlemine teşrif edince âlemlere rahmet, **Ma'rifetü'llâh**'a da'vet, insanlara ve cinlere nûr saçan **Raûf** ve **Rahîm** sıfatlarının sâhibi, kendisinden önce gelenler ile kendisinden sonra gelenlerin en son ve en büyük bir peygamber olarak inandığı müjdeleyici ve uyarıcı bir **peygamber** olarak gönderilen son peygamberdir ki tüm peygamberler, Tevrat ve İncil gibi kitâblar, böyle bir peygamberin geleceğini *-sıfatları ile birlikde-* ümmetlerine müjdeleyip haber vermişlerdir.

2-O'ndan sonra diğer peygamberler;

3-O'nlardan sonra meleklerin büyükleri olan Cebrâil, İsrâfil, Mikâil, Azrâil *aleyhimü's-selâm'*dir.

4-O'nlardan sonra peygamberlerin dışındaki **halifelik** vasfına namzet sâlih ve müttekî insanlar;

5-O'nlardan sonra da Büyük meleklerden başka tüm meleklerdir.⁷⁷

6-Diğer insanlar

“Peygamberlerden sonra insanların en efdali (en şerefli), Hazreti Ebû Bekri's-siddîk, sonra Hazreti Ömer ibni'l-Hattâb, sonra Hazreti Osmân ibn-i Affân, sonra Hazreti Ali ibn-i Ebî Tâlib *radiye'llâhü anhüm'*dür. Onlardan sonra da Rasûlü'llâh

⁷⁷ -Fıkh-ı ekber, İmâm A'zâm rahmetü'llâhi aleyh.

İslâm Dîni (İtikad, İbâdet ve Ahlâk). Ahmed Hamdi Akseki.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

aleyhi's-selâm'ın Ashâb-ı Kirâm'ı ve -sıdk, ihlâs, huşû', hudû' ile ibâdet ve kulluk yapan diğerk Müslümân'lardır".⁷⁸

BEŞİNCİ BÜLÜM

ALLÂHÜ TEÂLÂ'NİN KİTÂBLARINA İMÂN

İmân'ın şartlarından biri de mukaddes kitâblara inanmaktır.

Allâhü Teâlâ, kullarının dünyâ ve âhîret saâdetlerini te'min etmek için insanların içlerinden dilediğı kimseleri peygamber olarak seçmiş ve bunlar vâsıtasıyla insanlara kendi irâdelerini, emirlerini, hıkmnetni, Cebrâil aleyhi's-selâm vâsıtasıyla veyâ başka bir şekilde vahy ve ilhâm ile bildirip duyurmuşdur. O peygamberler de Allâhü Teâlâ'dan aldıklarını aynen insanlara tebliğ edip bildirmişlerdir.

Bu kitapların bir kısmına Suhuf (Sahîfeler) denir ki bunlar küçük birer kitapçık hâlinededir. Hazreti Âdem aleyhi's-selâm'a on sahife, Hazreti Şit aleyhi's-selâm'a elli sahife, Hazreti İdris aleyhi's-selâm'a otuz sahife, Hazreti İbrâhim aleyhi's-selâm'a on sahife olarak indirilmiştir.

Büyük kitâblar ise dört tâne olup Hazreti Mûsâ aleyhi's-selâm'a **Tevrat (Ahd-i Atik)**, Hazreti Dâvud aleyhi's-selâm'a **Zebur**, Hazreti İsâ aleyhi's-selâm'a **İncil (Ahd-i Cedid)**, Hazreti Muhammed aleyhi's-selâm'a da **Kur'ân-ı Kerîm** olarak verilip indirilmiştir. Bu kitâbların hepsine **Semâvî** ve **İlâhî** kitâblar denir ki Allâhü Teâlâ tarafından adı geçen peygamberlere nâzil olmuşlardır.

⁷⁸ -Fıkh-ı ekber, İmâm A'zâm *rahmetü'llâhi aleyh*

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Allâhü Teâlâ tarafından, zikri geçen peygamberlere vahy veya başka ilham şeklinde bildirilmiş olan bu kitâblar, insanların din ve dünyasına, i'tikad, ibâdet, ahlâk, muâmelâtına, onların madden ve ma'nen yükselmelerine, dünyâda ve âhirette mutlu olmalarına âit hükümler yer aldığından bunların hepsine şeksiz ve şübhesiz olarak inanmak, erkek ve kadın her Müslüman için farzdır. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmuştur:

“Size benden bir hidâyet (ci rehber) gelir de kim benim hidayetimin izince giderse artık onlara hiçbir korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değildir”.⁷⁹

“O peygamber de, kendisine Rabb'inden indirilene îmân etdi, Mü'minler de (îmân etdi) Onlardan her biri Allâh'a, O'nun meleklerine, kitâblarına, peygamberlerine inandı. Onun (Allâh'ın) peygamberlerinden hiç birini diğerlerinin arasından ayırmayız (hepsine inanırız), dinledik, itâat etdik. Ey Rabb'imiz, mağfiretini isteriz. Son varış (ımız) ancak Sanadır, dediler”.⁸⁰

“Şübhesiz ki bu (emirler ve nehiyer), evvelki sahifelerde”, “İbrâhim ile Mûsâ'nın sahifelerinde de vardır”.⁸¹

Belli bir topluma gönderilmiş olan **Tevrat, Zebûr** ve **incil**'in asılları, muhtelif şekillerde bozmuş olduğundan bunların hepsini nesh eden (hükümsüz bırakan) **Kur'ân-ı Kerîm**, son peygamber Hazreti muhammed *aleyhis's-selâm* vasıtasıyla tüm insanlara gönderilib tebliğ etdirilmiştir.

⁷⁹ -Bakara, 38.

⁸⁰ -Bakara, 285.

⁸¹ -A'lâ, 18-19.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Kur'ân-ı Kerîm, Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem* zamanından zamanımıza kadar, tek bir harfine herhangi bir zarar gelmeden tevâtüren gelmiş, kıyâmete kadar da aynı şekilde devam edecektir.

Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*, tüm insanlara gönderilmiş bir peygamber olduğu gibi, O'nun Allâhü Teâlâ'dan vahy alıp insanlara tebliğ etmiş olduğu Kur'ân-ı Kerîm de tüm insanlar içindir. Dileyen O'na îmân edip Müslümân olur; dileyen de küfür, nifâk ve şirk içinde kalıp dünyâda ve âhirette perişan olur.

“Ey Peygamber, Biz seni hakikaten bir şâhid, bir müjdecî ve bir korkutucu ve Allâh'a, O'nun emriyle bir da'vetci ve nûr saçan bir kandil olarak gönderdik”.⁸²

“Hakîkat, biz seni bir şâhid; (Mü'minlere cenneti müjdeleyici) bir müjdecî; (Kâfirlere, fâsıklara, müşriklere cehenne mi haber verici) bir korkutucu olarak gömderdik”.⁸³

“(Habîbim) de ki: -Ey insanlar, şübhesiz ben göklerin ve yerin mülk (-ü tasarruf) una mâlik olan, kendisinden başka hiç bir tanrı olmayan, diriltmekte ve öldürmekte bulunan Allâh'ın size, hepinize gönderdiği Peygamberim. O halde Allâh'a ve Ümmî Nebi olan Rasûl'üne, ki kendisi de o Allâh'a ve O'nun sözlerine îmân etmekte olmalıdır, îmân edin, O'na tâbi' olun. Tâki doğru yolu bulmuş olasınız”.⁸⁴

⁸² -Ahzâb, 45-46.

⁸³ -Fetih, 8.

⁸⁴ -A'râf Sûresi, âyet 158.

ALTINCI BÖLÜM

PEYGAMBERLERE İMÂN

İmân'ın şartlarından birisi de Peygamberlere inanmaktır ki Allâhü Teâlâ, ilâhî kânunlarını, vahy sûreti ile, en sevgili kulları olan Peygamberlere bildirmiş, onlar da Allâhü Teâlâ'dan vahy ile aldıkları bu ilâhî kânûnları, ümmetlerine tebliğ edip öğretmişlerdir.

İlk peygamber Hazreti Âdem *aleyhi's-selâm*, son peygamber de Hazreti Muhammd *aleyhi's-selâm*'dir. Bu ikisinin arasında bir çok peygamberler gelip geçmiştir ki bunların sayısını ancak Allâhü Teâlâ bilir. Kur'ân-ı Kerîm, her topluluğa bir peygamber gönderilmiş olduğunu bildirmektedir. Bunların bir kısmının isimleri ve hangi topluluğa peygamber gönderilmiş olduğu bildirilmiş, diğerleri bildirilmemiştir.

Her peygamber, belli bir topluluğa, belli bir kavme peygamber olarak gönderilmiş olduğu halde, en son peygamber olan Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, yer yüzündeki bütün insanlara, hattâ bütün mahlûkâta peygamber olarak gönderilmiştir. Bunun için O'nun peygamberliği yalnız bir kavme, bir topluluğa, bir millete, bir zamâna, bir yere mahsûs değildir.

Peygamberler, dîn ve şerîat vaz' edemezler ve kendiliklerinden bir hüküm de koyamazlar. Onların vazîfeleri, sâdece Allâhü Teâlâ'dan vahy ile aldıkları dînî hükümleri, ümmetlerine tebliğ edip öğretmek ve Allâhü Teâlâ ile kulları arasında elçilik görevini yapmaktır.

Her peygamberin getirdiği şerîatin veyâ kendisinden önceki peygamberin şerîati ile amel ettiği dînin

İslâm Akâidi. İslâm Dîni'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

esâslarının aslında ve ruhunda, 1-Dîni muhâfaza, 2-Nefsi muhâfaza, 3-Aklı muhâfaza, 4- Nesli muhâfaza, 5-Malı muhâfaza esâsıdır.

Kur'ân-ı Kerîm'de ismi geçen peygamberlerin isimleri (28) tâne olup şunlardır:

- 1-Âdem *aleyhi's-selâm.*
- 2-İdrîs *aleyhi's-selâm*
- 3-Nûh *aleyhi's-selâm.*
- 4-Hûd *aleyhi's-selâm.*
- 5-Sâlih *aleyhi's-selâm.*
- 6-Lût *aleyhi's-selâm.*
- 7-İbrâhîm *aleyhi's-selâm.*
- 8-İsmâîl *aleyhi's-selâm.*
- 9-İshâk *aleyhi's-selâm.*
- 10-Ya'kûb *aleyhi's-selâm.*
- 11-Yûsûf *aleyhi's-selâm.*
- 12-Şuayb *aleyhi's-selâm.*
- 13-Hârûn *aleyhi's-selâm.*
- 14-Mûsâ *aleyhi's-selâm.*
- 15-Dâvûd *aleyhi's-selâm.*
- 16-Süleymân *aleyhi's-selâm.*
- 17-Eyyûb *aleyhi's-selâm.*
- 18-Zü'l-kifl *aleyhi's-selâm.*
- 19-Yûnûs *aleyhi's-selâm.*
- 20-İlyâs *aleyhi's-selâm.*
- 21-El-yesa' *aleyhi's-selâm.*
- 22-Zekeriyyâ *aleyhi's-selâm.*
- 23-Yahyâ *aleyhi's-selâm.*
- 24-Îsâ *aleyhi's-selâm.*
- 25-Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm.*
- 1-Uzeyr *aleyhi's-selâm.*
- 2-Lukmân *aleyhi's-selâm.*
- 3-Zü'l-karneyn *aleyhi's-selâm.*⁸⁵

⁸⁵ -Uzeyr, Lukmân ve Zü'l-karneyn *aleyhimü's-selâm*'ın peygamber olup olmadıkları ihtilâfıdır.

“Ey îmân edenler, Allâh’a, O’nun peygamberine ve gerek o peygamberine âyet âyet indirdiği Kitâb’a, gerek daha evvel indirdiği kitaba îmân edin. Kim Allâh’ı, meleklerini, kitâblarını, peygamberlerini, âhiret gününü inkâr ederek kâfir olursa o, muhakkak ki uzak bir sapıklıkla sapıb gitmiştir”.⁸⁶

Peygamberlik mertebesi, Allâhü Teâlâ’nın insanlara bahsettiği ilâhî bir mertebedir ki hem şerefi, hemde sorumluluğu çok büyüktür.

“Allâh, hem meleklerden, hem insanlardan peygamberler seçer. Şübhesiz ki Allâh, (her şey’i) hakkıyla işiden, kemâliyle bilendir”.⁸⁷

“Onlara bir âyet geldiği zaman derler ki: Allâh’ın peygamberlerine verilenler gibi bize de verilinceye kadar aslâ îmân etmeyeceğiz. Allâh, elçiliğini nereye vereceğini çok iyi bilendir. Cürüm işleyen onları, yapageldikleri hilekârlıklar sebebiyle, Allâh katından bir horluk ve çetin bir azâb çarpacaktır”.⁸⁸

“Ey îmân edenler, Allâh’dan korkun, O’nun peygamberine de îmân edin ki size rahmetinden iki (kat) nasîb versin...”.⁸⁹

Şit *aleyhi’s-selâm*’ın ismi, bu peygamberler arasında geçmez. Âdem *aleyhi’s-selâm*’dan sonra peygamberlik, Allâhü Teâlâ tarafından Şit *aleyhi’s-selâm*’a verilmiştir. Âdem *aleyhi’s-selâm*’ın en güzel ve sevimli oğludur. Kendisine, tevhd ve tesbih esâslarını içeren elli sayfalık bir kitâb verilmiş ve kardeşlerinin reisi olmuştur.

⁸⁶ -Nisâ’, 136.

⁸⁷ -Hacc, 75.

⁸⁸ -En’âm, 124.

⁸⁹ -Hadîd, 28.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Tüm peygamberler, bizim gibi birer insandırlar. Bunun için onlar da doğarlar, büyürler, yerler, içerler, evlenirler, çoluk çocuk sâhibi olurlar, hastalanırlar ve günün birinde ömürlerini ve görevlerini tamamlayıp rahmet-i rahmana kavuşurlar ki bunların hepsi de peygamberler hakkında **câizdir**.

Peygamberler hakkında **vâcib** olan şey'ler de şunlardır ki bunların zıddı olan şey'ler, onlarda bulunmaz.

1-**Sıdk** : *Doğru olmak,*

2-**Emânet** : *Güvenilir olmak,*

3-**Fetânet** : *Akıllı ve zekî olmak,*

4-**İsmet** : *Günahlardan korunmuş olmak,*

5-**Tebliğ** : *Şerîat hükümlerini (dînî hükümleri) ümmetlerine eksiksiz olarak olduğu gibi bildirip duyurmak.*

Bütün Peygamber'lerin görevi, Allâhü Teâlâ'dan vahy ile aldıkları emir ve nehiy'leri, *-bi'z-zât yaşayarak-* eksiksiz olarak ümmetlerine tebliğ edip bildirmektir ki bu görev, onların en başta gelen ve sorumluluğu çok büyük olan yükümlülüklerindedir.

Bunun için **“İ'lâ-i kelimetü'llâh** : *İslâm Dini'ni ve Tevhîd akâidesini şânına lâyık bir şekilde yüceltip yayma*”, İslâm'da esâsıdır ve her şeyden önce gelen **farz** bir vazîfedir.

Bu esâsa binâendir ki **“Fî sebîli'llâh**” bir cihâd'da, *“Allâh rızası için Allâh yolunda yapılan bir mücâdele ve mücâhedede*”, İslâm'ı teklif ve tebliğ edip hakk ve bâtili belirttikden, İslâm'ın ve Müslümân'ların gâlibiyet ve hâkimiyeti tehakkuk etdikden sonra, bir kimseyi zorla İslâm

Dîni'ne girmeye zorlama yoktur. Bunun için insanlar, İslâm Dîni'nin emir ve nehiyleri ve diğer hükümleri tebliğ edilip gözlerinin önüne ap-açık serilip anlatıldıktan sonra kendi hür irâdeleri ile kendi inanç ve ibâdetlerinde serbest bırakılırlar.

İnsanların peygamberlere olan ihtiyâcı

İnsanlar doğarken akıl ve basirete mâlik olarak doğduklarından irâdesi tüm mevcûdât üzerinde hâkim olan ezeli ve ebedî bir yaratıcının mevcûdiyyetini akıl ve irâdesi ile bulub bilebilir ve bu suretle ruhunu huzur ve sükûna kavuşdurur. Fakat yaratanın isim ve sıfatlarını, Ona nasıl kulluk ve ibâdet yapılacağını, onun rızasının nasıl kazanılacağını, hayır ve şerri, fazîlet ve rezîleti, helâl ve haramı, gelecek hayâtı, âhiret âlemindeki mükâfât ve mücâzâtı bilemez. İşte bunun içindir ki kulları hakkında sonsuz rahmet ve ihsan sâhibi olan Allâhü Teâlâ, kullarının bu şekildeki ihtiyaçlarını karşılamak ve onları dünyevî ve uhrevî her türlü felâketden kurtarmak için peygamberler göndermek suretiyle bunları tebliğ ettirib açıklamış ve doğru yolu göstermiştir ki şu âyet-i kerîme'ler ve bunlar gibi olan diğer âyet-i kerîmeler, bunun apaçık bir ifâdesidir. Bunun için her peygamber ümmetleri için birer hidâyet güneşi, onları karanlıklardan aydınlıklara çıkaran birer rehberdir.

“Ey Peygamber, Biz seni hakikaten bir şahid, bir müjdecî ve bir korkutucu ve Allâh'a, O'nun emiriyle bir da'vetci ve nûr saçan bir kandil olarak gönderdik”.⁹⁰

“Andolsun ki bir her ümmete: Allâh'a kulluk edin, putlara (tapmak) dan kaçının diye bir peygamber göndermişizdir”.⁹¹

⁹⁰ -Ahzâb, 45-46.

“Biz bir peygamber gönderinceye kadar (hiçbir kimseye ve hiçbir topluma) azâb etmeyiz”.⁹²

Peygamberlerin tebliğâtından haberi olmayan insanlar ise, Allâhü Teâlâ'nın varlığını ve birliğini kendi akıl ve irâdeleri ile bulup inanmak mecburiyetindedir. Fakat Ona nasıl ibâdet ediceğini bilmediği için bunlardan sorumlu olmaz.

Peygamberlik ne suretle sâbit olur?

Bir peygamberin peygamber olduğu, onun göstereceği mu'cizeler (olağanüstü şey'ler) ile bilinir. Mu'cize ise, peygamberlik da'vâsında bulunan bir kimsenin bu iddialarının doğru olduğunu isbat etmek için Allâhü Teâlâ'nın kudreti ile göstermeye muvaffak olduğu şey'lerdir. Meselâ, peygamber isen ayı ikiye böl, kervanlarımızın nerede ve nasıl olduklarını bize haber ver gibi ki bunları gösterince inananlar mü'min, inanmayanlar kâfir olur. Bununla berâber her peygamberin gösterdiği mu'cizeker, kendi ümmetinin ilmi ile alâkalı olur ki onlardan üstün olduğunu gösterip sustursun. Hazreti Mûsâ aleyhi's-selâm aşasının ejderha olup bütün sihirbazların sihir âletlerini yutup yok ettikten sonra tekrar as3a olması gibi

Hazrei Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın da çeşitli şekillerde mu'cizeleri vardır ki bunların en başında Kur'ân-ı Kerîm gelir ki onun benzerinden bir sûre veyâ on âyet getirmeleri teklif edilince, inanmayanları büyük bir acz içinde bırakmıştır. Mi'râca çıktığından bahs ederken Mescid-i Aksâ'nın yapısının şekilleri ve kervanlarının durumu sorulunca büyük bir acz içinde kalarak yine îmân etmemişlerdir. Ayın onbeşinci gününde ayı ikiye bölde inanılm diyenleri, parmağı ile işâret

⁹¹ -Nahl, 36.

⁹² -İsrâ', 15.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

edip ayı ikiye böldüğü ve ay iki defa bölünüp birleştiğini gördükleri halde yine acz içinde kalıp îmân etmemişlerdir.

Mu'cize olmayan diğer ba'zı haller

İrhas: Peygamber olacak bir zâtın, peygamber olmadan önce gösterdiği olağan üstü hallerdir ki îsâ aleyhi's-szelâm'ın daha çocuk iken konuşması, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın El-Emîn unvanını alması gibi.

Kerâmet: İ'tikâdî sağlam, amelde kusur ve günahdan uzak olan ve velî dediğimiz bir zâtın göstermiş olduğu olağan üstü hallerdir. Hazreti Ömer *radiye'llâhü anh*'ın Mescid-i Nebîde hutbe okurken harb meydanındaki tehlikeli hâli görüp “*Yâ Sâre, dağı tut*” demesi ve Kumandan Sâre'nin de bu sözü işitip tedbir alarak zafer kazanması; Süleyman *aleyhi's-selâm*'ın veziri Âsaf'ın Belkıs'ın tahtını bir anda oraya getirmesi gibi.

Meûnet: amelleri ve ahlâkı güzel olan bazı mü'minlerde, bir iddiaya dayanmadan zuhur eden harikalardır. Bazı mü'minlerin büyük sıkıntı ve musibetlerden kurtulmaları, kolaylıkla maişet tedarik etmeleri, büyük bir tehlikeyi kolayca atlatabilmeleri gibi.

İhanet: Küfrü ve isyanı açık olan bir kimsenin elinden, kendi isteğinin aksine zuhur eden harikadır. Müseylemetü'l-Kezzap gibi.

İstidrac; küfrü ve isyanı açık olan bir kimselerin elinden, kendi arzularına muvafık olarak zuhur eden harikalardır. Şeytanın, kıyamete kadar kendisine müsaade edilmesi için yaptığı duanın kabul edilmesi gibi ki bu hal, onun azâbını artırdıkça artırır.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Sihir: Bir takım fennî vâsıtalar ile meydana getirilen acâyib şey'ler ile ilgili bir mevî san'atdır ki böyle şey'lere inanmak ve yapmak şiddetle men edilmiştir.

Allâhü Teâlâ'nın Peygamberlere vahy ve ilhâmı

Vahy, gizli konuşmak, fısıldamak, seslenmek, konuşmak, irsâl, ilhâm, emir ve işâret ma'nâlarıdır.

İstılahda ise, Allâhü Teâlâ'nın dilediği şerî hükümleri peygamberlerine bildirmesi anlamındadır. Allâhü Teâlâ'nın vahyi ve ilhâmı, peygamberlere olduğu gibi meleklerle, insanlara, hayvanlara ve gerekli görülen diğer mahlûkâta da olabilir ki şu âyet-i kerîme'ler bunun açık bir delilidir:

“Hani Rabb'in meleklerle: Şübhesiz ki ben sizinle berâberim. Haydi îmân eden (o mücâhidlere) sebat ilhâm edin, diye vahy ediyordu. Ben kâfirlerin yüreklerine korku salkacxağım. (Ey mü'minler) hemen vurun boyunlarının üstüne, vurun onların herb bir parmağına, (diyordu)”⁹³

“Hani havârlere: Bana ve rasûlüme îmân edin, diye ilhâm etmişdim. Îmân etdik. Hakîkî Müslümanlar olduğumuza Sen de şâhid ol, demişlerdi”⁹⁴

“Mûsâ'nın anasına: Onu emzir, ona karşı sana bir tehlike gelirse kendisini denize (Nil nehrine) bırak. (boğulacağından) korkma, kederlenme. Çünkü biz onu sana geri döndüreceğiz. Hem onu peygamberlerden biri de yapacağız, diye vahyettik”⁹⁵

“Rabb'in bal arısına: Dağlardan, ağaçlardan ve (insanların senin için yapacakları) çardaklardan evler

⁹³ -Enfâl, 12.

⁹⁴ -Mâide, 111.

⁹⁵ -Kasas, 7.

(kovanlar) **edin, sonra meyve (ve çiçek) lerin her birinden ye de Rabb'inin** (bal i'mâlinde öğrettiği ve) **kolaylıklar gösterdiği yayılım yollarına git, diye ilhâm etdi. Onların karınlarından (ağızlarından) renkleri çeşitli şerbet (bal) çıkar ki onda insanlar için şifâ vardır. İşte bunda da tefekkür edecek bir zümre için elbette bir âyet var**".⁹⁶

"Sonra (irâdesi) göğe **-ki o bir buhar hâlinde idi-doğruldu da ona ve arza -ikiniz de ieter istemez gelin-buyurdu. Onlar da isteye isteye geldik- dediler**".

"Bu suretle onları yedi gök olmak üzere iki günde vucûde getirdi. Her gökde ona âit emri vahyetdi. Dünyâ göğünü de kandillerle domatdık. (Onu âfetlerden) koruduk. İşte (bütün) bu (nlar), **O mutlak kâdir, O her şey'i hakkıyla bilen (Allâh) ın takdiridir**".⁹⁷

Vahy'in mertebeleri

1-Rü'yâ-i sâdika veyâ sâliha: Hazreti Muhammed aleyhi'selâm'ın gördüğü nrü'yâlar sabah yıldızı gibi vâzih ve âşikjâr zuhur ederdi.

2- İlhâm: Hazreti Muhammed *aleyhi's-Selâm*, uyanık iken vazifeli melek Ona görünmeksizin getirdiği vahyi kalbine ilkâ' etmesi hâlidir. Bu hal, mücerred bir ilhâm değil, vahy-i lâhî olan bir ilm-i zarîrîdir Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* da bunu kendi sözleriyle ifade ederek Ashâb-i Kirâm'ına bildirirdi ki bunun ma'nası Allâhü Teâlâ'dan, lâfzı da Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'dandır ki Hadîs-i kudsî'ler bu cümledendir. Bu şekilde vahy edilenlere Vahy-iğayr-i Metluvv denir.

⁹⁶ Nahl, 68-69.

⁹⁷ Fussilet, 11-12.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

3-Vazîfeli meleğin insan suretine girerek Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'a Allâhü Teâlâ'nın emirlerini vahy etmesi hâlidir ki buna da Vahy-i Metluvv denir. Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm* da Allâhü Teâlâ'dan vahy ile almış olduğu bu emirleri ve Kur'ân'ı, Ashâb-ı Kirâm'ına aynen bildirir, onlar da aynen öğrenip ezberlerlerdi.

4-Melek, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'a çan çingirtasına benzer bir ses ile hitab ederdi ki bu ses meleğin ya kendi sesi veyâ kanatlarının sesidir. Bu ses bitince hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'a bir ferahlık gelirdi. Çünkü bu şekildeki bir vahy, en ağır bir vahy şekli olduğundan kalbi, Allâhü Teâlâ'nın hitabının heybeti ile titrerdi. Bu şekilde vahy edilen âyet-i kerîmeler, daha ziyâde tehdîd ve va'd-i ilâhiyi ihtiva ederlerdi. Bu şekildeki bir vaye, perde arkasından vukû bulan vahy de denilmektedir.

5-Cibril *aleyhi's-selâm*'ın kendi aslî sureti ve heybeti ile görünerek vahy etmesi hâlidir Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*, Cibril *aleyhi's-selâm*'ı bu şekli il kere görmüştür ki biri Hirâ dağındaki ilk vahy esnâsında, diğeri de Mi'râc gecesinde görmüştür.

“Andolsun ki O, O’nu (Cebrâil *aleyhi's-selâm*’ı) diğeri bir def’a da Sitretü’l-müntehâ’nın yanında gördü”.⁹⁸

“Andolsun ki O (sâhibiniz Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*) onu (Cibril *aleyhi's-selâm*’ı) apaçık ufukda görmüştür”.⁹⁹

6-İsmâ' veyâ Kitâb şeklinde vukû' bulan bir vahy şeklidir ki böyle bir vahy, vahyin en yüksek mertebesidir. Hazreti

⁹⁸ -Necm, 13-14..

⁹⁹ -Tekvir, 23.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Muhammed *aleyhi's-selâm*'a, Mi'rac'da, vâsitasız olarak beş vakit namazın vahy edilmesi; Hazreti Mûsâ *aleyhi's-selâm*'a Tûr'da Tevrat Levhaları'nın yazılı bir kitab hâlinde verilmesi gibi.

7-Arada bir vasıta olmaksızın doğrudan doğruya yapılan bir vahiy (hitab) şeklidir ki Kıyâmet'den sonra Mahşer'de Allâhü Teâlâ'nın (mü'min) kullarına hitâb etmesi gibi ki hadis-i şerîf'de şöyle buyurulmuştur:

“İçinizden hiçbir kimse yoktur ki kıyâmet gününde Rabb-i müteâl, aralarında hiçbir tercüman, müşahedeye mâni' olacak hiçbir hicâb olmaksızın kendisi ile konuşmasın”.

Son peygamber ve peygamberlik kapısı

Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*, tüm peygamberlerin sunucusudur. **Hâtemü'l-enbiyâ** dır. Peygamberlik, O'nda son bulmuş olduğundan O'ndan sonra hiçbir peygamber gelmeyecektir. Getirdiği din ve şariat esâsları kıyâmete kadar hiç bozulmadan devam edecektir. Bunun için âyet-i kerîme'lerde şöyle buyurulmuştur:

“Muhammed, adamlarınızdan hiç birinin babası değildir. Fakat O, Allâh'ın rasûlü ve peygamberlerin sonucusudur”.¹⁰⁰

“Ey Peygamber biz seni bir şâhid, bir müjdeci, bir korkutucu ve Allâh'a, O'nun emri ile bir da'vetci ve nur saçan bir kandil olarak gönderdik”.¹⁰¹

“Ey insanlar, şübhesiz ben göklerin ve yerin mülk (-ü tasarruf) una mâlik olan, kendisinden başka hiçbir Tanrı

¹⁰⁰ -Ahzâb, 40.

¹⁰¹ -Ahzâb, 45-46.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

bulunmayan, hem diriltlen, hem öldüren Allâh'ın size, hepinize gönderdiği peygamberim. O halde Allâh'a ve O'nun ümmî nebiy olan rasûlüne -ki kendisi de o Allâh'a ve O'nu sözlerine îmân etmekte olmaktadır- îmân edin, ona tâbi' olun. Tâki doğru yolu bulmuş olasınız".¹⁰²

"Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki ni'metimi tamamladım ve size dîn olarak Müslümân'lığı beğenib seçtim ve ondan (ve onun icâblarını yerine getirenlerden) râzî oldum".¹⁰³

"Hak dîn, (insanları dünyevî ve uhrevî mutluluğa erdiren gerçek düzen, gerçek sistem, gerçek rejim, gerçek inanış, Ehl-i sünnet ve'l-cemâat esâslarına göre)), Allâh indinde (ancak) İslâm'dır".¹⁰⁴

"Kur'ân'ı biz indirdik, biz. O'nun koruyucuları da şübhesiz ki biziz".¹⁰⁵

ÂHİRET GÜNÜNE İMÂN

İmân'ımı şartlarından birisi de âhîret gününe îmândır ki şu âyet-i kerîme'ler ve benzerleri, âhîret gününe ve âhîret hayâtına inanmanın zarûrât-i dîniyyeden olduğunu apaçık bize gösterip ifâde etmektedir:

"Ey îmân edenler, Allâh'a, O'nun peygamberine ve gerek o peygamberine âyet âyet indirdiği kitaba, gerek daha evvel indirdiği kitaba îmân (da sebât) edin. Kim Allâh'ı, meleklerini, kitâblarını, peygamberlerini, âhîret

¹⁰² -A'râf, 158.

¹⁰³ -Mâide, 3.

¹⁰⁴ -Âl-i İmrân 19.

¹⁰⁵ -Hicr, 9.

gününi inkâr ederek kâfir olursa o, muhakkak ki (doğru yoldan) uzak bir sapıklıkla sapıp gitmiştir".¹⁰⁶

"Ve o saat elbette gelecektir. Onda hiç şübhe yoktur. Muhakkak Allâh Kabirlerde olan kimseleri de diriltib kaldıracaktır".¹⁰⁷

Âhîret hayâtı, kıyâmet kopup yerlerin göklerin nizam ve intizamı bozulduktan sonra, Allâhü Teâlâ'nın emri ile yeni âlemlerin vücûde gelmesiyle başlayıp sonsuza kadar devam edecek olan yeni bir hayat âlemidir.

"O'nun zâtından başka her şey' helâk olucudur. Hüküm O'nundur ve siz ancak O'na döndürül (üb götürül) eceksiniz".¹⁰⁸

"(Yer) üzerinde bulunan her canlı fânidir".

(Ancak) azamet ve ikrâm sâhibi olan Rabb'inin zâtı bâkî kalacaktır".¹⁰⁹

"Ey ins ve cin, ileride (kıyâmet gününde) siz (in hisâbınızı görmey) e yöneleceğiz".

"Ey cin ve insan cemâat (ler) i (işte o zaman), Göklerin ve yerin bucaklarından geçmeye (kaçıp kurtulmaya) gücünüz yetiyorsa -ki (Allâh'ın bahş edeceği) bir kudretle olmadıkca asla geçemezsiniz- haydi geçin (kurtulun)".¹¹⁰

Âyet-i kerîmelerine göre, **Kıyâmet, İsrâfil aleyhi's-selâm** 'ın **"Sûr"** denilen ve mâhiyeti bizce bilinmeyen bir şey'e üfürmesi ile, *-Allâhü Teâlâ 'nın dilediklerinden başka-* tüm

¹⁰⁶ -Nisâ', 136.

¹⁰⁷ -Hacc, 7.

¹⁰⁸ -Kasas Sûresi, âyet 88.

¹⁰⁹ -Rahmân, 26-27.

¹¹⁰ -Rahmân, 31 ve 33.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılmas ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

yaratılmışların hayatlarının son bulacağı, *-bir müddet sonra bunların da öleceği-*, bu sûretle Allâhü Teâlâ'dan başka hiç bir canlı kalmayacağı, kâinâtın nizam ve intizâmının bozulup yok olacağı, yeni bir nizam ve intizâmın kurulacağı, bütün ölülerin dirilip hayat bulacağı gündür ki bu güne,

"Kıyâmet-i kübrâ' :*Büyük kıyâmet "*, denir.

Bu günün dehşeti, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ifade buyrulur:

"Ey insanlar, Rabb'iniz (in azâbı) dan sakının. Çünkü o kıyâmet gününün sarsıntısı müthiş bir şey'dir. Onu gördüğünüz gün, her emzikli kadın emzirdiğinden vaz geçer. Her gebe kadın çocuğunu düşürür. İnsanları da sarhoş bir halde görürsün. Oysa onlar sarhoş değillerdir, fakat Allâh'ın azâbı çok şiddetlidir".¹¹¹

İşte bu hal, "**Kıyâmet-i Kübrâ**" denilen **büyük bir kıyâmet**'dir ki bütün insanların ve dünyânın başına kopacak; kâinâtın nizam ve intizâmı bozulup mevcûd âlemler başka bir âlem olacak, bu sûretle de ebedî bir yaşam yeri olan **Cennet** ve **Cehennem** hayatı başlayacaktır.

İsrâfil aleyhi's-selâm'ın, "**Sûr**" denilen ve mâhiyeti bize bilinmeyip Cenâb-ı Hakk tarafından bilinen ve çok şiddetli bir ses çıkaran bir şey'e üfürmesidir ki "**Ölüm nefhası**" ve "**Tekrar dirilme nefhası**" olmak üzere iki kere vukû' bulacaktır.

a-Nefha-i fezâ' :*Korku ve dehşet nefhası.*

¹¹¹ -Hacc, 1-2.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Bu üfleme, kıyâmetden önce, hakîkî îmân sâhibi olup samîmî olarak **-Tevhîd esâslarına göre- "Lâ ilâhe illâ'llâh"** diyen tek bir kimse kalmayınca olacak; bu sûretle hiç bir sâlih kimse kalmayınca da kıyâmet, kâfirler, münâfıklar, müşrikler, şerîrler üzerine kopacak ve hakîkî îmân sâhibi sâlih mü'min'ler tamâmiyle ölmüş bulunacaktır. Bu bakımdan kıyâmet koparken insanların çoğu müşrik, münâfık, kâfir ve şerîr kimseler olacaktır.

"Sûr'a üfürüldüğü gün -Allâh'ın diledikleri müstesnâ olmak üzere- artık göklerde kim var, yerde kim varsa hepsi dehşetle korkmuştur. Hepsi boyunları bükük (hor ve hakîr) olarak O'na gelirler".¹¹²

b-Nefha-i sa'k: *Ölüm nefhası.*

Bu ikinci üflemede (*veyâ Nefha-i ûlâ'da: birinci üflemede*), yerlerde ve göklerde bulunan yaratılmışların hepsi, *-ba'zıları müstesnâ olmak üzere-* ölüp hayatları son bulacak, yerlerin ve göklerin nizam ve intizâmı değişecek, sonra öbürleri de ölecektir. Buna **"Ölüm nefhası"** denir ki şu âyet-i kerîme'ler de, bunu ifâde eder.

"(Birinci) Sûr'a üfürülmüş (üfürülecek), artık -Allâh'ın diledikleri müstesnâ olmak üzere- göklerde kim var, yerde kim varsa hepsi düşüp ölmüştür (ölecektir).

Sonra ona (Sûr'a) bir daha üfürülmüştür (üfürülecektir). O anda görürsün ki (ölüler dirilib) ayakda bakınıp duruyorlar".¹¹³

c-Nefha-i kıyâm: *Öldükden sonra tekrar dirilme nefhası.*

¹¹² -Neml, 87.

¹¹³ -Zümer, 68.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Kıyâmet vukû' bulup herkes öldükden sonra, *-bu ikinci veyâ üçüncü üfürme ile-* tekrar herkes dirilerek kabirinden kalkacak ve koşarak **mahşer** denilen yerde toplanacaktır.

"Sûr'a üfürülmüştür. Artık bakarsın ki onlar kabirlerinden (kalkıp) Rabb'lerine doğru koşup gidiyorlar".¹¹⁴

"(Birinci) Sûr'a üfürülmüş (üfürülecek), **artık -Allâh'ın diledikleri müstesnâ olmak üzere-, göklerde kim var, yerde kim varsa hepsi düşüb ölmüştür** (ölecektir).

"Sonra ona (sûra) bir daha üfürülmüştür (üfürülecektir). **O anda görürsün ki (ölüler dirilip) ayakda bakınıp duruyorlar".¹¹⁵**

Bütün bu hâdiselerden sonra ölmeyen hiçbir kimse kalmayınca, Allâhü Teâlâ, kâinâta üç kere **"Bu gün mülk kimindir?"** diye seslenecek. Cevab veren hiç bir kimse olmayınca da **"Bir olan, kahrân olan Allâh'ındır"** diyerek yine kendisi cevap verecek ve bu sûretle de **Azamet-i ilâhî** tecellî edecektir.

"(Allâh buyurur): **Bu gün mülk kimindir?** (Yine kendisi cevâb verir): **Bir olan, (her şey'e hâkim ve) kahrân olan Allâh'ındır".¹¹⁶**

İkinci sûr üfürüldükden sonra tüm yaratılmışların rûhlarının, yeniden teşekkül edecek olan cesedleri ile tekrar birleşmesi ve **"Arasat meydanı:Haşir ve neşir meydanı,**

¹¹⁴ -Yâsîn, 51.

¹¹⁵ -Zümer, 68.

¹¹⁶ -Mü'min, 16.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

maşer yeri" denilen çok geniş ve düz bir yerde toplanmalarıdır.

İkinci üfleme üzerine bütün insanlar yeniden dirilip hayât bulacak ve buldukları yerlerden kalkarak "**Mahşer**" denilen bu büyük ve düz meydana toplanacaktır ki buna "**Haşr-i ecsâd: Cesedlerin ruhları ile birleşip yeniden hayat bulması**" denir.

Bu hâdiseye, "**Ba's: Yeniden dirilme**" veyâ "**Neş'e-i uhrâ: Mahşerde rûhun bedene tekrar girişi ile yeniden dirilme**" veyâ "**Âhiret hayâtı**" da denir.

Dünyâda iken herkesin hayır ve şerr, güzel ve çirkin, sevâb ve günah olarak yapmış olduğu ve yazıcı melekler (*kirâmen kâtibîn*) melekleri tarafından noksansız olarak tutulan amel defterlerinin, -*Mahşer'* de- sâhibine verilmesidir ki bu defterler Mü'min'lere sağ tarafından, kâfirlere de sol ve arka tarafından verilecek ve

"Oku kitâbını, bu gün sana karşı, bir hesâb görücü olmak bakımından, nefsin yeter".¹¹⁷ Denilecektir.

Mîzan, Kıyâmet gününde, iyi ve kötü amellerin, sâhiplerine gösterilmek üzere uygulanacak olan ilâhî bir adâlet ölçüsüdür. Böyle bir ölçü, adâletin sağlanmasına ve mazlûmun zâlimden hakkını almasına bir işârettir ki bu şekilde ilâhî bir adâletin tecellî edeceğine inanmak **hakk'**dir.

Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın kendi ümmetleri ve bütün peygamberler ve onların ümmetleri, Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem* 'in "**Livâü'l-Hamd: Hamd**

¹¹⁷ -İsrâ', 14.

Sancağı" altında toplanacak ve herkesin hesâbı görülmeye başlanacaktır

Sırat, Cehennem üzerine kurulmuş son derece ince ve keskin bir köprüdür ki herkes bunun üzerinden geçecektir. Cennete gidebilmek için ondan başka bir yol yoktur. Bunun üzerinden Peygamberler ve ümmetin ileri gelenleri sür'atle ve kolaylıkla geçip gidecekler. Diğer Mü'min'ler de *-sâlih amellerine uygun bir sür'atle-* geçip gidecekler. Ancak kâfir, münâfık ve şirk erbâbı ile afv ve mağfirete nâil olamayan Mü'min'lerin âsîleri, bu köprüden geçemeyip cehenneme düşecekler.

"Rabb'lerinden korkanlar fevc fevc Cennet'e sevk edildi. Nihâyet oraya varıp kapıları açılınca (Cennet'in) bekçileri (şöyle) dedi (ler): Selâm (ve selâmet) size. (Günahlardan arınmış olarak) tertemiz geldiniz. Artık hepiniz ebedî kalmak üzere girin buraya".

"(Onlar da): Bize (Cennet) va'dinde sâdik olan, bizi Cennet'den neresini istersek konmak üzere bu yere mîrascı yapan Allâh'a hamd olsun. İşte (iyi) amel (ve hareket) de bulunanların mükâfâtı. Ne güzel".

"Melekleri görürsün ki Rabb'lerine hamd ile tesbîh ederek Arş'ın etrâfını kuşatmışlardır. Aralarında (Ehl-i Cennet ile Ehl-i Cehennem arasında) hakk (ve adâlet) ile hukm olundu ve (Ehl-i Cennet tarafından) *-Âlemlerin Rabb'i olan Allâh'a hamd olsun-* denildi".¹¹⁸

"Selâmetle, korkusuzca girin oraya".

¹¹⁸ -Zümer, 73-75.

"Biz onların göğüslerindeki kini söküp atdık (atacağız). Hepsini kardeşler hâlinde, karşı karşıya tahtları üzerine dayanarak oturuculardır".¹¹⁹

"Her nefis ne yaptı ise (karşılığı) tamâmen ödendi. Ne yapıyorlardı ise (zâten) O, çok iyi bilendi".

"O küfr edenler ayrı ayrı bölükler hâlinde (sapıklık ve kötülük derecelerine göre) Cehennem'e sürüldü. Nihâyet oraya geldikleri zaman onun kapıları açıldı. (Cehennem'in) bekçileri onlara (şöyle) dedi: *-Siz, içinizden Rabb'inizin âyetlerini karşınızda okuyacak, sizi bu gününüze kavuşmakla tehdîd edecek peygamberler gelmedi mi?- Onlar, -Evet (geldi)- dedi (ler). Fakat azâb kelimesi kâfirlerin üzerine hak oldu-*".

"(Bunun üzerine onlara şöyle) denildi: *-İçinde ebedî olduğunuz halde girin cehennem kapılarından. İşte kibir taslayanların karargâhı! Ne kötü-*".¹²⁰

Acbü'z-zenb

Allâhü Teâlâ'nın, **Habîbim** diye şereflendirdiği ve **halîfelik** vasfına sâhib kıldığı Hazreti Muhammed *sallâ'llâhü aleyhi ve sellem*'in mübârek **nûr-i şerîf**'leri (*rûh-i şerîf*'leri) başta olmak üzere, bütün insanların rûhları, ebedî olarak ölmez. Ölen, ancak, topraktan yaratılmış olan cesedir ki bu cesedler çürür

Gözle görülemeyecek kadar küçük olan ve haşır vaktine kadar kendi rûhu ile dâimâ irtibat hâlinde bulunan ve **Acbü'z-zenb** denilen **insan tohumu** ile peygamberlerin ve hakîkî

¹¹⁹ -Hicr, 46-47.

¹²⁰ -Zümer, 70-71-72.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûrî olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

veflilerin cesedleri çürümez. Bunun için hadîs-i şerîf'de şöyle buyurulmuştur:

*"İnsan (in vücûdun) dan her cüz'ü çürür, yalnız kuyruk sokumundaki -**acbü'z-zenb** dinilen- cüz'ü çürümez. (İkinci) hilkat, o cüz'ü ile yuğrulur".¹²¹*

*"İnsanın her cüz'ü çürür. Yalnız -**Acbü'z-zenb**- denilen kuyruk sokumundaki hurda kemik kalır. İkinci hilkat, ondan teşekkül eder. Sonra Allâhü Teâlâ gökden hayat yağmuru indirir, bunun üzerine insanlar yer yüzünden, mevsiminde tohumundan biten nebat gibi, zuhûr ederler".¹²²*

Kıyâmetin alâmetleri

Kıyâmet'in kopmasına sebep olacak kötü haller, Kıyâmet alâmetlerindedir ki bu alâmetler, Kur'an-ı Kerîm âyetleri ve Hadîsi şerîfler ile, küçük ve büyük alâmetler olarak bize haber verilmiştir.

Küçük Alâmetler

Küçük alâmetler'den ba'zıları şunlardır ki özetle şu şekilde ifâde buyurulmuşlardır:

1-İlim adamları azalıp kalmayacak, kalsa da sözleri dinlenmeyecek, dînî ilimler unutulacak, cehâlet artacak,

2-Haram ve halâl aranmayacak, kişi sâdece kazanmasını düşünecek.

3-Zinâ ve içki çoğalacak.

4-Emniyyet ve adâlet kalkacak.

5-Vazîfeler ehline verilmeyecek.

6-Büyüklere hurmet, küçüklere merhamet kalkacak.

¹²¹ -S.B.M.Tecrid-i Sarîh Tercemesi,C.11.ss.174. (1732 nolu h.ş.). Kâmil Miras.

¹²² -Riyâzû's-Sâlihîn,C.3.ss.341. (1868 nolu h.ş.). Buhârî ve Müslim.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

- 7-Ölçü ve tartılarda hîle yapılacak.
- 8-Zenginlere, malından dolayı hurmet artacak.
- 9-Dînini ve fazîletini az bir dünyâ menfaati karşılığında terk etmek çoğalacak.
- 10-Zaman, bereketsiz bir hâle gelecek ve sür'atle geçecek.
- 11-Va'z ve nasîhate ehemmiyyet verilmeyerek terk edilecek.
- 12-Değerli ve fazîletli adamlar alçak, alçak ve süflî adamlar yüksek tutulacak.
- 13-Zekât ve sadaka vermek, zarar sayılacak.
- 14-Dînî tahsil, dünyâ menfaati için yapılıp Allâh rızâsı için yapılmayacak.
- 15-Gıybet ve dedi-kodu çoğalacak.
- 16-Ana ve babaya itâatsizlik çoğalacak, arkadaşa bağlılık artacak.
- 17-Cinâyetler, adam öldürme vak'aları çoğalacak.
- 18-Bilgisiz fetvâ verme çoğalacak.
- 19-Dünyâdan bezginlik, ölümü istemek çoğalacak.
- 20-Ahde vefâ edilmeyecek, yalan çoğalacak.
- 21-Dağlar, taşlar, ovalar binâ' ile dolacak.
- 22-Dağ çobanları şehre inip Yüksek yüksek binâlar yapmak yarışında bulunacak.
- 23-Hayâ (utanma) ortadan kalkacak.
- 24-Kadınlar giyinik olup çıplak görünecek.
- 25-Yaratılışın özellikleri değiştirilecek.(*Genlerle oynamak gibi*)
- 26-Tevhîd'den çıkılıp bâtil dinler, inançlar, fikirler arkasına düşülecek ve şuna buna kulluk eymeye başlanılacak.
- 27-Otuza yakın yalancı Deccâl'ler (peygamberler) çıkacak.
- 28-Zelzeleler çoğalacak.
- 29-Gece ile gündüz bir olacak.
- 30-Neme lâzımcılık başlayacak.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

31-Bid'atler çoğalacak.

32-İlmi ile amel emeyen çığırtkan hatibler çoğalacak.

Büyük alâmetler

Huzeyfe İbn-i Yemân *radiye'llâhü anh*'ın ve Ebû Serîha Huzeyfe ibn-i Esîd *radiye'llâhü anh* 'ın rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîfde şöyle buyurulmuştur:

"Siz, daha evvel on âyet müşâhede etmedikçe üzerinize kıyâmet kopmaz".¹²³

Bu on âyet (*on alâmet*), şunlardır:

1-Duhân.

2-Deccâl.

3-Dâbbetü'l-arz.

4-Güneşin batıdan doğması.

5-İsâ *aleyhi's-selâm*'ın nüzûlü.

6-Ye'cûc ve Mecûc'ün çıkması.

7-Aden'den çıkıp insanları (Şam taraflarına doğru) önüne katan büyük bir ateş.

8-Doğuda,

9-Batıda,

10-Cezîretü'l-Arab'da üç yer çöküntüsü olması.

Adâlet terâzîleri

"Biz kıyâmet gününe mahsûs adâlet terâzîleri koyacağız. Artık hiç bir kimse hiç bir şey'le haksızlığa uğramayacaklardır. (O şey') bir hardal dânesi kadar bile

¹²³ -S.B.M.Tecrîd-i Sarîh Tercemesi,C.3.ss.279. Ahmed Naim.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

olsa onu getiririz, (mîzâna koyarız). Hesabcılar olarak da biz yeteriz".¹²⁴

Günahkâr Mü'min'ler, *-günahları derecesinde-* bir müddet azâb gördükden sonra *-şirkden uzak-* hardal tânesi kadar bir îmânı bulunan günahkâr ve isyankâr Mü'min'ler, Hazreti Muhammed *aleyhi's-selâm*'ın, meleklerin ve diğere şefâat sâhibi kimselerin şefâati ile, en sonunda da Allâhü Teâlâ'nın izni ile afv edilerek Cehennem'den çıkarılıp Cennet'e konulacaklardır. Bu konu ile ilgili olarak bir Hadîs-i şerîf'de şöyle buyurulmuştur:

"Ehl-i Cennet Cennet'e, Ehl-i Cehennem de Cehennem'e girdikden sonra Allâhü Teâlâ -Kimin kalbinde bir hardal tânesi ağırlığınca îmân varsa (onu ateşden) çıkarınız- diye ferman buyuracaktır".¹²⁵

Allâhü Teâlâ'nın cemâlini görmek

Allâhü Teâlâ'yı âhiretde görmek mümkündür. Çünkü Allâhü Teâlâ vardır ve birdir. Var olan bir şey'in görülmesi kadar tabii bir şey' olmaz. Bunun için bir hadîs-i şerîf'de şöyle buyurulmuştur:

"Siz Rabb'inizi bedir gecesinde ayı gördüğümüz gibi göreceksiniz".

¹²⁴ -Enbiyâ', 47.

¹²⁵ -Sahîhu'l-Buhârî, Kitâbü'l-îmân,Cüz',1.ss.13.

İslâm Akâidi. İslâm Dini'nde kesinlikle inanılması ve kalb ile tasdik edilip ikrar edilmesi zarûr olan esâslar (İ'tikâdî Hükümler)

Mü'minlerin Cennetdeki bu görüşleri, zamandan mekandan, şekilden, cihetden münezzeh, Şân-ı Ulûhiyyetine lâayık bir sûretde olacaktır.

Cennet ve Cehennem

Yaratılışın gâyesi, ebedî mutluluk diyârı olan **Cennet**'i ve **Cemâlü'llâh**'i kazanmak, tahammülü güç azâb ve gazâb diyârı olan **Cehennem**'den kurtulmaktır.

Mü'min'ler için ebedî bir yaşam yeri olan **Cennet**; kâfirler, münâfıklar ve müşrikler için ebedî bir azâb yeri olan **Cehennem**, hâlen yaratılmış olup mevcuddur ki bu husûsu bildiren bir çok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf vardır. Aşağıdaki âyet-i kerîme'ler, bunların varlığına açık birer delildir:

"Rabb'inizin mağfiretine ve takvâ sâhibleri için hazırlanmış olan cennete -ki eni göklerle yer (kadardır)- koşuşun".¹²⁶

"Sakının o ateşden ki onun tuturağı (odunu, çırası, ocaktaşı) insanla o taştır. O (ateş), kâfirler için hazırlanmıştır".¹²⁷

¹²⁶ -Âl-i İmrân, 133.

¹²⁷ -Bakara, 24.